

Міністерство освіти і науки України
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»
Педагогічний факультет
Кафедра початкової та дошкільної освіти

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
НА ЗДОБУТТЯ СТУПЕНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ «МАГІСТР»**

**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО
ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ
ВИВЧЕННЯ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗИ**

Виконала:

студентка педагогічного факультету
спеціальності 013 “Початкова освіта”

Буркало Ксенія Юріївна

Науковий керівник:

доктор педагогічних наук, доцент

Марчук Оксана Олександрівна

Рецензент:

кандидат педагогічних наук,
доцент Рівненського державного гуманітарного університету

Боровець Олена Віталіївна

Рівне – 2020

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ	7
1.1. Професійна підготовка вчителів початкової школи до застосування інноваційних технологій навчання мистецької освітньої галузі як наукова проблема	7
1.2. Зміст, мета і завдання вивчення мистецької освітньої галузі у початковій школі	17
1.3. Сутність і класифікація інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі	29
Висновки до розділу 1	35
РОЗДІЛ 2. ПЕДАГОГІЧНИЙ АНАЛІЗ СТАНУ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ	37
2.1. Критерії, показники та рівні готовності майбутніх педагогів до впровадження інноваційних технологій	37
2.2. Констатувальне вивчення сучасного стану готовності майбутніх учителів початкової школи до впровадження інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі	41
2.3. Моделювання процесу підготовки вчителів початкової школи до впровадженні інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі	49
Висновки до розділу 2	64
РОЗДІЛ 3. ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ	67
3.1. Методика проведення експериментального дослідження	67
3.2. Аналіз результатів та підтвердження ефективності моделі професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до впровадження інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі	79
Висновки до розділу 3	84
ВИСНОВКИ	89
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	95
ДОДАТКИ	105

ВСТУП

Актуальність дослідження. Інноваційні процеси, які відбуваються в сучасній освіті, вимагають відповідних змін у підготовці фахівців. Особливий акцент здійснено на підготовку педагога, здатного впроваджувати в освітній процес інноваційні технології, будувати взаємодію з іншими суб'єктами на засадах інтеракції, партнерства й паритетності. Важливою є підготовка майбутнього вчителя до організації дозвілєвої діяльності дітей, формування в них здатностей поновлювати свої розумові ресурси якісним і різноманітним відпочинком та дозвіллям.

Зазначені вище аспекти актуалізують документи, які регламентують сучасну освіту, а саме: Державний стандарт початкової загальної освіти (2018 р.), Професійний стандарт «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти» (2018 р.), Національна доктрина розвитку освіти (2002 р.), Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року (2013 р.), Державна програма «Вчитель» (2002 р.), Галузева концепція розвитку неперервної педагогічної освіти (2013 р.), Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року (2016 р.), Закон України «Про освіту» (2017 р.).

Так, у Концепції «Нова українська школа» (2016) зазначається, що вчитель початкової школи має сформувати в дитини розуміння творів мистецтва, вміння розвивати власні естетичні смаки, самостійно виражати ідеї, досвід та почуття прекрасного [77], а це можливо лише за сформованості в учнів здатності до творчої діяльності відповідно до бажань, інтересів та потреб. Відповідно до цього вчитель має володіти високим рівнем готовності до реалізації завдань естетичного виховання як важливого складника особистісного становлення молодших школярів із залученням інноваційних художньо-педагогічних технологій.

Проблема підготовки вчителів початкової школи до застосування інноваційних технологій навчання є досить складною, багатоаспектною і міждисциплінарною. До її вирішення долучились як зарубіжні, так і вітчизняні

вчені. Так, різні аспекти професійної підготовки педагога вивчали І. Артем'єва, В. Гриньова та ін. (формування культури майбутнього вчителя); В. Андрущенко, О. Овчарук та ін. (компетентнісні засади підготовки педагога); Ю. Будас, І. Гавриш, О. Гончарова, О. Козлова та ін. (підготовка вчителя до інноваційної діяльності); І. Богданова, О. Кіяшко, О. Подзигун та ін. (упровадження інноваційних технологій у процес підготовки педагога).

У вітчизняній науці теоретичні і практичні засади початкової освіти були закладені, зокрема, Н. Бібік, В. Бондар, О. Савченко, Л. Хомич та ін. Професійна підготовка вчителів початкової школи є предметом досліджень таких вітчизняних науковців, як Л. Петухова, О. Третяк, Л. Хоружа та ін. (формування різноманітних компетентностей вчителів початкової школи); Г. Кравченко, Л. Петриченко та ін. (підготовка вчителів початкової школи до інноваційної діяльності та освоєння педагогічних інновацій).

Творчому розвитку особистості учня приділено належну увагу у вітчизняній мистецькій педагогіці (М. Кириченко, О. Красовської, М. Лещенко, Л. Масол, В. Орлов, Г. Падалка, О. Ростовський, О. Рудницька, О. Щолокова).

Аналіз праць вчених свідчить про те, що мистецька освіта майбутніх учителів початкової школи покликана формувати професійні якості педагога: творче гнучке нестереотипне мислення, спілкування з мистецтвом та трансформація його цінностей, здатність продукувати нестандартні ідеї, розв'язувати педагогічні проблеми та ситуації, обирати інноваційні методи і прийоми викладу змісту дисциплін художньо-естетичного циклу, створювати спеціальні умови опанування практичними вміннями мистецько-творчої діяльності [

Для загальної мистецької освіти застосовування інноваційних технологій є малодослідженим аспектом інноваційної діяльності вчителя.

З огляду на актуальність та практичну значущість проблеми, нами обрано тему магістерського дослідження: **«Підготовка майбутніх учителів початкової школи до впровадження інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі»**.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність методики підготовки майбутніх педагогів до упровадження інноваційних технологій в процесі вивчення мистецької освітньої галузі.

Завдання дослідження:

- 1) проаналізувати теоретичні засади проблеми підготовки майбутніх учителів початкової освіти до упровадження інноваційних технологій;
- 2) обґрунтувати сутність, мету і завдання вивчення мистецької освітньої галузі;
- 3) з'ясувати стан готовності майбутніх учителів початкової школи до впровадження інноваційних технологій в процесі вивчення мистецької освітньої галузі;
- 4) розробити модель підготовки майбутніх учителів початкових класів до окресленого виду діяльності;
- 5) проаналізувати результати формувального експерименту.

Об'єкт дослідження – процес професійної підготовки вчителів початкової школи у закладах вищої освіти.

Предмет дослідження – зміст, форми та методи підготовки майбутніх учителів початкової школи до впровадження інноваційних технологій в процесі вивчення мистецької освітньої галузі.

Гіпотеза дослідження ґрунтується на припущенні про те, що професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи якісно покращується з урахуванням наступних педагогічних умов: створення інноваційного освітнього середовища закладу вищої освіти; інтеграція традиційних та інноваційних технологій у процесі викладання мистецької освітньої галузі; міждисциплінарна інтеграція з метою забезпечення цілісності освітнього процесу

Методи дослідження. Для розв'язання поставлених завдань у дисертаційному дослідженні застосовувались різні методи дослідження, а саме: теоретичні: загальнонаукові (аналіз, синтез, класифікація, порівняння, систематизація та узагальнення) – з метою аналізу стану досліджуваної

проблеми у психолого-педагогічній теорії та на практиці, уточнення сутності базових понять дослідження, обґрунтування критеріїв, показників та рівнів готовності вчителів початкової школи до застосування інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі; емпіричні: діагностичні – для визначення стану готовності вчителів початкової школи до застосування інноваційних технологій; педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний, контрольний етапи).

Організація дослідження. *На першому етапі* обґрунтовано актуальність проблеми; з'ясовано стан її розробленості в науково-педагогічній літературі; визначено програму та методику дослідження; проведено констатувальний експеримент. *На другому етапі* проведено констатувальний експеримент; створено і теоретично обґрунтовано модель підготовки майбутніх педагогів до впровадження інноваційних технологій в процесі вивчення мистецької освітньої галузі; проведено формувальний експеримент; узагальнено проміжні результати експерименту. *На третьому етапі* здійснено експериментальну перевірку ефективності методики підготовки майбутніх педагогів до впровадження інноваційних технологій в процесі вивчення мистецької освітньої галузі; сформульовано загальні висновки.

Експериментальна база дослідження – Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка С. Дем'янчука, педагогічний факультет. У експерименті взяли участь 53 студенти III курсу педагогічного факультету Інституту педагогічної освіти.

Наукова новизна одержаних дослідження:

- *вперше*: розроблено модель підготовки майбутніх учителів початкової освіти до впровадження інноваційних технологій в процесі вивчення мистецької освітньої галузі;
- *удосконалено* методику підготовки майбутніх учителів початкової освіти до впровадження інноваційних технологій в процесі вивчення мистецької освітньої галузі;
- *набули подальшого розвитку* теорія і методика формування

професійної готовності майбутніх учителів початкової школи до впровадження інноваційних технологій навчання.

Практичне значення результатів дослідження полягає в доповненні змісту навчально-методичного комплексу навчальних дисциплін «Образотворче мистецтво з методикою викладання», «Музичне виховання і основи хореографії з методикою», системи діагностичних методик, інноваційних технологій для обов'язкової та варіативної самостійної роботи. Основні положення та висновки дослідження доцільно використовувати під час розробки методичних матеріалів для самостійної, індивідуальної роботи студентів; результати дослідження можуть бути використані для оновлення змісту лекційних, практичних занять з методик викладання мистецьких дисциплін, організації педагогічної практики.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження обговорювалися на засіданнях кафедри початкової та дошкільної освіти ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка» С. Дем'янчука».

Публікації. Основні положення магістерського дослідження висвітлено у наступних публікаціях:

1. Буркало К. Ю. Ігрові технології як засіб формування пізнавального інтересу молодших школярів у процесі вивчення мистецької освітньої галузі. *Збірник студентських наукових праць*. № 1 (13). Рівне: РВЦ МЕРУ ім. акад. С. Дем'янчука, 2020. 264 с. С. 11-18.

2. Буркало К. Ю. Впровадження інтерактивних художньо-педагогічних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі. *Збірник студентських наукових праць*. № 2 (14). Рівне: РВЦ МЕРУ ім. акад. С. Дем'янчука, 2020. 220 с. С. 10-17.

Структура та обсяг дослідження. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до них, загальних висновків, додатків, списку використаних джерел (112 найменувань). Загальний обсяг роботи – 127 сторінок, основний текст дослідження викладено на 94 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ

1.1. Професійна підготовка вчителів початкової школи до застосування інноваційних технологій навчання мистецької освітньої галузі як наукова проблема

Сучасні тенденції глобалізації та інтеграції світової спільноти неодмінно позначаються на різних аспектах людського буття, не залишається осторонь й мистецька освітня галузь. Сьогодні мистецька освіта України перебуває у стані організаційного реформування та модернізації.

Зазначені процеси реформування зумовлені наближенням вітчизняної системи освіти до європейських зразків, стандартизацією підготовки фахівців педагогічної галузі та потребою досягнути високої якості освіти, що передбачає пошук нових методів і форм навчання, тобто запровадження інновацій у освітній процес. Це є закономірним явищем, оскільки поява нововведень спричинена зміною традицій, що спрямовані на забезпечення якісно нового рівня освіти. Як відомо, якість останньої є ключовою категорією нової парадигми освіти та пріоритетним напрямом розвитку освітньої системи України.

З огляду на зазначене підготовка вчителів нового типу стає найважливішою передумовою відродження не тільки освіти, а й усієї вітчизняної культури, її інтеграції в загальнолюдське та європейське співтовариство [4, с. 4]. Сьогодні професійно затребуваним є педагог, здатний запроваджувати інноваційні технології в освітній процес, застосовувати на практиці нові знання, прийоми й форми роботи, досягнути найвищого рівня ефективності поставленої мети.

Нормативно-правовим підґрунтям підготовки фахівців початкової освіти є такі державні документи: Закони України «Про освіту» (2017 р.), «Про загальну середню освіту» (1999 р.), «Про вищу освіту» (2014 р.), Державний стандарт

початкової загальної освіти (2018 р.), Концепція розвитку педагогічної освіти (1998 р.), Національна доктрина розвитку освіти у XXI столітті (2002 р.), Державна програма «Вчитель» (2002 р.), Концептуальні засади розвитку педагогічної освіти України та її інтеграції в європейський освітній простір (2004 р.), Національна рамка кваліфікацій (2011 р.), Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року (2012 р.), Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року (2016 р.) та ін. Зазначені законодавчі документи спрямовані на радикальну модернізацію освіти, в основу якої покладено гуманізацію і демократизацію всієї системи та складових її елементів. Зокрема, важливим етапом є початкова освіта. Крім того, вони передбачають моніторинг стану інноваційного розвитку освітньої галузі та реалізацію інноваційної політики. Найважливіше, що ці документи є підґрунтям для визначення теоретичних засад підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування інноваційних технологій навчання [11].

У науковій літературі ідея щодо застосування нових технологій у освітньому процесі актуалізується дедалі більше, зокрема у навчанні образотворчого та музичного мистецтва. Ця думка підтверджується українською педагогічною громадськістю на сторінках педагогічних періодичних видань та у змісті нормативних урядових документів, що регламентують розвиток освіти [20, с. 5]. Так, у Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року акцентується увага на підвищенні ефективності освітнього процесу на основі досягнень вітчизняної науки, запровадження педагогічних інновацій та цифрових технологій навчання [77].

Як свідчить аналіз психолого-педагогічних та методичних джерел з проблеми нашого дослідження, професійна підготовка вчителя у закладі вищої освіти (далі – ЗВО) є предметом науково-практичних розвідок вітчизняних та зарубіжних науковців.

Формування творчої особистості майбутнього вчителя вивчали Є. Барбіна, Н. Кічук, Н. Кузьміна, О. Отич та ін. Ці науковці дослідили рівні прояву

педагогічної творчості, показники готовності до такого виду діяльності, основні компоненти творчої діяльності педагога, розглянули шляхи становлення і підвищення педагогічної майстерності майбутнього вчителя. Ці чинники, на нашу думку, є ключовими для ефективної організації навчально-пізнавальної діяльності та педагогічного впливу, оскільки формують особистість вчителя початкової школи. Саме від творчого потенціалу та педагогічної майстерності фахівця залежать ступінь розвитку його інноваційності та здатність до продукування, зокрема, створення авторських технологій мистецької освіти, бажання прагнути підвищити ефективність процесу формування мистецької компетентності молодшого школяра, постійного пошуку й апробації різноманітних інноваційних технологій з метою формування мистецьких навичок та умінь у основних видах творчої діяльності [45, с. 30].

Значущість зазначених наукових доробків полягає в урахуванні життєвих та загальнолюдських моральних цінностей з метою формування на їх основі цінностей професійного характеру, а саме – ціннісного ставлення до впровадження інноваційних технологій мистецької освіти в освітній процес початкової школи. Саме від наявності та сформованості останньої, на нашу думку, залежить позиція педагога щодо інновацій та інноваційного розвитку мистецької освіти. Отже, ще одним аспектом професійної підготовки вчителя є його інноваційна складова.

Так, у дослідженні «Підготовка майбутніх вчителів до інноваційної педагогічної діяльності засобами ділової гри» Ю. Будас [10] акцентує увагу на ідеї про те, що інноваційність є необхідною складовою діяльності вчителя, а якісна підготовка майбутнього педагога залежить від формування особистісних та професійних якостей, культури та компетентності. Одним із засобів формування готовності учителів до інноваційної педагогічної діяльності науковець визначає застосування ділових ігор. У структурі інноваційної компетентності педагога Ю. Будас виокремлює мотиваційний, особистісно-креативний, технологічний і рефлексивний компоненти [10].

Науковець Т. Демиденко у праці «Підготовка майбутніх учителів трудового навчання до інноваційної педагогічної діяльності» у готовності вчителя виділяє такі компоненти: мотиваційно-ціннісний, інформаційно-діяльнісний та оцінювально-рефлексивний у їх взаємодії. Разом з тим автор розглядає основні напрями інноваційної діяльності вчителів та підготовку до інноваційної педагогічної діяльності, що передбачає інтеграцію загальнонаукових, психолого-педагогічних, фахових і методичних знань, умінь і навичок [24].

Свою чергою, дослідниця Л. Петриченко у роботі «Підготовка майбутнього вчителя початкової школи до інноваційної діяльності в позааудиторній роботі» [84] визначає, що метою підготовки майбутнього вчителя до інноваційної діяльності є формування в нього готовності до здійснення останньої. Аналізуючи підготовку вчителя початкової школи до інноваційної діяльності у межах двох підходів – особистісно-діяльнісного і компетентнісного – автор підсумовує, що готовність до інноваційної діяльності передбачає сформованість інноваційної компетентності, структурними складовими якої є теоретично-змістова (базова), професійно-діяльнісна (практична), професійно-дослідна (творча) та професійно-особистісна. Етапами підготовки вчителя до інноваційної діяльності визначено такі: мотиваційно-ціннісний, інтелектуально-когнітивний, творчо-діяльнісний, аналітико-рефлексивний. Особливо цінним є їх розроблення у контексті гуманістичної парадигми та орієнтація на особистісно-діяльнісний і компетентнісний підходи як провідні для сучасної освіти. Адже на перше місце в освітній діяльності висуваються результати навчання та забезпечення індивідуального підходу, який сприяє формуванню власної освітньої траєкторії кожного суб'єкта освітнього процесу [84, с. 72].

Безперечно, вивчення досвіду професійної підготовки вчителя передбачає урахування світової практики. Такий аналіз є цінним для нас, оскільки, як вже було зазначено, усі реформи освітньої системи в Україні, що реалізуються на сучасному етапі, пов'язані з наближенням до європейських вимог та стандартів.

Отже, ключовими моментами, на які сьогодні звертають увагу в ході професійної підготовки вчителів початкової школи у Європі, є міжкультурне та мультикультурне освітнє середовище, білінгвальні та мультилінгвальні підходи до навчання, гнучкість, дистанційність та інноваційність у здобутті освіти, розвиток критичного мислення, застосування інноваційних технологій навчання у освітньому процесі, підготовка до їх упровадження у майбутній професійній діяльності, реалізація навчання протягом життя. Важливою для нас, зокрема, є думка щодо усвідомлення необхідності інновацій, їх упровадження та вивчення, необхідність формування інноваційної компетенції фахівця, яка передбачає відкритість та залучення нового досвіду, продукування новизни, тобто пошуку нових методів і форм роботи тощо [58, с. 86].

Важливо наголосити на ролі вчителя під час застосування інноваційних технологій мистецької освіти. Ґрунтуючись на ключових позиціях наукового дослідження О. Гончарової [20] та сутності міжособистісної комунікації, зазначимо, що цінним є погляд на вчителя як адресанта («комунікатора») інноваційних технологій, оскільки він сам продукує нове, розробляючи механізми їх впровадження в освітній процес, і водночас реципієнта, адже проходить певні етапи сприйняття: ознайомлення, інтерес, оцінювання, апробацію, власне акт сприйняття та кінцеве рішення про доцільність застосування конкретних інноваційних технологій мистецької освіти.

Тож погоджуємося з тим, що вчитель початкової школи має бути поінформованим про закономірності та сучасні тенденції розвитку мистецької освіти, нові технології та авторські методики викладання мистецьких дисциплін; володіти способами інноватизації професійно-педагогічної діяльності; емоційно позитивно ставитися до проблем оновлення змісту, методів та форм організації мистецької освіти (О. Гончарова) [20], на достатньому професійно-методичному рівні застосовувати інноваційні технології.

Упровадження навчальних та інтерактивних технологій у професійну підготовку вчителів обґрунтовували Л. Коваль, О. Комар, М. Кларін, Л. Пироженко, О. Пехота, О. Пометун та ін. Науковці визначають технологічний

підхід як засіб досягнення позитивних результатів навчання молодших школярів і розглядають готовність майбутніх учителів до застосування педагогічних технологій. Зазначені дослідження є особливо цінними у контексті нашої проблематики, оскільки вони є дотичними до неї та актуалізують важливість підготовки вчителів початкової школи до застосування інноваційних технологій мистецької освіти. Аналіз педагогічних інновацій та інноваційної діяльності загалом необхідний для уточнення ключових понять представленого магістерського дослідження. З огляду на це слід наголосити на важливості наукових розвідок В. Сластьоніна та Л. Подимової [98]. Ці дослідники переконані, що доля педагогічних інновацій залежить від суб'єктивного становлення викладача, рівень підготовленості якого до застосування нововведень у навчальному процесі, на їхню думку, є основною перешкодою на етапі опанування інноваційних технологій навчання. Усунути цей недолік у контексті підготовки майбутніх педагогів можна шляхом урізноманітнення організаційних форм навчання протягом усього часу здобуття вищої освіти [98]. Це, своєю чергою, зумовлює важливість пошуку оптимальних прийомів, методів, технологій навчання студентів з метою формування у них знань, умінь, навичок, які будуть необхідні їм для застосування інноваційних технологій мистецької освіти у початковій школі у процесі формування навичок та умінь у основних видах образотворчої та музичної діяльності.

Питання професійної підготовки вчителів початкової школи до застосування інноваційних технологій навчання стало предметом вивчення в низці монографічних досліджень. Так, у праці «Професійна педагогічна освіта: інноваційні технології та методики» за редакцією О. Дубасенюк здійснено аналіз загальних інноваційних тенденцій у галузі педагогічної освіти, розглянуто питання розроблення та впровадження у навчальну діяльність інноваційних технологій у процесі педагогічної освіти майбутніх фахівців [91]. Провідною є думка про необхідність змін у освітньому процесі, серед яких особливої актуальності набуває потреба у застосуванні інноваційних технологій, які вимагають від учителя прояву нових професійних ролей – координатора,

організатора, помічника, консультанта – й орієнтовані на співпрацю групи вчителів.

У монографії Л. Коваль «Професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи: технологічна складова» висвітлено теоретико-методологічні засади технологічної підготовки майбутніх учителів та процес оволодіння загальнонавчальними технологіями початкової освіти студентами на основі системного, особистісно-діяльнісного, компетентнісного й технологічного підходів [50].

Сучасні підходи до застосування цифрових технологій навчання в освітньому процесі вищої школи та досвід професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи щодо використання мультимедійної енциклопедії на матеріалі курсу «Історія педагогіки» висвітлено у монографії Л. Петухової «Теоретичні основи підготовки вчителів початкових класів в умовах інформаційно-комунікаційного педагогічного середовища» [85]. У праці актуалізовано проблему зростання обсягу необхідної інформації і одночасного скорочення кількості годин на аудиторне засвоєння дисциплін, винесення значної частини матеріалу на самостійне опрацювання, що й зумовлює важливість пошуку та застосування нових технологій як складових фундаментальної педагогічної підготовки майбутніх учителів початкової школи. Л. Петухова доводить, що одним із перспективних напрямів підвищення якості освіти є застосування саме цифрових технологій, які можуть підняти на новий рівень традиційні форми освітнього процесу.

Таким чином, зазначені дослідження актуалізують потребу підготовки майбутніх учителів початкової школи, готових до застосування інноваційних технологій навчання, зокрема у процесі викладання мистецької освітньої галузі, які виконують нові функції у своїй професійній діяльності (наприклад, координатор, помічник та ін.). Це свідчить про якісні зміни, що відбуваються у процесі підготовки фахівців, зумовлені зменшенням аудиторних годин, переходом на нові форми й методи роботи (наприклад, дистанційні), які

поєднують у собі аспекти самостійної, дослідницької діяльності студентів; застосування цифрових технологій.

Ще однією важливою темою, яка висвітлюється на сторінках сучасних наукових періодичних видань, є проблема застосування інноваційних технологій у початковій школі та підготовка вчителів до такого виду діяльності. Так, науковець О. Комар у статті «Інтерактивні методи як інноваційна діяльність сучасного вчителя початкової школи» наголошує на важливості опанування вмінь і навичок саморозвитку особистості, що уможлиблюється за рахунок застосування інтерактивних технологій та організації інноваційного процесу навчання у ЗВО [53, с. 6].

Підготовку вчителів до проєктної діяльності висвітлено у публікаціях К. Степанюк «Підготовка майбутніх учителів до проєктної діяльності в контексті розвитку сучасної початкової освіти» та Т. Деменнікової «Формування психолого-педагогічної готовності студентів до проєктної діяльності майбутнього вчителя початкових класів». Так, К. Степанюк зазначає, що одним із важливих завдань у процесі удосконалення професійної підготовки майбутніх учителів є врахування інновацій, оскільки сучасна школа потребує фахівців, здатних активно впроваджувати сучасні освітні та інформаційні технології [101]. Погоджуємось із думкою науковця щодо застосування проєктної діяльності у підготовці майбутніх учителів початкової як однієї з організаційних форм, що сприяє підвищенню ефективності останньої, зумовленої її специфічними ознаками, серед яких розвиток самоосвітніх навичок, самооцінки та самоконтролю, а також групової діяльності.

У праці дослідниці Т. Деменнікової встановлено логічний зв'язок між розвитком системи освіти в Україні та впровадженням інтерактивних, особистісно спрямованих освітніх технологій [23]. Професійна підготовка, на думку автора, складається з діагностичного, мотиваційного, інформаційно-технологічного, діяльнісного та рефлексивного компонентів, і, на нашу думку, є досить деталізованою.

Науковець З. Онишків у публікації «Мультимедіа в початковій школі» наголошує на тому, що застосування мультимедійних технологій допомагає активізувати освітній процес та покращити сприймання матеріалу [78]. Ідеї автора є актуальними у контексті досліджуваної проблематики, оскільки доводять ефективність застосування інноваційних технологій навчання та розкривають специфіку мультимедіа як однієї з вищезазначених технологій.

Дослідниця І. Галаган у статті «Використання інформаційно-комунікаційних технологій у початкових класах» відзначає нову роль вчителя – координаційну – й розглядає питання підготовки вчителя до застосування комп'ютерних технологій. Досягнення ефективності, на думку науковця, полягає у поєднанні традиційних методів навчання та сучасних цифрових технологій, оскільки молодші школярі сьогодні існують у просторі медіа. Такі зміни у освітньому середовищі слід використовувати з користю [15]. Тому цілком погоджуємось з автором щодо суттєвої потреби встановити доцільність і своєчасність впровадження як нових інформаційних, так й інших інноваційних технологій мистецької освіти у початковій школі.

У науковій статті «Використання інноваційних технологій на уроках у початкових класах» О. Зеленська відзначає ефективність застосування комп'ютерних технологій на уроках у початковій школі [35]. Підтримуємо її тезу щодо ефективності поєднання традиційних та інноваційних технологій навчання, оскільки застосування інноваційних технологій мистецької освіти має бути зумовлене конкретним завданням та етапом уроку, формуванням певної мистецької навички або уміння, тобто виконувати допоміжну функцію до традиційних технологій навчання, які на сьогодні є основними на уроці.

Таким чином, здійснений аналіз наукових джерел вітчизняних та зарубіжних науковців міждисциплінарної проблеми засвідчив, що попри те, що різні аспекти професійної підготовки вчителя початкової школи постійно лежать у колі їхніх інтересів, вивчення підготовки останніх до застосування інноваційних технологій навчання не набуло ознак системності й має мозаїчний характер. Під час аналізу було з'ясовано, що більшість наукових робіт

присвячено інноваційній діяльності вчителя, застосуванню різних технологій в освіті, вивченню варіативності підходів до тлумачення поняття «інноваційні технології», що й зумовило необхідність уточнення сутнісних характеристик базових понять дослідження та їх систематизації. До того ж опрацювання наукових розвідок дало змогу виявити ті аспекти, які потребують розгляду в нашій магістерській роботі, що відображено у меті та завданнях.

1.2. Зміст, мета і завдання вивчення мистецької освітньої галузі у початковій школі

Нова українська школа спрямовує освітній процес, починаючи вже з перших шкільних кроків, не лише на формування в учнів комплексу ключових і предметних компетентностей, а й на розвиток у них емоційного інтелекту, комунікативних і творчих здібностей, які закладають підґрунтя для особистісної самореалізації дитини в суспільстві, її успішності в житті. На важливості саме таких завдань наголошено в Державному стандарті початкової освіти та чинних Типових освітніх програмах з мистецької освітньої галузі [25].

Справжньою інновацією Нової української школи стало масове впровадження інтегрованого курсу «Мистецтво», який до цього часу мав статус альтернативного, адже вчителі могли обирати його лише за бажанням замість традиційних автономних предметів музичного та образотворчого мистецтва.

Інтеграцію як педагогічне явище стимулюють сучасні медіатехнології, які синтезують елементи аудіальної, візуальної та кінестетичної інформації, зумовлюючи виникнення в дітей психологічного феномену синестезії – міжсенсорних асоціацій, і провокують інтегративний тип мислення. У віртуальному океані феноменально поєднуються словесні тексти і музичні звуки, яскраві візуальні образи і лапідарні символи, раціональні схеми і захоплива анімація, реальність і фантастика, правда і вимисел. І все це тією чи іншою мірою естетизується і перетворюється на потужний чинник духовного «виробництва людини» [56].

Зростає також значення ціннісних параметрів мистецької освіти, адже діти стикнуться в майбутньому дорослому житті з культурою, яку зараз важко навіть

уявити. Учені висловлюють сміливі гіпотези, що у просторі третього тисячоліття на основі взаємодії мистецтв і синтезуючого типу мислення докорінного оновлення зазнає сфера художньої культури людства. Учні, які сьогодні прийшли до школи, мають бути готовими жити в умовах постійних змін, непередбачених ситуацій, тому вони мусять бути мобільними, гнучкими, творчими.

В організації пізнавальних процесів зростає роль діяльності асоціативно-образного типу, механізмів інтуїції (інсайт). Наразі освіта має спрямовуватися на розвиток творчого потенціалу особистості, самостійного критичного мислення, ціннісних орієнтацій, формування спектра життєвих компетентностей, адекватних соціокультурним реаліям [54].

У межах старої освітньої парадигми формувалася людина, яка знає і вміє (людина-виконавець), сучасна школа має виховувати людину, яка мислить і прагне творити (людина духовна). Зміст панівної більшості навчальних предметів орієнтував учнів на отримання об'єктивних знань і відповідне точне їх відтворення. Таке навчання стимулює і закріплює відповідний тип одномірного раціонального мислення. Проте культура сучасної епохи з притаманною їй неоднозначністю оперує не лише логічними поняттями й усталеними категоріями, вона сповнена феноменами невизначеності, непередбаченості й тому потребує гнучкої, рухливої свідомості. Розвитку такого творчого типу мислення сприяє мистецтво завдяки природі художніх образів, які мають надзвичайно широкий спектр можливих інтерпретацій, особистісних тлумачень у семантичному полі художньо-інформаційного повідомлення [54].

Проте всупереч психологічним закономірностям освітня практика спрямовується переважно на розвиток раціональних механізмів мислення, а емоційно-образні менше «завантажуються» порівняно з вербальними, тому розвиваються повільніше, гальмуються. При виключно автономному викладанні музичного та образотворчого мистецтв поступово згасають притаманні дітям молодшого шкільного віку багата фантазія, творча уява, асоціативність.

Нагальною вимогою постіндустріального суспільства стає оволодіння способами спілкування на основі не лише вербальних, а й невербальних форм комунікації за допомогою новітніх технологій і технічних засобів. За умов повноцінного розуміння аудіовізуальної мови широкого спектра медіатекстів, набуття вміння аналізувати їх художні форми учні отримують своєрідний естетичний захист у сучасному глобалізованому світі. Недостатньо мати доступ до світових інформаційних ресурсів, треба бути готовим до адекватного їх розуміння і тлумачення, критичного осмислення і конструктивного застосування на благо, а не на шкоду людині, тобто мати духовний імунітет проти можливих руйнівних впливів техногенного соціуму.

Для визначення загальних стратегій розвитку методології загальної мистецької освіти та тактичних завдань методики початкового навчання і виховання важливо з усіх інноваційних напрямів віднайти найцінніші педагогічні ідеї, домірні до специфіки мистецької освітньої галузі та відповідні віковим психологічним особливостям учнів. Наразі варто уникати гіперболізованої абсолютизації інтеграції та ігнорування досягнень традиційних методик відокремленого викладання кожного з видів мистецтва, які залишаються потужними чинниками формування естетичної культури дітей [100].

Між видами мистецтва, як відомо, існує безліч різноманітних зв'язків. Процес інтегрування естетичної інформації, що тією чи іншою мірою спонтанно відбувається на рівні свідомості або підсвідомості учнів незалежно від вольових зусиль учителів мистецьких дисциплін чи навіть усупереч їхнім бажанням, необхідно принаймні спрямовувати й корегувати, залучаючи широкий спектр відповідних освітніх технологій. За таких умов цей об'єктивний процес під впливом зовнішніх і внутрішніх факторів набуватиме організованості, системності, отже, і педагогічної ефективності [72, с. 28].

Останніми десятиліттями значно актуалізувалися інтегративні тенденції в науці, культурі, мистецтві, освіті. У багатьох зарубіжних країнах у початкових класах поряд із монопредметними діють комплексні програми з мистецтва,

набули поширення різноманітні міждисциплінарні курси з естетичним компонентом. Так, наприклад, інтегроване навчання мистецтв («музика – малювання – танець – драма») характерне для шестирічної початкової школи Бельгії.

У Польщі шкільною реформою було введено викладання в початковій школі інтегрованого курсу мистецтва (музика спільно з малюванням), упроваджено широкі міжпредметні зв'язки з рідною мовою, фізичною культурою, природознавством.

У Росії набули поширення навчальні програми з інтегрованих курсів, спрямовані на поліхудожнє виховання учнів («Живий світ мистецтва», «Синтез мистецтв» та ін.). В американських школах ізольованість в опануванні мистецьких дисциплін долається за принципом так званої «естетичної парасолі» (М. Лещенко) [73].

Дослідники, які вивчають феномен освітньої інтеграції (Н. Бібік, Я. Данилюк, М. Іванчук, В. Ільченко, І. Козловська та ін.), зокрема предметів художньо-естетичного циклу (І. Кашекова, О. Куревіна, Т. Надолінська, Л. Савенкова, Н. Терентьєва, Г. Шевченко, Б. Юсов та ін.), підкреслюють, що в умовах інтегрованого навчання ефективніше відбувається взаємопроникнення й систематизація знань учнів, становлення в них цілісної та багатомірної картини світу, гнучкого мислення (симультанного, критичного, діалектичного). Потужність евристичного потенціалу видів мистецтв за умов інтеграції також зростає [28, с. 24].

Разом з тим недостатня концептуалізація проблеми й відсутність методики інтеграції на рівні змісту та технологій негативно позначається на якості впровадження інтегрованих курсів з мистецтва в освітніх закладах. Тому цей методичний посібник має на меті допомогти вчителям розібратися в теоретичних питаннях інтеграції художніх знань, а головне – збагатити їхній досвід новими ідеями, методами, прийомами роботи з молодшими школярами, адже всі розроблені технології та відповідні завдання ілюструються прикладами з опублікованих підручників, що стали переможцями всеукраїнських конкурсів.

Л. Масол зазначає: «Сьогоднішнім першокласникам і другокласникам через десятиліття доведеться входити в самостійне життя з пануванням аудіовізуальної культури, де традиційні види мистецтв будуть існувати як окремо, так і в найрізноманітніших формах взаємодії та синтезу. Чи зможе мистецька освіта вчасно відреагувати на перспективні соціокультурні запити? Відповідь буде позитивною, якщо вчителі зрозуміють і підтримають нову педагогічну стратегію та вмотивовано опанують методику й технології інтегрованого навчання мистецтва і поліхудожнього виховання учнів» [73].

Вивчення освітньої галузі «Мистецтво» у початковій школі передбачається Державним стандартом початкової загальної освіти. Її зміст ґрунтується на загальнолюдських цінностях та принципах науковості, полікультурності, світського характеру освіти, системності, інтегративності, єдності навчання і виховання на засадах гуманізму, демократії, громадянської свідомості, взаємоповаги між націями і народами в інтересах людини, родини, суспільства, держави [90].

Метою освітньої галузі «Мистецтво» є формування і розвиток в учнів комплексу ключових, міжпредметних і предметних компетентностей у процесі опанування художніх цінностей та способів художньої діяльності шляхом здобуття власного естетичного досвіду.

Для досягнення зазначеної мети передбачається виконання таких завдань:

- виховання в учнів емоційно-ціннісного ставлення до мистецтва та дійсності, розвиток художніх інтересів і потреб, естетичних ідеалів, здатності розуміти та інтерпретувати твори мистецтва, оцінювати естетичні явища;
- формування в учнів на доступному рівні системи художніх знань і вмінь, яка відображає цілісність та видову специфіку мистецтва;
- розвиток емоційно-почуттєвої сфери учнів, їх художніх здібностей і мислення, здатності до самовираження та спілкування.

Зміст освітньої галузі «Мистецтво» визначається за такими змістовими лініями: музична, образотворча та мистецько-синтетична (відповідно

хореографічного, театрального та екранних видів мистецтва), які реалізуються шляхом вивчення окремих предметів або інтегрованих курсів [75].

Інтеграція як процес створення цілісної і багатомірної картини світу сьогодні набуває статусу одного з провідних методологічних принципів освіти, адже вона ізоморфно відображає тотальну якість постмодерністського інформаційного суспільства. В українській науці започатковано дослідження філософії інтегративної освіти, її дидактичних засад (С. Гончаренко, С. Клепко, І. Козловська, О. Савченко). Створено програми, підручники й посібники з різних інтегрованих курсів для початкової школи.

Механізм конструювання цілісності не може зводитися до штучного механічного сумування елементів, процес інтегрування передбачає відродження природних, об'єктивно існуючих зв'язків і перехід у нову якість. У результаті такого переходу зв'язки між частинами зміцнюються, ускладнюються і новостворений об'єкт набуває нових властивостей, зберігаючи водночас у своїй структурі властивості вихідних елементів. Отже, інтеграція – це і процес, і результат.

І це положення екстраполюється на сферу освіти, де міждисциплінарні зв'язки посилюються, розмиваючи усталені кордони між освітніми галузями й окремими предметами. Інтеграція в галузі загальної мистецької освіти має об'єктивні філософські, мистецько-культурологічні, психологічні, дидактичні, художньо-педагогічні основи.

Мистецтво, як відомо, виникло із синкретизму народної культури і впродовж віків виявляло дві полярні тенденції: з одного боку, до диференціації, з іншого – до інтеграції, зумовленої природним тяжінням до генетичної «родової єдності» [56].

Кожний вид мистецтва, з одного боку, спрямований на максимальне виявлення специфічних художньо-мовних особливостей, з другого – усі вони намагаються врахувати й використати досвід інших мистецтв, щоб розширити власні межі й можливості.

Інтегрування, під яким у педагогіці розуміють знаходження різноманітних зв'язків і залежностей між складовими педагогічної системи, – це дієвий засіб структурування змісту, що забезпечує системність викладу матеріалу в нових органічних зв'язках. Це також засіб інтенсифікації навчально-виховного процесу, вища форма втілення міжпредметних зв'язків на якісно новому рівні.

Існує два основних типи дидактичної інтеграції:

1) індуктивно-взаємодіючий – процес встановлення зв'язків між компонентами, які утворюють цілісність, що стає пасивним результатом, народженим під впливом паритетних частин;

2) холістський, що передбачає пріоритет цілого як «емерджентної» якості, що задає характер взаємозалежності компонентів і завдяки вихідній константі забезпечує більш високий рівень упорядкованості [72, с. 26].

Дослідники виокремлюють низку об'єктивних художньо-педагогічних підстав інтеграції в мистецькій освітній галузі: єдину емоційну природу мистецтва, спорідненість естетичного ставлення до світу, асоціативність художнього сприймання і мислення; наявність певних універсальних засобів художньої виразності; схожість механізмів творчих пошуків митців будьякого фаху і втілення життєвих смислів у художніх образах; художній пафос, мистецько-стильову єдність тощо. Це зумовлює пошук спільних міжвидових точок дотику в методиці викладання інтегрованих курсів з мистецтва.

Більшість авторів навчальних програм для початкових класів обирають такий підхід, згідно з яким види мистецтва інтегруються навколо одного провідного компонента; таким найчастіше стає музика, рідше – образотворче мистецтво. Найпопулярнішою є тематична інтеграція, коли навчальний матеріал добирається за принципом зовнішньої формальної спорідненості образів і тем художніх творів – поетичних, музичних і візуальних [72].

У роботі з учнями молодшого шкільного віку застосування такої локальної інтеграції не викликає заперечень, проте не можна обмежуватися лише цим. Незважаючи на дещо ілюстративне тлумачення суто тематичних зіставлень (за зовнішньою сюжетністю), не варто взагалі від них відмовлятися, тому що

художньо-виховна результативність такого підходу доведена багаторічним педагогічним досвідом.

Будь-які різновиди моделей інтеграції активізують емоційно-естетичне сприйняття й особистісне пізнання учнями мистецтва, адже саме завдяки зіставленню і порівнянню, виділенню спільних і відмінних рис у мистецьких явищах стимулюється розвиток художньо-творчих здібностей дітей.

У початковій школі поліхудожнє виховання з домінантою синкретичних форм творчості стає фундаментом художнього мислення учнів, яке активно розвивається у середніх і старших класах у процесі поглибленого пізнання мистецтв на матеріалі широкого спектра художніх зразків різних жанрів і форм, епох і стилів, що сумарно забезпечує формування у школярів цілісної художньої картини світу.

Загальна мистецька освіта – це підсистема шкільної освіти, що гармонійно поєднує навчання, виховання і розвиток дітей і молоді засобами мистецтва, вона покликана підготувати їх до активної участі в соціокультурному житті, до подальшої художньо-естетичної самоосвіти. Мистецька освіта є посередником між суспільно значущими культурними цінностями й особистісними цінностями людини та забезпечує набуття ключових і предметних мистецьких компетентностей, формування прагнення і здатності до художньо-творчої самореалізації і духовного самовдосконалення протягом життя [61, с. 94].

Під час опанування мистецьких цінностей учні засвоюють певні знання і набувають різноманітних умінь, які є засобом художнього розвитку – тобто становлення особистості як суб'єкта художньої діяльності, що передбачає розвиненість сенсорної та емоційно-почуттєвої сфер, образно-асоціативного мислення, загальних і спеціальних здібностей і якостей.

Характер діяльності закладів загальної освіти з мінімальним обсягом часу, відведеного на дисципліни художньо-естетичного циклу, зробив необхідним пошук ефективних шляхів інтеграції художньо-естетичних знань, уявлень, цінностей, досвіду учнів. Традиційна мистецька освіта, обмежена двома предметами «Музика» та «Образотворче мистецтво», спричиняла формування у

свідомості учнів фрагментарної художньої картини світу, дискретної моделі культури, адже художній простір сучасності не вичерпується тільки цими двома видами мистецтва [62].

Як було теоретично обґрунтовано нами в концепції поліцентричної інтеграції й доведено на практиці впродовж багаторічного експерименту всеукраїнського рівня, зміст традиційних базових мистецьких предметів «Музичне мистецтво» та «Образотворче мистецтво» можна узгодити й поєднати без особливих втрат для кожного з них, якщо стрижневі ідеї змісту цих двох предметів обрати за основу інтегрованого курсу і збагатити його компонентами інших – синтетичних мистецтв [72].

Саме така педагогічна модель стала нині підґрунтям змісту Типових освітніх програм у мистецькій галузі. Вона не передбачає абсолютного протиставлення предметного та інтегрованого підходів до викладання художньо-естетичних дисциплін у школі, навпаки – робить можливим гнучке поєднання предметного та інтегративного навчання залежно від типу, профілю, кадрового забезпечення закладу освіти, культурно-освітнього середовища та інших чинників, тобто дає змогу педагогічним колективам вибрати варіант, оптимальний для конкретного вчителя на певному етапі переходу на інтегративні засади всіх ланок освітньої вертикалі.

Концептуальною ідеєю розробленого змісту загальної мистецької освіти є цілісний художньо-естетичний розвиток особистості на основі взаємодії різних видів мистецтва та координації знань, умінь, уявлень, ставлень і компетентностей, набуття яких необхідне для формування у свідомості учнів поліхудожнього та полікультурного образу світу, творчої самореалізації та культурного самовираження [61].

Згідно з державним стандартом інтегрований курс «Мистецтво», спрямований на неперервне опанування учнями художніх цінностей, вивчатиметься впродовж усього терміну навчання в загальноосвітній школі.

Типова освітня програма визначає загальний обсяг навчального навантаження, де зміст галузей укладений за змістовими лініями, та очікувані

результати навчання здобувачів освіти. Типові освітні програми для початкової школи відкривають можливості для реалізації різних авторських концепцій щодо інтегрованого навчання мистецтва.

Дві затверджені МОН України Типові освітні програми для початкової школи, розроблені під керівництвом О. Савченко і під керівництвом Р. Шияна (2018), у мистецькій галузі концептуально, змістовно і за освітніми вимогами не відрізняються.

Структура програм побудована за такими змістовими лініями:

- художньо-творча діяльність;
- сприймання та інтерпретація мистецтва;
- комунікація через мистецтво [90].

Змістова лінія «Художньо-творча діяльність» націлює на розвиток креативності та мистецьких здібностей учнів через практичне освоєння основ художньої мови різних видів мистецтва та способів художньо-творчого самовираження. Ця змістова лінія реалізується через формування в учнів умінь застосовувати різні виразні засоби творення художніх образів, імпровізування та естетичного перетворення доквілля.

Змістова лінія «Сприймання та інтерпретація мистецтва» спрямована на пізнання цінностей, що відображають твори мистецтва. Її реалізація передбачає розвиток емоційної сфери учнів, збагачення естетичного досвіду, формування в них умінь сприймати, аналізувати, інтерпретувати, оцінювати мистецтво, виявляючи до нього емоційно-ціннісне ставлення.

Реалізація змістової лінії «Комунікація через мистецтво» націлена на соціалізацію учнів через мистецтво, усвідомлення ними свого «Я» (своїх мистецьких досягнень і можливостей). Змістова лінія передбачає формування в учнів умінь презентувати себе і свої досягнення, критично їх оцінювати, взаємодіяти з іншими через мистецтво в середовищі, зокрема в різних культурно-мистецьких заходах, обговореннях тощо, а також формування уявлень про можливість і способи регулювати свій емоційний стан завдяки мистецтву [75].

Різниця між двома Типовими навчальними програмами з мистецтва полягає у викладі тексту окремо по класах (програма під керівництвом О. Савченко) або за циклами (програма під керівництвом Р. Шияна).

За новою структурою початкової школи виокремлено два цикли навчання: перший – адаптаційно-ігровий (1–2-й класи), особливостями якого є інтеграція навчального матеріалу споріднених предметів, пріоритет ігрових методів, спрямований на природне входження дитини в шкільне життя; другий – основний (3–4-й класи), ознаками якого є предметне навчання, використання методів, які вчать здійснювати самостійний вибір [75].

Мистецтво сприяє формуванню ключових компетентностей: вільне володіння державною мовою / здатність спілкуватися рідною; математична компетентність; компетентності в галузі природничих наук, техніки і технологій, екологічна компетентність; інформаційно-комунікаційна компетентність; навчання впродовж життя; громадянські та соціальні компетентності, пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, з усвідомленням рівних прав і можливостей; культурна компетентність; підприємливість та фінансова грамотність; інноваційність [75].

Зміст і структура загальної мистецької освіти – ізоморфне відображення реальної художньої картини світу, дидактично адаптоване для навчальних і виховних завдань початкової школи. Структура у філософському аспекті означає спосіб закономірного зв'язку між елементами системи, композиція з впорядкованих елементів, їх відношень. Яка ж має бути тематична композиція (архітектоніка) курсу «Мистецтво»? На яких засадах її доцільно побудувати?

Спираючись на результати регіональних і всеукраїнського експериментів упродовж двох з половиною десятиліть, ми розкриємо особливості реалізації авторської концепції поліцентричної художньої інтеграції [72].

Отже, цілісність мистецької освіти в межах початкової школи створюється на основі світоглядних координат. Світогляд розуміється як максимально

узагальнений духовний феномен, архітектоніка якого складається з компонентів: погляди, знання, уявлення, поняття, оцінки, ідеали, позиції, принципи, переконання. Вони регулюють духовно-творчу активність особистості, детермінують її ставлення до життя: світу природи, культури, суспільного буття, до людей і самого себе. У дослідженнях проблеми світогляду виокремлюються такі його різновиди: науковий, філософський, релігійний, міфологічний, художній (О. Рудницька). Дійсно, на теоретичному рівні можна умовно визначити та дослідити згадані види світогляду. Проте в реальності вони існують як компоненти цілісності. Художня свідомість школяра формується не в «чистому вигляді», вона постійно «опромінюється» іншими складовими світосприймання і світорозуміння, збагачується різноманітними чинниками у процесі вивчення різних мистецьких дисциплін, гуманітарних предметів, знань з природничих і точних наук, під впливом родинного оточення та соціокультурного середовища, особливо засобів масової інформації, а також багатьох інших так званих неформальних факторів. Таким чином, світогляд школярів, який починає формуватися цілеспрямовано і систематично вже в молодших класах, разом із його художньо-естетичною підсистемою є надзвичайно складним утворенням, поєднанням результатів шкільної та неформальної освіти (родина, ЗМІ тощо) [94].

Використання різноманітних видів інтеграції художніх знань учнів, починаючи від міжпредметних зв'язків, – досить відома сфера педагогічної творчості для сучасного вчителя початкових класів, особливості професійної діяльності якого пов'язані з викладанням кількох різних предметів. Проте, на відміну від спорадичного інтегрування змісту окремих предметів під час вивчення певних тем, викладання за інтегрованою програмою «Мистецтво» в початковій школі передбачає системність і послідовність цієї роботи.

1.3. Сутність і класифікація інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі

Нова українська школа спрямовує освітній процес, починаючи вже з перших шкільних кроків, не лише на формування в учнів комплексу ключових і предметних компетентностей, а й на розвиток у них емоційного інтелекту, комунікативних і творчих здібностей, які закладають підґрунтя для особистісної самореалізації дитини в суспільстві, її успішності в житті. На важливості саме таких завдань наголошено в Державному стандарті початкової освіти та чинних Типових освітніх програмах з мистецької освітньої галузі.

У змісті дисциплін, що реалізують освітню галузь «Мистецтво» у початковій школі, провідна роль належить активній художній діяльності і творчому самовираженню учнів у сфері мистецтва. Основними завданнями у початковій школі є пробудження в учнів інтересу до мистецтва, залучення до художньо-творчої діяльності в музичному, образотворчому, хореографічному, театральному видах мистецтва [75].

У 2020-2021 навчальному році мистецька освіта реалізується через навчальні предмети «Мистецтво» (1 клас), предмети «Музичне мистецтво», «Образотворче мистецтво» (в початковій школі 2-4 класи та базовій основній школі 5-7 класи) та інтегрований навчальний курс «Мистецтво» (в основній школі та старшій школі 8-9 класи), інтегрований навчальний курс за вибором «Мистецтво» (в старшій школі 10 клас), «Художня культура» (11 клас).

Вивчення предметів мистецького циклу в 2-4 класах початкової школи базується на основі Державного стандарту початкової школи (2017 р) та оновлених типових освітніх програм (2016 р., наказ Міністерства освіти і науки України від 05.08.2016 № 948 «Про затвердження змін до навчальних програм для 1-4-х класів загальноосвітніх навчальних закладів») [90].

Реалізація компетентнісного підходу в навчанні молодших школярів передбачає розширення діапазону форм організації навчання, методів та способів навчальної взаємодії у взаємозв'язку урочної та позаурочної діяльності. Із метою застосування учнями здобутих у процесі навчальної діяльності знань,

умінь і навичок у позаурочний час можуть організовуватися різноманітні виховні заходи.

У випадках, коли програмовий матеріал різних навчальних предметів дозволяє інтегрувати його в межах одного навчального дня, можуть організовуватися так звані «тематичні дні», коли всі уроки за розкладом спрямовують на реалізацію єдиної виховної мети, що знаходить логічне продовження у виховному заході.

Серед методів навчання мають домінувати інтерактивні, методи навчання у русі, а діапазон навчальної взаємодії школярів має розширюватися поступово: у 2 класах – це переважно робота в парах і в малих групах (3 учні), у 3-4 класах – групова, командна робота [54].

Інтерактивне навчання, на думку О. Пометун і Л. Пироженко, – це специфічна форма організації пізнавальної діяльності, що має конкретно передбачувану мету – створити комфортні умови навчання, за яких кожний учень відчуватиме свою успішність, інтелектуальну спроможність. Головне – інтерактивні методи створюють умови для міжособистісної взаємодії учнів [89, с. 23].

Під інноваційним розвитком мистецької освіти майбутніх учителів початкової школи О. Красовська розуміє комплекс створених і впроваджених організаційних та змістових нововведень, розвиток низки чинників і умов, необхідних для нарощування інноваційного потенціалу професійної педагогічної підготовки студентів педагогічних факультетів до художньо-естетичного виховання молодших школярів. Під інноваціями мистецької освіти вона вбачає новизну, що ефективно змінює результати професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи у галузі художньо-естетичного виховання молодших школярів, створюючи вдосконалені нові освітні, дидактичні, виховні системи; освітні педагогічні технології; методи, форми, засоби розвитку особистості, організації навчання і виховання в умовах вищого навчального закладу [61, с. 94].

На уроках мистецтва у школі, як свідчить аналіз психолого-педагогічної

літератури, зазвичай панує монолог учителя, хоча в організації будь-якого виду художньо-пізнавальної діяльності можна знайти належне місце також діалогу й полілогу. Нерідко педагогічні відносини, які зовні нагадують діалог (розмова, бесіда), підміняються псеводіалогом (або квазідіалогом), а інколи набувають рис антидіалогу (за наявності імперативних прав у однієї сторони, наприклад учителя, «який завжди правий», та відсутності таких самих прав у іншій стороні – учня, який «завжди помиляється») [72].

Діалогічні форми педагогічного спілкування є засобом стимулювання інтерпретаційної діяльності учнів, прояву рефлексії у процесі пізнання мистецтва.

Педагогічний діалог – це своєрідна поліфонія взаємодії, де специфічні дії вчителя, який моделює навчально-виховний процес на партнерських засадах (відкритість, довіра, повага, симпатія тощо), створюють умови для самовираження кожного учня [72, с. 30].

З-поміж низки інтерактивних методів, доцільних для організації аналізу-інтерпретації творів мистецтва, високу ефективність має фасилітована дискусія.

Фасилітована дискусія як одна з форм педагогічного спілкування полягає в колективному обговоренні певної проблеми, що має на меті колегіально наблизитися до результату (віднаходити рішення, відкривати нові ідеї, утворювати консенсус) за допомогою певних стратегій, спрямовуючих запитань і спеціальних прийомів ведучого – фасилітатора [72, с. 31].

Технологія спрямована на розвиток уміння учнів пильно спостерігати, розмірковувати про зміст художніх творів, що стає можливим завдяки багатозначності образів мистецтва, їх здатності інтригувати й пробуджувати різні думки. Ураховуються потреби й інтереси глядачів-початківців, які набувають умінь спостереження й рефлексії – компонентів візуальної компетентності.

Важлива відмінність цієї інтерактивної технології від традиційної – відсутність додаткової інформації про авторів творів, час їх створення, художні засоби тощо. Без будь-якої зовнішньої інформації діти мають навчитися

«вичерпувати» зміст твору із самого твору. (До того ж практика переконливо свідчить, що фактологічну інформацію про мистецтво школярі цього віку швидко забувають).

Пусковий механізм дискусії полягає в серії заздалегідь розроблених запитань учителя, що виконує роль фасилітатора. Він виступає посередником у взаємодії учнів, стимулюючи за допомогою запитань пізнавальні процеси, творче мислення учасників обговорення, допомагає їм включитися в активний пізнавальний пошук у процесі сприймання мистецьких творів і їх колективного обговорення [13, с. 4].

Усі запитання – це так звані запитання «відкритого типу», що передбачають низку можливих відповідей. Вони побудовані так, щоб діти могли відповісти на них, використовуючи попередньо набуті знання, систематизувати й закріпити вже відоме. Треба прагнути утримуватися від заміни цих запитань іншими, особливо навідними або вузькоспрямованими. Саме ці запитання було обрано в перебігу тривалої експериментальної роботи, тому що вони природно виникають у початківців на стартовому етапі спілкування з мистецтвом і спрямовані на їхні інтереси й потреби. Педагогічні стратегії продумані так, щоб стимулювати, але не підштовхувати художньо-естетичне зростання дитини, допомагаючи реалізувати закладений у ній потенціал, розвиватись у відповідному темпі. Тому не варто намагатися «перестрибувати через сходи» – ускладнювати запитання, прискорювати темп їх поступового поетапного введення у процесі навчання.

Інтерактивні художньо-педагогічні технології передбачають різні форми організації взаємодії учнів у навчальній діяльності: роботу в парах, трійках, малих і великих групах. Групова діяльність здійснюється на засадах кооперації.

На уроках мистецтва в початковій школі з метою формування навичок спілкування і взаємодії доцільно чергувати перераховані форми кооперативної діяльності учнів залежно від поставлених дидактичних і виховних завдань. Групова та колективна робота природно виникає під час виконання народних обрядів, у процесі розігрування театралізованих діалогів. Підкреслимо, що

поступово, від класу до класу, збільшується питома вага групової роботи, адже учні привчаються працювати в команді, отримують елементарні комунікативні навички. Робота у групах сприяє вихованню в учнів толерантності, колективізму, взаємодопомоги, вона стимулює процес художнього пізнання з позиції «Ми» [72].

Для виконання молодшими школярами колективних робіт варто час від часу застосовувати метод проєктів. Йому притаманні такі ознаки, як урахування індивідуальності учнів, стимулювання їхнього розвитку відповідно до здібностей і можливостей, кооперація діяльності школярів, активізація колегіальної співтворчості.

За домінуючим видом діяльності можна виокремити основні типи художніх проєктів: інформаційний, дослідницький, практично-творчий, ігровий (або рольовий).

Метод проєктів застосовується на етапах уведення в тему (переважно інформаційний тип), розкриття основного змісту теми (дослідницький та інформаційний типи), під час узагальнення теми (ігровий або художньотворчий типи) [72, с. 122].

Враховуючи, що повноцінна реалізація методу проєктів вимагає цілого комплексу соціокультурних компетентностей, радимо якомога раніше починати з елементів цього методу, розвиваючи й ускладнюючи їх послідовно, від класу до класу.

Наведемо приклади можливих колективних завдань для організації проєктної діяльності учнів 1-2-го класу:

- виконання «віночків» народних пісень і танців, що побутують у рідному краї («Перлини душі народної»);
- демонстрація народних традицій декоративно-ужиткового мистецтва («Писанкарство», «Вишивка», «Витинанка» тощо);
- виготовлення українських сувенірів, ляльки-мотанки тощо з наступною розповіддю (наприклад, «Лялька заговорила»);
- колективна різнокольорова композиція («Дерево життя») з

квіточокквітчанок, у центрі кожної – фотографія учня, автора цієї роботи [72, с. 123].

Учитель є організатором і координатором навчально-пізнавальної діяльності учнів; за потреби – консультує окремих учнів або групи; здійснює постійний зворотний зв'язок; стимулює дискусію під час колективного оцінювання результатів роботи, підтримуючи активність, емоційність учнів.

Особливості діяльності учнів, які розробляють певний мистецький проект, полягають в інтегральності та варіативності вирішення творчих завдань. Метод проектів передбачає самостійну роботу учнів, компетенція саморегуляції стає провідною. Рівень самостійності і творчості враховується під час оцінювання проектної діяльності, тому поряд із загальною оцінкою колективної роботи варто оцінювати індивідуальний внесок кожного учня.

Під час формування малих і великих груп доцільно враховувати спеціальні здібності та естетичні інтереси учнів, їхній попередній художній досвід та знання з різних видів мистецтв (архітектура, скульптура, живопис, графіка, декоративно-ужиткове мистецтво, музика, хореографія, театр, кіно) [8, с. 123].

У групи для виконання проектів, як правило, потрапляють учні з різними здібностями й уподобаннями, що дає змогу розподіляти соціальні ролі, різні за мірою активності: лідерські, виконавські, творчі тощо. Бажано дотримуватися рухливості ролей, здійснювати їх зміну, щоб кожний з учнів відчув себе в різних позиціях [73].

У результаті впровадження методу проектів підвищується мотивація навчально-пізнавальної діяльності; збагачується емоційна сфера (ефект емпатії, «проживання» емоційно-естетичних почуттів іншого); відбувається систематизація та інтеграція знань, посилюється їх прикладна спрямованість; виховується толерантність у перебігу дискусій, обговорення різних інтерпретацій, версій, трактувань, оцінок; розвивається поліфонічність «бачення» неоднозначних мистецьких явищ; формуються комунікативні навички, досвід діалогового спілкування, уміння працювати в команді в умовах співробітництва і взаємодопомоги (ефект соціалізації), глибше усвідомлюється

відповідальність за результат – власний і колективний.

Висновки до розділу 1

Аналіз психолого-педагогічної, методичної літератури й значного масиву наукових праць, присвячених підготовці вчителів до організації освітнього процесу початкової школи, дав змогу визначити стан досліджуваної проблеми та уточнити сутність базових понять наукової розвідки, а саме: «професійна компетентність вчителя початкової школи», «інноваційні технології навчання мистецьких дисциплін у початковій школі», «готовність вчителя початкової школи до застосування інноваційних технологій навчання». Уточнено поняття «інноваційні технології мистецької освіти» як сукупність нових методик, організаційних форм, методів, прийомів, засобів навчання, спрямованих на формування мистецької компетентності молодших школярів, що забезпечує пізнавальну активність суб'єктів освітнього процесу.

Інновацією Нової української школи стало масове впровадження інтегрованого курсу «Мистецтво», який до цього часу мав статус альтернативного, адже вчителі могли обирати його лише за бажанням замість традиційних автономних предметів музичного та образотворчого мистецтва.

Вивчення освітньої галузі «Мистецтво» у початковій школі передбачається Державним стандартом початкової загальної освіти. Її зміст ґрунтується на загальнолюдських цінностях та принципах науковості, полікультурності, світського характеру освіти, системності, інтегративності, єдності навчання і виховання на засадах гуманізму, демократії, громадянської свідомості, взаємоповаги між націями і народами в інтересах людини, родини, суспільства, держави.

Метою освітньої галузі «Мистецтво» є формування і розвиток в учнів комплексу ключових, міжпредметних і предметних компетентностей у процесі опанування художніх цінностей та способів художньої діяльності шляхом здобуття власного естетичного досвіду.

Зміст освітньої галузі «Мистецтво» визначається за такими змістовими лініями: музична, образотворча та мистецько-синтетична (відповідно хореографічного, театрального та екранних видів мистецтва), які реалізуються шляхом вивчення окремих предметів або інтегрованих курсів.

Загальна мистецька освіта – це підсистема шкільної освіти, що гармонійно поєднує навчання, виховання і розвиток дітей і молоді засобами мистецтва, вона покликана підготувати їх до активної участі в соціокультурному житті, до подальшої художньо-естетичної самоосвіти. Мистецька освіта є посередником між суспільно значущими культурними цінностями й особистісними цінностями людини та забезпечує набуття ключових і предметних мистецьких компетентностей, формування прагнення і здатності до художньо-творчої самореалізації і духовного самовдосконалення протягом життя.

Інноваційний розвиток мистецької освіти майбутніх учителів початкової школи – це комплекс створених і впроваджених організаційних та змістових нововведень, розвиток низки чинників і умов, необхідних для нарощування інноваційного потенціалу професійної педагогічної підготовки студентів педагогічних факультетів до художньо-естетичного виховання молодших школярів.

Інновації мистецької освіти – це новизна, що ефективно змінює результати професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи у галузі художньо-естетичного виховання молодших школярів, створюючи вдосконалені нові освітні, дидактичні, виховні системи; освітні педагогічні технології; методи, форми, засоби розвитку особистості, організації навчання і виховання в умовах закладу вищої освіти.

РОЗДІЛ 2

ПЕДАГОГІЧНИЙ АНАЛІЗ СТАНУ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ

2.1. Критерії, показники та рівні готовності майбутніх педагогів до впровадження інноваційних технологій

Досліджуючи процес підготовки майбутніх вчителів початкової школи до впровадження інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі, ми вирішили вивчити стан готовності студентів до такого виду діяльності. Для цього були визначені критерії, показники та рівні сформованості готовності майбутніх вчителів початкової школи до впровадження інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі, що, на нашу думку, дасть змогу знайти шляхи оптимізації методичної компоненти їх професійної підготовки з точки зору формування готовності до окресленої діяльності.

Готовність вчителів початкової школи до впровадження інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі розглядається нами як складова частина загальної професійної підготовки фахівця у ЗВО й включає теоретичні знання, до яких можна зарахувати оволодіння основними категоріями педагогічної інноватики; розуміння актуальних інноваційних технологій та умов їх ефективного застосування для навчання мистецької освітньої галузі, знання основ образотворчого мистецтва та музики; практичні вміння, що об'єднують здатність аналізувати й доцільно добирати інноваційні технології з метою формування мистецьких компетентностей, враховуючи психофізіологічні особливості дітей молодшого шкільного віку; дотримуватись методичних принципів впровадження інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі відповідно до етапу навчання, рівня володіння мистецтвом, практичної мети уроку тощо.

З огляду на зазначене тлумачимо готовність майбутніх учителів початкової школи до впровадження інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької

освітньої галузі як структурне утворення особистості, яке включає мотиваційний, когнітивний, діяльнісний компоненти готовності та дає змогу фіксувати ефективність результатів професійної підготовки вчителя початкової школи до застосування інноваційних технологій мистецької освітньої галузі. Отже, оптимальна взаємодія цих компонентів веде до спроможності фахівця ефективно застосовувати інноваційні технології у процесі вивчення мистецької освітньої галузі. У відповідності до компонентів окреслимо та охарактеризуємо наступні критерії готовності майбутніх педагогів до вивчення мистецької освітньої галузі: когнітивний, мотиваційний, діялісно-інноваційний.

Мотиваційний критерій готовності майбутніх учителів початкової школи до впровадження інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі передбачає сформованість особистісних потреб та мотивів до впровадження інноваційних технологій мистецької освіти, що визначає ступінь зацікавленості й необхідності імплементації нововведень педагогом; активність і систематичність вчителя початкової школи у впровадженні інноваційних технологій; пристосування та сформованість позитивного ставлення до їх впровадження інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі, гнучкість у виборі інноваційних технологій відповідно до рівня володіння мистецькою освітньою галуззю молодшими школярами, їхніми освітніми потребами; здатність адаптуватися до нових умов, гнучкість у виборі інноваційних технологій у ході організації уроків образотворчого мистецтва та музики загалом, наявність потреби підвищити якість викладання цих предметів, забезпечити ефективність формування мистецької компетентності учнів. Показником цього критерію є рівень усвідомленості мотивів впровадження інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі у професійній діяльності; наявність особистого бажання та професійної потреби щодо застосування зазначених вище технологій [20, с. 123].

Когнітивний критерій готовності передбачає наявність у студентів необхідних теоретичних знань у психолого-педагогічній та методичній сферах майбутньої професійної діяльності, що передбачає опанування термінології,

встановлення діалектичного зв'язку з методикою навчання образотворчого мистецтва та музики, оволодіння системними знаннями щодо впровадження інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі у початковій школі, а саме: володіти принципами організації уроків образотворчого та музичного мистецтв із застосуванням інноваційних технологій навчання, знати особливості взаємодії та функцій вчителя під час організації уроку; передбачати труднощі у навчанні мистецької освітньої галузі та забезпечувати їх подолання; враховувати психологічні та вікові особливості молодших школярів під час вибору доцільних інноваційних технологій. Показниками зазначеного критерію є повнота, цілісність та системність психолого-педагогічних знань та методики організації навчання у процесі застосування різних інноваційних технологій мистецької освіти; інтегрованість знань.

Діяльнісно-інноваційний критерій готовності передбачає оволодіння методикою застосування різних інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі; уміння проектувати та прогнозувати освітній процес, впроваджуючи інноваційні технології, а саме: здійснювати систему планування мистецької ОГ у початковій школі; уміти організовувати уроки образотворчого та музичного мистецтв із застосуванням інноваційних технологій та інші мистецькі заходи; визначати етапи уроку, на якому доцільно застосовувати інноваційні технології, та включати учнів у всі види мистецької діяльності; організовувати позакласну та самостійну роботу із застосуванням інноваційних технологій; аналізувати уроки образотворчого та музичного мистецтв із застосуванням інноваційних технологій та здійснювати рефлексію власної педагогічної діяльності; прогнозувати появу труднощів в учнів у зв'язку з апробацією та імплементацією незнайомих їм технологій навчання; здійснювати моніторинг навчальних досягнень учнів у різних видах мистецької діяльності після впровадження інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі; добирати та аналізувати джерела інформації з точки зору їх методичної цінності та корисності щодо появи нового досвіду впровадження інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої

галузі; самостійно навчатися застосовувати інноваційні технології; володіти уміннями і навичками, що дають змогу застосовувати цифрові технології у процесі вивчення мистецької освітньої галузі, зокрема робота з комп'ютером; володіти інтеграційними уміннями, що передбачають поєднання знання та досвіду суміжних наук (методики викладання образотворчого мистецтва і музики з педагогічною інноватикою; з педагогічними технологіями в початковій школі тощо).

Показником цього критерію є практичне оволодіння застосуванням різних інноваційних технологій, що включає гнучкість та самостійність в організації освітнього процесу.

У відповідності до означених компонентів, критеріїв та показників нами виокремлено три рівні готовності студентів до упровадження інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі – низький, середній та високий.

Низький рівень характеризується відсутністю або частковою зацікавленістю майбутніх педагогів до впровадження інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі. Для студентів, віднесених до низького рівня, характерна відсутність мотивації до застосування інноваційних технологій; відсутність активності та інтенсивності застосування інноваційних технологій щодо їх інтеграції у процес навчання мистецької освітньої галузі. Мінімальний рівень володіння професійною термінологією педагогічної інноватики та нездатність до встановлення міжпредметного зв'язку з методикою навчання образотворчого та музичного мистецтв.

Середній рівень характерний для майбутніх педагогів, які відрізняються інтересом до упровадження інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі, однак у них недостатньо умінь для самостійної розробки інноваційних технологій для уроків образотворчого та музичного мистецтв.

Студентам, віднесеним до середнього рівня, характерне базове володіння професійною термінологією педагогічної інноватики та встановлення

міжпредметного зв'язку з методиками навчання образотворчого та музичного мистецтв; базові знання сучасних технологій навчання мистецької освітньої галузі (традиційних та інноваційних), способів їх практичної реалізації й ієрархічної залежності для підвищення ефективності та оптимізації процесу формування мистецької компетентності.

Високий рівень характеризується сформованістю індивідуально-творчої моделі впровадження інноваційних технологій мистецької освіти, забезпеченою продукуванням нового знання і методів у нестандартних ситуаціях. На цьому рівні готовності майбутнього вчителя до впровадження інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі можна стверджувати, що студент є абсолютно самостійним як у педагогічному пошуку, так і у методичному самозбагаченні.

Для них характерне володіння професійною термінологією педагогічної інноватики та встановлення міжпредметного зв'язку з методиками навчання образотворчого мистецтва та музики; ґрунтовні знання сучасних технологій навчання мистецької освітньої галузі (традиційних та інноваційних), способів їх практичної реалізації й ієрархічної залежності для підвищення ефективності та оптимізації процесу формування мистецької компетентності.

На цьому рівні готовності до упровадження інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі можна говорити про формування конкурентоздатної особистості, готової до професійної діяльності в умовах сучасного ринку праці.

2.2. Констатувальне вивчення сучасного стану готовності майбутніх учителів початкової школи до впровадження інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі

З метою здійснення педагогічного аналізу стану готовності майбутніх учителів до впровадження інноваційних технологій було проведено констатувальний експеримент, у якому взяли участь студенти 3 курсу педагогічного факультету Інституту педагогічної освіти ПВНЗ «Міжнародний

економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука». Всього експериментом було охоплено 53 майбутніх педагогі, серед яких 26 осіб представили експериментальну групу, 27 майбутніх фахівців початкової освіти – контрольну.

Виходячи з мети нашого дослідження, нами визначено такі *завдання констатувального експерименту*:

1) визначити методичний інструментарій для виявлення рівнів сформованості готовності до упровадження інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі;

2) на основі критеріїв і показників, визначених у п. 2.1, описати рівні сформованості професійної готовності майбутніх вчителів початкової школи до упровадження інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі на сучасному етапі.

Визначення рівнів готовності студентів до упровадження інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі у початковій школі на основі розробки відповідних критеріїв їх оцінювання обумовлюється необхідністю забезпечення дієвої системи підготовки майбутніх учителів початкових класів. Визначені нами знання і уміння необхідні студенту – майбутньому вчителю початкових класів в освітньому процесі, ми взяли в якості компонентів окресленої нами готовності.

Основними критеріями, визначеними та описаними у п. 2.1, є наступні: когнітивний, мотиваційний, діяльнісно-інноваційний, кожний з яких визначався певними показниками.

Перший етап констатувального експерименту було присвячено визначенню рівнів підготовки майбутніх педагогів до впровадження інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі за когнітивним критерієм.

Методи дослідження на цьому етапі – анкетування та тестування студентів. З метою визначення рівнів вихідних знань студентів щодо мистецтва, видів

мистецтва нами було проведено тестування майбутніх педагогів (Додаток А). Тестові завдання уміщували запитання з таких розділів.

1. Вступ. Що таке мистецтво?
2. Графіка
3. Живопис
4. Скульптура і декоративно – прикладне мистецтво
5. Поєднання різних видів мистецтва

Кожен з розділів уміщував по 12 різнорівневих тестових запитань (тести відкритих і закритих типів, на встановлення відповідності, визначення потрібного означення та ін.).

Відповідно, критеріями оцінювання були наступні:

- 1-4 бали – недостатній рівень;
- 5-8 балів – достатній рівень;
- 9-12 балів – високий рівень.

З метою з'ясування обізнаності студентів щодо впровадження інноваційних технологій в освітній процес початкової освіти ми запропонували майбутнім педагогам дати відповіді на запитання анкети стосовно якості, повноти і практичного впровадження інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі у початковій школі (Додаток Б).

Як засвідчили анкетні дані, 95 % опитаних студентів усвідомлюють потребу у самоосвіті, 19 % опитаних упевнені, що володіють на належному рівні знаннями щодо впровадження інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі; 41,6 % розуміють сутність індивідуальної роботи, роботи в парах, трійках, групової роботи; лише 20,9 % опитаних володіють знаннями щодо особливостей проведення фронтальної інтерактивної роботи. Студенти ще не компетентні використовувати передовий педагогічний досвід (76 % низько оцінюють свої можливості), оскільки мало з ним знайомі, тому що тільки приступили до вивчення методик викладання у початковій школі. Більшість майбутніх педагогів (60 %) цікавляться інноваційними технологіями навчання, оскільки вони представляють для них інтерес. Результати діагностики

рівнів готовності майбутніх педагогів до впровадження інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі представлені в таблиці 2.1.

Аналіз результатів анкетування та тестування студентів засвідчив, що майбутні педагоги мають недостатній рівень знань про впровадження інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі. Так, 40,7% студентів експериментальної групи мають низький і середній рівні готовності до впровадження інноваційних технологій за когнітивним критерієм, 18,6% – високий. Серед студентів контрольної групи високим рівнем знань про впровадження інноваційних технологій володіють 22,2%, середнім – 40,7%, низьким – 37,1%.

Таблиця 2.1

Рівні готовності студентів до впровадження інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі за когнітивним критерієм

	Експериментальна група		Контрольна група	
	К-сть студентів	%	К-сть студентів	%
Високий	5	18,6	6	22,2
Середній	11	40,7	11	40,7
Низький	11	40,7	9	37,1
Загальний показник	27	100	26	100

Наступний етап нашого дослідження – діагностика рівнів сформованості готовності майбутніх педагогів до вивчення мистецької освітньої галузі за мотиваційним критерієм. Методи дослідження цього етапі – анкетування студентів.

З метою з'ясування рівнів готовності студентів до впровадження інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі за мотиваційним критерієм ми використали анкету для студентів, яка уміщувала по 10 запитань з чотирма варіантами відповідей (Додаток В).

Студенти, які за результатами анкетування набирали 10-19 балів характеризувалися низьким рівнем готовності до впровадження інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі, 20-29 балів – середнім, 30-40 балів – високим.

Результати готовності студентів до впровадження інноваційних технологій мистецької освіти за мотиваційним критерієм представлено у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Рівні готовності студентів до впровадження інноваційних технологій мистецької освіти за мотиваційним критерієм

	Експериментальна група		Контрольна група	
	К-сть студентів	%	К-сть студентів	%
Високий	4	14,8	4	14,8
Середній	16	59,2	14	53,2
Низький	7	26	8	32
Загальний показник	27	100	26	100

Аналіз отриманих результатів дає підстави стверджувати, що в експериментальній групі чотири студенти (14, 8%) володіють високим рівнем готовності до впровадження інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі за мотиваційним критерієм, шістнадцять (59, 2%) – середнім рівнем і сім (26 %) – низьким. Результати контрольної групи дуже близькі за показниками: чотири майбутніх педагогів володіють високим рівнем готовності до впровадження інноваційних технологій мистецької освіти за мотиваційним критерієм, чотирнадцять (53,2%) – середнім рівнем і вісім (32 %) – низьким.

Наступний етап констатувального експерименту було присвячено визначенню рівнів готовності майбутніх педагогів до впровадження інноваційних технологій мистецької освіти за діяльнісно-інноваційним критерієм.

З цією метою ми провели опитування студентів за допомогою опитувальника, який уміщував 6 запитань і давав змогу діагностувати сформованість умінь студентів щодо впровадження інноваційних технологій мистецької освіти (Додаток Д).

Крім самооцінки студентами перерахованих в опитувальнику умінь, нами було проаналізовано рівень знань, умінь та практичних навичок роботи студентів з інноваційними технологіями навчання образотворчого мистецтва, музики, та продукти їх творчої діяльності під час лабораторних занять. Спостереження дали змогу констатувати:

- майбутні педагоги належним чином засвоїли методiku впровадження інноваційних технологій навчання, проте не завжди спроможні їх використовувати у процесі вивчення мистецької освітньої галузі;

- досить впевнено використовують мультимедійні презентації для супроводу викладу нового навчального матеріалу, однак зазвичай користуються готовою мультимедійною продукцією, а не самостійно створеними слайдами;

- використовують ігрові ситуації під час демонстрації фрагментів уроків образотворчого мистецтва й музики, однак зазвичай використовують наявний практичний досвід, а не самостійно розроблену систему ігрових прийомів;

- мають уявлення про інтеграцію та використовують даний підхід на лабораторних заняттях;

- схвально відгукуються про результативність використання інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі.

Проаналізувавши отримані відповіді студентів можна зробити висновок про те, що їм властива методична майстерність у процесі впровадження інноваційних технологій. Майбутні фахівці початкової освіти мають певні навички їх застосування на практиці.

В ході констатувального експерименту було з'ясовано, що 86% з загальної кількості майбутніх педагогів не усвідомлюють власних творчих можливостей, не пов'язують їх розвиток з професійними успіхами. Анкетування викладачів

виявило, що 78% педагогів не здійснювали діагностування індивідуальних і особистісних якостей студентів, вдаючись тільки до ознайомлення зі специфікою професійно значущих можливостей студентів.

Рівні готовності студентів до впровадження інноваційних технологій мистецької освіти за діяльнісно-інноваційним критерієм, які оцінювались за сумарними показниками результатів анкетування та діяльності студентів під час лабораторних занять, представлено у таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

**Рівні готовності студентів до впровадження інноваційних технологій
у процесі вивчення мистецької освітньої галузі
за діяльнісно-інноваційним критерієм**

	Експериментальна група		Контрольна група	
	К-сть студентів	%	К-сть студентів	%
Високий	5	18,5	6	22,8
Середній	14	51,8	15	57
Низький	8	29,7	5	20,2
Загальний показник	27	100	26	100

Проведене дослідження показало, що значна кількість студентів 3 курсу володіють середнім рівнем готовності до впровадження інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі за діяльнісно-інноваційним критерієм (51,8% студентів експериментальної та 57% опитаних контрольної групи). Високим рівнем володіє 18,5% студентів експериментальної групи, 22,8% – контрольної; низьким – 29,7% опитаних експериментальної й 20,2% студентів контрольної групи.

Результати констатувального експерименту за сумарними показниками когнітивного, мотиваційного та операційного компонентів дав змогу виокремити три рівні готовності студентів до впровадження інноваційних технологій мистецької освіти: низький, середній і високий.

Узагальнені результати сформованості готовності майбутніх педагогів до впровадження інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі представлено на рисунку 2.1.

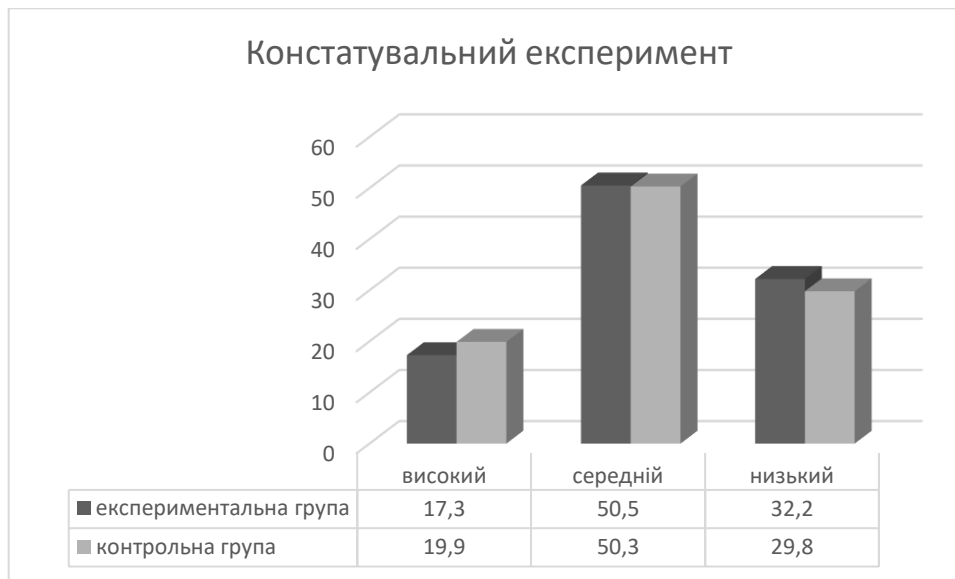

Рис. 2.1. Рівні готовності майбутніх педагогів контрольної та експериментальної груп до впровадження інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі на констатувальному етапі експерименту

За результатами дослідження ми визначили, що із 27 студентів експериментальної групи 17,3 % з них володіють високим рівнем готовності до впровадження інноваційних технологій мистецької освіти, натомість 50,5 % визнають, що частково готові до неї. Також 32,2 % майбутніх педагогів експериментальної групи було охарактеризовано низьким рівнем готовності до впровадження інноваційних технологій.

У контрольній групі результати діагностики значно не відрізняються від експериментальної: 19,9% опитаних відносяться до високого рівня, 50,3 % – середнього і 29,8 – низького рівнів.

Таким чином, бачимо, що найбільша кількість майбутніх педагогів за всіма критеріями знаходиться на середньому рівні готовності до застосування інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі (51,8 % у експериментальній групі та 57,0% – у контрольній), що свідчить про

недостатню увагу до її розвитку у масовій практиці закладу вищої освіти. Ці дані підтверджуються як педагогічними спостереженнями за освітнім процесом, так і бесідами з викладачами педагогічного факультету.

Результати констатувального експерименту в Інституті педагогічної освіти підтвердили доцільність створення педагогічних умов для розвитку в студентів позитивної самооцінки, високих ідеалів і професійних цінностей для їх подальшого професійного зростання та створення і впровадження спеціальної моделі професійної підготовки майбутніх фахівців до впровадження інноваційних технологій мистецької освіти. Саме такий підхід, на нашу думку, сприятиме формуванню професійної готовності студентів педагогічного факультету до впровадження інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі у початковій школі.

2.3. Моделювання процесу підготовки вчителів початкової школи до впровадженні інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі

Реалізація завдання щодо підвищення якості професійної підготовки вчителів початкової школи у контексті впровадження інноваційних технологій зумовлює потребу в розробленні нових підходів до підготовки фахівця. З метою теоретичного обґрунтування такої підготовки застосуємо один із загальнонаукових методів дослідження – моделювання, що полягає у створенні та вивченні моделей

Поняття «модель» у перекладі з французької (*modèle*) означає уявну або матеріально-реалізовану систему, котра відображає або відтворює об'єкт дослідження і здатна змінювати його так, що її вивчення дає нову інформацію стосовно цього об'єкта [1, с. 516]. За тлумачним словником, слово «модель» – зразок якого-небудь нового виробу, взірцевий примірник чогось; зразок, що відтворює, імітує будову і дію якого-небудь об'єкта, використовується для отримання нових знань про об'єкт; уявний чи умовний (зображення, опис, схема

тощо) образ якого-небудь об'єкта, процесу або явища, що використовується як його «представник» [102].

Моделювання – це науковий метод непрямого (опосередкованого) дослідження об'єктів пізнання, безпосереднє вивчення яких з певних причин неможливе, ускладнене, неефективне чи недоцільне, через дослідження їхніх моделей – предметних, знакових чи мислених систем, що відповідно відтворюють, імітують чи відображають певні характеристики (властивості, ознаки, принципи внутрішньої організації або функціонування) оригіналів [17, с. 168]. Згідно з іншим джерелом, моделювання – метод пізнавальної й управлінської діяльності, який дає змогу адекватно і цілісно відобразити в модельних уявленнях сутність, найважливіші якості й компоненти системи (у нашому випадку – підготовки майбутніх учителів початкової школи до впровадження інноваційних технологій), одержати інформацію про її минулий, теперішній і майбутній стан, можливості та умови побудови, функціонування і розвитку

Проте найбільш суголосним визначенням моделі в контексті представленого дослідження, на нашу думку, є розуміння цього поняття В. Черниш. Науковець тлумачить її як складну систему, узагальнений образ навчально-педагогічного процесу, що включає і наочно ілюструє певні взаємопов'язані елементи та блоки і де за допомогою спеціально організованої освітньої діяльності в студентів формується відповідна компетентність [50, с. 151]. У зв'язку з цим розуміємо модель як узагальнений образ професійної підготовки вчителів початкової школи, спрямований на забезпечення готовності студентів до впровадження інноваційних технологій шляхом реалізації усіх її блоків.

Серед основних принципів моделювання визначають такі: інформаційної достатності (адекватну модель можна побудувати досягнувши критичного рівня апріорних відомостей про систему, оскільки за цілковитої відсутності інформації це неможливо, а за наявності – недоцільно); доцільності (досягнення мети, визначеної на першому етапі моделювання); здійсненності (досягнення мети з

вірогідністю, істотно відмінною від нуля і за скінченний час); множинності моделей (модель має відображати такі властивості реальної системи, які впливають на вибраний показник ефективності; для повного дослідження необхідно мати ряд моделей); агрегації (дає можливість гнучкого перебудування моделі залежно від завдань дослідження); параметризації (дає можливість скоротити обсяг і тривалість моделювання, проте це може вплинути на адекватність моделі) [12].

У процесі побудови педагогічної моделі було дотримано основні дидактичні принципи, а саме: науковості, тобто відповідності об'єктивній дійсності, інакше кажучи, урахування найновіших теоретичних та методичних здобутків сучасної науки і методики наукових досліджень; наочності, що сприяє найкращій візуалізації пропонованої концепції та розумінню зв'язків її ключових елементів; систематичності й послідовності, тобто розуміння моделі як певної логічно створеної системи; доступності, що гарантує розуміння та відкритість представлених форм, методів, засобів тощо, які сприяють підвищенню якісного рівня підготовки майбутніх учителів початкової школи завдяки реалізації її моделі.

Крім вищезазначених принципів, моделювання виконує низку функцій. Науковець Л. Хоружа визначає серед них такі: ілюстративну, пояснювальну, критеріальну, евристичну, прогностичну та перетворювальну [105], що становить значний інтерес відповідно до визначеного предмета дослідження. Адже завдяки такій варіативності функцій процес підготовки вчителів початкової школи до впровадження інноваційних технологій у такій моделі набуває чіткості, структурованості, зрозумілості та можливості до експериментальної апробації, легкості щодо прогнозування результатів моделювання та в разі необхідності швидкості коригування її компонентів і елементів з метою оптимізації

В основу побудови моделі було покладено дотримання вимог, без яких вона втрачає свої модельні властивості, а саме: інгерентність, простоту та адекватність. Інгерентність передбачає достатній рівень узгодженості моделі з

середовищем, тобто з освітньо-культурним середовищем, у якому вона функціонуватиме. Простота моделі передбачає її доступність та зрозумілість, легкість для застосування. Адекватність полягає у можливості за допомогою моделі досягнути поставленої мети відповідно до визначених критеріїв, зумовлює точність та істинність моделі [80].

Підготовчий етап до створення педагогічної моделі з огляду на тему нашого дослідження передбачав діагностування рівня сформованості готовності майбутніх вчителів початкової школи до впровадження інноваційних технологій, обґрунтування необхідності сформулювати конкретний обсяг знань, умінь та навичок у контексті професійно-педагогічної підготовки фахівця та власне розроблення моделі, враховуючи послідовність етапів педагогічного моделювання, запропонованого О. Шапран: 1) входження в процес і вибір методологічних засад для моделювання, якісний опис предмета дослідження; 2) обґрунтування завдань моделювання; 3) конструювання моделі з уточненням залежності між основними елементами досліджуваного явища, визначення параметрів об'єкта і критеріїв оцінки змін цих параметрів, вибір методик діагностики; 4) дослідження валідності моделі; 5) використання моделі в педагогічному експерименті; 6) змістова інтерпретація результатів моделювання [58, с. 86].

Як відомо, у контексті будь-якого моделювання обов'язково виокремлюють суб'єкт, об'єкт та предмет, на які спрямована діяльність. Отже, суб'єктом моделювання у нашому дослідженні є студент ЗВО, який навчається за спеціальністю 013 «Початкова освіта» першого (бакалаврського) освітнього рівня; об'єктом – система професійної педагогічної підготовки у ЗВО, предметом – процес підготовки учителя початкової школи до впровадження інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі.

Результатом здійсненої нашої наукової діяльності стало створення моделі підготовки вчителів початкової школи до впровадження інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі як системного образу формування готовності до означеного виду діяльності (рис. 2.1).

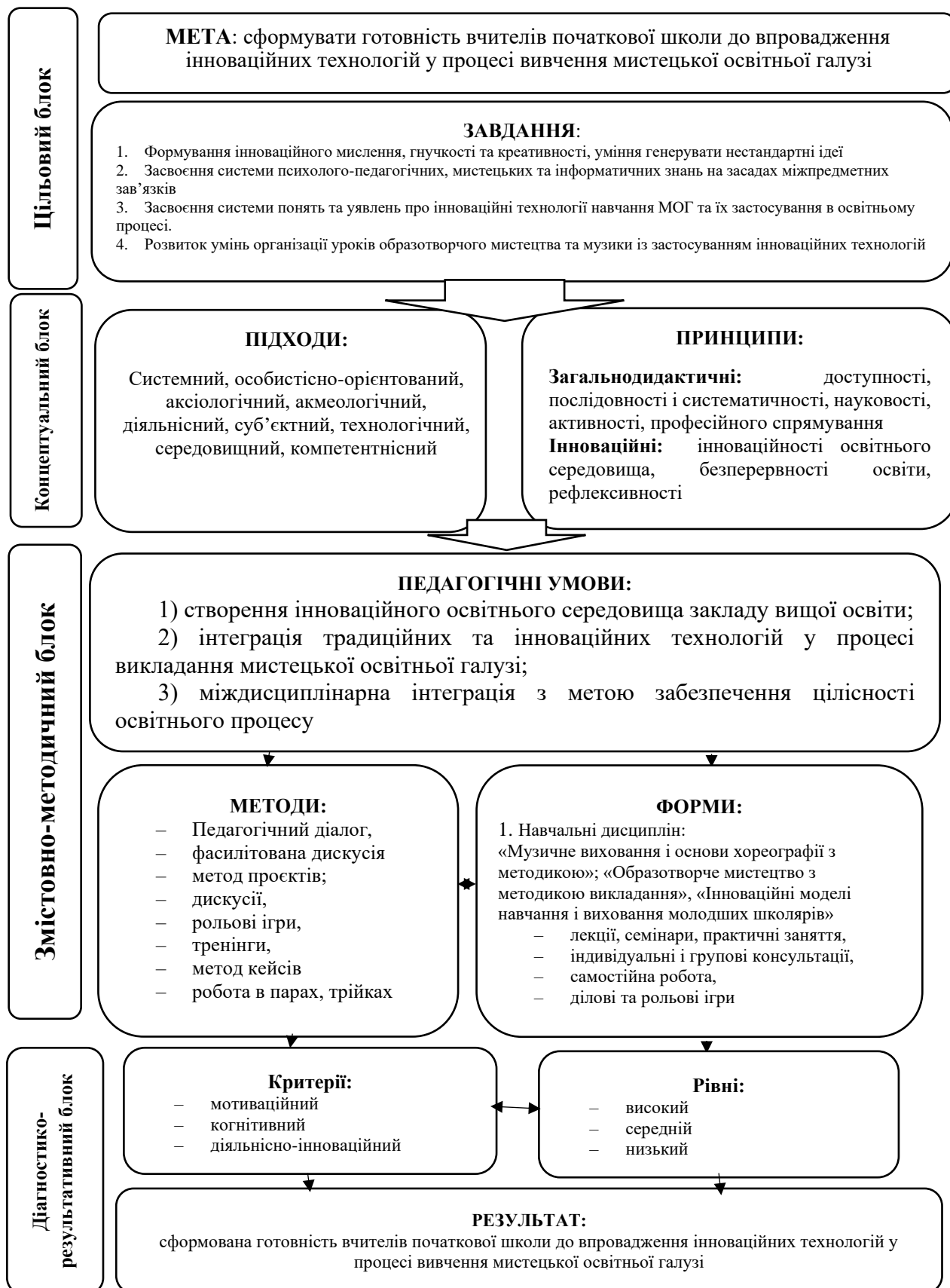

Рис. 2.1. Модель професійної підготовки вчителів початкової школи до впровадженні інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі

Представлена модель складається з таких блоків: цільового, концептуального, змістовно-методичного, діагностично-результативного та педагогічних умов, які впливають на ефективність процесу підготовки вчителів початкової школи до впровадження інноваційних технологій.

До складу цільового компонента нами включено мету та завдання моделювання. Мета – сформувати готовність вчителів початкової школи до впровадження інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі. Проміжними етапами у досягненні визначеного результату моделі, які відображають алгоритм дій щодо підготовки вчителів початкової школи до впровадження інноваційних технологій і взаємопов'язані між собою, є її завдання.

Серед визначених завдань: 1) формування інноваційного мислення, гнучкості та креативності, уміння генерувати нестандартні ідеї; 2) засвоєння системи психолого-педагогічних, лінгвістичних та інформатичних знань на засадах міжпредметних зв'язків; 3) засвоєння системи понять та уявлень про інноваційні технології мистецької освіти та їх застосування в освітньому процесі; 4) розвиток умінь організації уроків образотворчого мистецтва та музики із застосуванням інноваційних технологій навчання.

Перше з визначених у моделі завдань є ключовим елементом у алгоритмі підготовки вчителів початкової школи до впровадження інноваційних технологій. Адже саме у формуванні інноваційного мислення, гнучкості, креативності та умінні генерувати нестандартні ідеї полягають важливі якості фахівця, готового до вищезазначеного виду діяльності.

Це зумовлено тим, що вищезазначені якості спрямовані на реалізацію творчого потенціалу вчителів початкової школи, усвідомлення ними важливості власних інноваційних пошуків та змін, перетворення їх на ініціаторів нестандартних ідей, що надалі може сприяти створенню авторських технологій мистецької освіти.

Наступний рівень – це засвоєння системи психолого-педагогічних, мистецьких та інформатичних знань на засадах міжпредметних зв'язків, що

складають необхідний дидактичний блок у професіограмі сучасних фахівців. У довідковій літературі поняття «система» визначають як порядок, зумовлений правильним, планомірним розташуванням і взаємним зв'язком чого-небудь [1]. У контексті визначеного завдання розуміємо систему психологопедагогічних знань як сукупність теоретико-практичних засад таких дисциплін: «Педагогіка», «Психологія», «Педагогічна творчість» тощо, передбачених навчальним планом. Вони спрямовані на формування знань методологічних основ і категорій педагогіки та психології, закономірностей розвитку особистості, законів вікового і психічного розвитку дітей, здатностей до прогнозування результатів педагогічної діяльності, вироблення педагогічної техніки вчителів початкової школи.

Наступним завданням підготовки вчителів початкової школи у межах магістерського дослідження є засвоєння системи понять і уявлень про інноваційні технології мистецької освіти та їх застосування в освітньому процесі. Воно передбачає засвоєння базових понять та категорій педагогічної інноватики, класифікації сучасних технологій мистецької освітньої галузі, актуальних інноваційних технологій та умов їх ефективного застосування. Це відбувається в процесі вивчення таких дисциплін: «Образотворче мистецтво з методикою викладання», «Музичне виховання і основи хореографії з методикою», «Інноваційні моделі навчання та виховання молодших школярів».

Ще одним завданням на цьому етапі є розвиток умінь організації уроків образотворчого та музичного мистецтв із застосуванням цифрових технологій. Воно передбачає обов'язкову попередню реалізацію вищезазначених завдань, на основі яких завершальним етапом є формування конструктивних та прогностичних здібностей, що полягають у виробленні здатності планування процесу навчання в початковій школі, передбаченні можливих труднощів та пошуку шляхів їх подолання, вміння аналізу уроків образотворчого та музичного мистецтв із застосуванням інноваційних технологій. Важливим аспектом, який необхідно врахувати, є формування вміння оцінювати та контролювати успішність учнів засобами різноманітних інноваційних технологій. Це пов'язано

з тим, що характеристиками уроків образотворчого мистецтва, музики з основами хореографії із застосуванням інноваційних технологій є активна позиція суб'єкта навчання, демократична педагогічна взаємодія, розв'язання проблемних завдань, розвиток творчості та практичність отриманих знань.

До концептуального блоку моделі зараховуємо підходи та принципи, на яких базується процес підготовки вчителів початкової школи.

Як відомо, у процесі моделювання необхідно спиратися на низку підходів та їх комплексне застосування, оскільки це забезпечує системність, дієздатність та досягнення мети. У контексті проблематики нашого магістерського дослідження виокремлюємо такі підходи: системний, особистісно орієнтований, аксіологічний, акмеологічний, діяльнісний, суб'єктний, технологічний, середовищний, компетентнісний та комунікативний.

Системний підхід (В. Афанасьєв, Н. Мойсєєв, В. Садовський) є невід'ємним елементом представленої моделі. Він забезпечує цілісність та взаємозв'язок усіх компонентів професійної підготовки вчителів початкової школи, адже розглядає їх як певну систему.

За особистісно орієнтованого підходу (О. Пехота, А. Плігін, С. Подмазін, І. Якиманська) процес навчання спрямований на особистість та задоволення її освітніх потреб, що означає забезпечення свободи думки, мислення, суджень тощо. Це стає можливим завдяки суб'єкт-суб'єктній взаємодії, індивідуалізації навчання та варіативності його змісту, надання можливості вибору індивідуального спрямування навчання.

Імплементация засад аксіологічного підходу (І. Бех, І. Зязюн, В. Сластьонін Н. Ткачова) у процесі професійної підготовки вчителів початкової школи до впровадження інноваційних технологій полягає не лише у розвитку загальнолюдських цінностей, які є, безперечно, важливими для вчителів початкової школи, а й насамперед у формуванні в студентів ціннісного ставлення до впровадження інноваційних технологій, тобто усвідомлення необхідності підвищувати ефективність формування мистецьких компетентностей молодших школярів за умови їх впровадження [35].

З огляду на те, що педагогічна акмеологія – це наука про шляхи досягнення професіоналізму у праці педагога (Н. Носовець), сутність акмеологічного підходу (О. Анісімов, О. Дубасенюк, Н. Кузьміна) полягає у спрямованості процесу підготовки вчителів початкової школи до впровадження інноваційних технологій на підвищення його якості. До того ж весь процес навчання забезпечує актуалізацію творчого потенціалу та орієнтацію на постійний професійний розвиток з метою досягнення професіоналізму, що, своєю чергою, забезпечує наявність позитивної мотивації студентів до впровадження інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі [29].

Діяльнісний підхід (Л. Виготський, О. Леонтьєв, П. Гальперін) спрямований на розвиток творчого потенціалу особистості через включення у діяльність, яка сприяє становленню її свідомості та особи в цілому. Освітній процес спирається на внутрішні мотиви діяльності, що перетворює його на особистісно значущий. Такий підхід сприяє розвитку дослідницьких навичок та ініціативності [15].

Суб'єктний підхід (А. Брушлинський, А. Деркач, В. Романець) розглядає людину як єдине ціле, тобто як активного суб'єкта, який організовує та контролює свою діяльність, а освітній процес – як взаємодію його суб'єктів, які є його повноцінними учасниками [105].

Застосування технологічного підходу (М. Кларін, О. Пометун, Г. Селевко) зумовлює розгляд процесу підготовки вчителів початкової школи до впровадження інноваційних технологій у контексті дотримання змісту і послідовності чітко визначених етапів, що гарантує досягнення його мети – формування готовності майбутніх учителів початкової школи до впровадження інноваційних технологій в процесі вивчення мистецької освітньої галузі.

Середовищний підхід (Ю. Мануйлов, С. Сергєєв, В. Ясвін) визначає створення спеціальних умов та організацію освітнього процесу через їх вплив на суб'єктів навчання. Таким чином, при реалізації середовищного підходу процес підготовки вчителів початкової школи до впровадження інноваційних технологій передбачає створення відповідного середовища [106].

Сутність компетентнісного підходу (Н. Бібік, І. Зимня, О. Локшина, О. Овчарук, О. Савченко, А. Хуторської), який є одним із найактуальніших у сучасній парадигмі освіти, полягає у формуванні ключових компетентностей, зумовлених соціальним запитом, які здатні забезпечити ефективність виконання фахівцями своєї професійної діяльності.

Як відомо, принципи – це вихідні положення, у яких відображені та систематизовані найсуттєвіші сторони (зміст, методи, засоби, форми) практичнопізнавальної діяльності. Серед загальнодидактичних принципів акцентуємо увагу на таких, як доступність, послідовність і систематичність, науковість, диференціація та індивідуалізація, активність, професійне спрямування та урахування індивідуальних і вікових особливостей. Їх змістовне наповнення і характеристика є сьогодні достатньо розробленими. У контексті інноваційних принципів підготовки вчителів початкової школи до впровадження інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі вважаємо за доцільне враховувати такі, як інноваційність освітнього середовища, тобто його орієнтація на інноваційний розвиток; безперервність освіти, що передбачає постійне оволодіння новими технологіями навчання та рефлексивності, що полягає в самоаналізі ефективності власної професійної діяльності [9, с. 239].

До складу змістовно-методичного блоку підготовки вчителів початкової школи до впровадження інноваційних технологій у представленій моделі входять елементи, що спрямовані на формування кожного з визначених компонентів готовності до означеного виду діяльності, а саме: форми організації освітньої діяльності у вищій школі, методи, педагогічні умови. Щодо форм та методів мистецької освітньої галузі, їх детальний опис висвітлено у першому розділі магістерського дослідження.

Обов'язковим елементом моделі є педагогічні умови, які впливають на ефективність процесу підготовки вчителів початкової школи до впровадження інноваційних технологій. Під педагогічними умовами розуміємо чинники, які свідомо створюються у освітньому процесі та забезпечують досягнення

поставлених вимог щодо підготовки генерації фахівців нового типу, здатних застосувати на практиці нові знання, прийоми й форми роботи, інноваційні технології та досягнути найвищого рівня ефективності поставленої мети.

Так до педагогічних умов зараховуємо створення інноваційного освітнього середовища, що, на нашу думку, полягає у такій організації освітнього процесу у ЗВО, яка сприяє творчому розвитку особистості кожного студента.

Науковець А. Каташов тлумачить «освітнє середовище навчального закладу» як сукупність духовно-матеріальних умов функціонування закладу освіти, що забезпечують саморозвиток вільної і активної особистості, реалізацію її творчого потенціалу. На його думку, таке середовище є функціональним і просторовим об'єднанням суб'єктів освіти, між якими встановлюються тісні різнопланові групові взаємозв'язки, й може розглядатися як модель соціокультурного простору, у якому відбувається становлення особистості. Дослідниця М. Братко розглядає «освітнє середовище вищого навчального закладу» як комплекс умов (можливостей) та ресурсів (матеріальних, фінансових, особистісних, технологічних, організаційних, репутаційних) для освіти особистості, що цілеспрямовано склались в установі, яка виконує освітні функції щодо надання фахової освіти, що відповідає певному рівню вищої освіти, забезпечує можливості для загальнокультурного та особистісного розвитку суб'єктів освітнього процесу. Вужчим, проте близьким до вищезазначеного, є поняття «педагогічне середовище», яке розуміють як спеціально організовану з педагогічними цілями систему міжособистісних відносин і ставлень до світу [80, с. 8]. Погоджуючись з таким визначенням, констатуємо, що під міжособистісними відносинами ми розуміємо спільну взаємодію усіх учасників освітнього процесу, тобто взаємопов'язану систему координат «викладач – викладач», «викладач – студент», «студент – студент». Як правило, така діяльність здійснюється у трьох вищезазначених напрямках, оскільки тільки в такій єдності забезпечується реалізація цілісної професійної підготовки фахівця.

Уперше поняття «інноваційне освітнє середовище» (Innovative Learning Environments) запропонувала Організація економічного співробітництва та розвитку (OECD), визначивши 4 ключові компоненти: суб'єкти навчання, педагоги, зміст та ресурси. Вона також схарактеризувала «інноваційне освітнє середовище» як таке, що відповідає таким принципам: сконцентроване на суб'єкті навчання; структуроване та добре організоване, робить акцент на самостійному дослідженні та автономному навчанні; персоніфіковане, тобто спрямоване на задоволення індивідуальних потреб та урахування відмінностей; чутливе до освітніх потреб групи та індивіда; соціальне, а отже у його організації переважає навчання в групах [1]. Міністерство освіти у Новій Зеландії, до прикладу, визначає «інноваційне освітнє середовище» як таке, що здатне виявляти та адаптуватись до освітніх змін, залишатись спрямованим у майбутнє. Це відображає тенденцію сучасності освіти, тобто її відповідність запитам сьогодення та погляд у майбутнє [102].

Узагальнюючи принципи інноваційного освітнього середовища, визначені Організацією економічного співробітництва та розвитку, матеріали інших досліджень з цієї проблеми, його характерними рисами, на нашу думку, є такі: студентоцентризм, тобто зосередженість на задоволенні пізнавальних потреб суб'єктів навчання; внутрішня мотивація, що забезпечує кожному студентові створення власної траєкторії навчання; партнерські відносини та активна роль студента у освітньому процесі; формування інноваційного мислення, гнучкості та креативності, що відбувається у межах цього середовища; заохочення та підтримка генерування нестандартних ідей; гнучкість освітнього простору і його трансформація залежно від освітньої мети та суспільних вимог; індивідуалізація та диференціація як провідні підходи до організації освітнього процесу; орієнтація на результат і професійна цінність навчання; варіативність методичної скарбнички викладача ЗВО; залучення провідних закордонних фахівців-практиків і роботодавців шляхом участі у міжнародних проектах, підписанням договорів та організацією вебінарів, скайп-конференцій до змістовного наповнення навчальних планів та робочих навчальних програм,

організація зустрічей у формі круглих столів, семінарів, тренінгів тощо; розумна вимогливість викладача ЗВО; застосування формуючого, критеріального та елементів пірінгового (peer-to-peer) оцінювання навчальних успіхів студентів; систематична рефлексія діяльності усіх учасників освітнього процесу; спільна навчально-методична, наукова, соціальногуманітарна діяльність, спрямована на створення інноваційного продукту; нові функції викладача у освітньому процесі: лідер, фасилітатор, помічник, що орієнтовані на супровід пізнавальної діяльності студентів, формування його навичок самонавчання тощо [102].

З огляду на зазначене слід наголосити на активній ролі студента у створенні власної траєкторії навчання, розвитку його творчого потенціалу та орієнтацію на генерування власних ідей за рахунок внутрішньої мотивації до майбутньої професійної діяльності, розвинуті рефлексивні навички та новій ролі викладача, який є партнером, фасилітатором і спрямовує пізнавальні інтереси суб'єктів навчання, інколи перебираючи на себе роль лідера, беручи відповідальність за свої рішення, зокрема, у виборі конкретних методів і форм навчання для досягнення поставленої мети.

Повертаючись до показників готовності вчителів початкової школи до впровадження інноваційних технологій, викладачі педагогічних ЗВО мають створити таке інноваційне освітнє середовище, у якому забезпечуватимуться умови для формування мотиваційного, когнітивного та діяльнісного компонентів, які б сприяли успішності студентів у їхній майбутній професійній діяльності.

У контексті навчально-методичної складової інноваційного освітнього середовища вважаємо ефективним застосування форм, методів, технологій та засобів навчання визначених у моделі. Таким чином, забезпечення концептуального та змістовно-методичного компонентів моделі підготовки вчителів початкової школи до впровадження інноваційних технологій вбачаємо у процесі викладання наступних дисциплін:

1. Музичне виховання і основи хореографії з методикою
2. Образотворче мистецтво з методикою викладання

3. Інноваційні моделі навчання та виховання молодших школярів

Реалізацію наукової складової інноваційного освітнього середовища вбачаємо у залученні студентів під час їх професійної підготовки у педагогічних ЗВО до участі у різних заходах, спрямованих на формування дослідницьких навичок, навичок співробітництва та навчання протягом життя. Зокрема, обов'язковими, на нашу думку, є їхня участь у конференціях різних рівнів, на яких студенти зможуть продемонструвати теоретичні знання щодо впровадження інноваційних технологій мистецької освіти в початковій школі у контексті формування мистецьких компетентностей. Участь у всеукраїнських конкурсах студентських робіт дає можливість майбутнім учителям початкової школи продемонструвати свої ідеї та практичні доробки у форматі проєктів та стартапів, спрямованих на оптимізацію мистецької освітньої галузі в початковій школі, що ґрунтується на їхньому власному досвіді, зокрема, отриманому під час проходження педагогічної практики тощо. Це сприяє не лише формуванню їхнього ціннісного ставлення до застосування інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі, а й внутрішньої мотивації.

Доцільно поєднувати інноваційні технології навчання з традиційними, що, на наш погляд, є запорукою високих досягнень студентів у освітньому процесі та швидкого досягнення дидактичних цілей викладачами ЗВО. Залучення інноваційних технологій мистецької освіти, якими мають керуватись майбутні учителі початкової школи у своїй професійній діяльності у майбутньому, сприятиме ефективнішому оволодінню технологіями завдяки застосуванню діяльнісного підходу. Тобто, студенти оволодівають інноваційними технологіями у трьох аспектах: з погляду вчителя (теоретичний аспект), практики (застосування під час проходження педагогічної практики та розробок фрагментів занять у змісті вищевказаних дисциплін (методичний блок) та суб'єкта навчання (у освітньому процесі). Це дає змогу студентам відчувати себе в ролі молодших школярів та на власному досвіді визначити переваги і недоліки застосування конкретних інноваційних технологій мистецької освіти, оволодіти

деталлями, які потребують особливої уваги у процесі планування уроків мистецької освітньої галузі у початковій школі.

Оскільки йдеться про ефективність поєднання традиційних та інноваційних технологій навчання результативними вважаємо поєднання технологій проблемного, проєктного навчання, ігрових технологій та технології «case-study» з інформаційними або дистанційними, ігрових технологій з інтерактивними, технології перевернутого класу (flipped classroom) з комп'ютерними та дистанційними технологіями тощо, які були апробовані у процесі викладання дисциплін «Образотворче мистецтво з методикою викладання», «Музичне виховання з основами хореографії», «Інноваційні моделі навчання і виховання молодших школярів».

У зв'язку з швидким розвитком комп'ютерних технологій майже будь-яку традиційну технологію навчання можна реалізувати у поєднанні з цифровою технологією. Саме тому під час викладання дисциплін, зазначених вище, поряд з традиційними технологіями застосовуємо веб-квест, комп'ютерні тести тощо. Вони створюють позитивну мотивацію серед студентів завдяки елементам змагання, а також у процесі аналізу отриманих відповідей передбачають зворотній зв'язок із суб'єктами навчання.

Третьою педагогічною умовою ефективності підготовки вчителів початкової школи до впровадження інноваційних технологій є міждисциплінарна інтеграція з метою забезпечення цілісності освітнього процесу. Як відомо, інтеграція є дуже актуальною, оскільки її впровадження за Концепцією «Нова українська школа» починається вже з 1 класу. Таким чином, вчителям початкової школи поряд з навчанням мистецької освітньої галузі та застосуванням інноваційних технологій необхідно бути готовими до впровадження визначеного підходу, що унеможлиблюється через відсутність розуміння цього явища та практичного досвіду. На нашу думку, реалізація міждисциплінарної інтеграції для майбутніх вчителів початкової школи у зв'язку з актуалізацією їх мистецької підготовки є не лише корисною, а й необхідною. Дотримання цього чинника підготовки вчителів початкової школи до

впровадження інноваційних технологій зумовлено необхідністю формування визначених у діяльнісному компоненті готовності умінь – поєднання знання та досвіду суміжних наук, а інколи діаметрально протилежних, які можуть сформуватись, на нашу думку, саме за умови такої організації навчання у ЗВО.

До діагностико-результативного блоку зараховуємо методи діагностики, критерії та рівні готовності вчителів початкової школи до впровадження інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі. Методи діагностики дають змогу здійснювати процес моніторингу сформованості вищезазначеного феномену завдяки їх поетапності та системності. До цієї групи включаємо анкетування, тестування, бесіди, спостереження, модульні контрольні роботи, творчі проєкти, самостійні роботи та наукові статті. Як було зазначено в підрозділі 2.1, критеріями готовності є мотиваційний, когнітивний та діяльнісно-мотиваційний; рівнями – високий, середній, низький.

Урахування всіх складових представленої моделі підготовки вчителів початкової школи до впровадження інноваційних технологій (цільового, концептуального, змістовно-методичного, діагностико-результативного блоків) та педагогічних умов на ефективність вищезазначеного процесу, дає змогу досягнути прогнозованого результату моделювання – сформувати готовність майбутніх учителів початкової школи до впровадження інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі.

Висновки до розділу 2

Готовність вчителів початкової школи до впровадження інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі розглядається нами як складова частина загальної професійної підготовки фахівця у ЗВО й включає теоретичні знання, до яких можна зарахувати оволодіння основними категоріями педагогічної інноватики; розуміння актуальних інноваційних технологій та умов їх ефективного застосування для навчання мистецької освітньої галузі, знання основ образотворчого мистецтва та музики; практичні вміння, що об'єднують здатність аналізувати й доцільно добирати інноваційні технології з метою

формування мистецьких компетентностей, враховуючи психофізіологічні особливості дітей молодшого шкільного віку; дотримуватись методичних принципів впровадження інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі відповідно до етапу навчання, рівня володіння мистецтвом, практичної мети уроку тощо.

У дослідженні визначено та обґрунтовано наступні критерії та показники готовності майбутніх педагогів до впровадження інноваційних технологій в процесі вивчення мистецької освітньої галузі: когнітивний, мотиваційний та діяльнісно-інноваційний, а також охарактеризовано рівні: високий, середній, низький.

З метою здійснення педагогічного аналізу стану готовності майбутніх учителів до впровадження інноваційних технологій було проведено констатувальний експеримент, у якому взяли участь студенти 3 курсу педагогічного факультету Інституту педагогічної освіти ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука». Всього експериментом було охоплено 53 майбутніх педагоги, серед яких 26 осіб представили експериментальну групу, 27 майбутніх фахівців початкової освіти – контрольну.

За результатами дослідження ми визначили, що із 27 студентів експериментальної групи 17, 3 % з них володіють високим рівнем готовності до впровадження інноваційних технологій мистецької освіти, натомість 50, 5 % визнають, що частково готові до неї. Також 32,2 % майбутніх педагогів експериментальної групи було охарактеризовано низьким рівнем готовності до впровадження інноваційних технологій.

Результати констатувального експерименту в Інституті педагогічної освіти підтвердили доцільність створення педагогічних умов для розвитку в студентів позитивної самооцінки, високих ідеалів і професійних цінностей для їх подальшого професійного зростання та створення і впровадження спеціальної моделі професійної підготовки майбутніх фахівців до впровадження інноваційних технологій мистецької освіти.

Результатом здійсненої нашої наукової діяльності стало створення моделі підготовки вчителів початкової школи до впровадження інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі як системного образу формування готовності до означеного виду діяльності. Представлена модель складається з таких блоків: цільового, концептуального, змістовно-методичного, діагностично-результативного та педагогічних умов, які впливають на ефективність процесу підготовки вчителів початкової школи до впровадження інноваційних технологій.

У дослідженні визначено педагогічні умови, дотримання яких сприятимуть процесу формування готовності майбутніх педагогів до впровадження інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі: створення інноваційного освітнього середовища закладу вищої освіти; інтеграція традиційних та інноваційних технологій у процесі викладання мистецької освітньої галузі; міждисциплінарна інтеграція з метою забезпечення цілісності освітнього процесу.

Урахування всіх складових представленої моделі підготовки вчителів початкової школи до впровадження інноваційних технологій (цільового, концептуального, змістовно-методичного, діагностико-результативного блоків) та педагогічних умов на ефективність вищезазначеного процесу, дає змогу досягнути прогнозованого результату моделювання – сформувати готовність майбутніх учителів початкової школи до впровадження інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі.

РОЗДІЛ 3

ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ

3.1. Методика проведення експериментального дослідження

Потреба у вирішенні проблеми підготовки майбутніх педагогів початкової освіти до впровадження інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі зумовила необхідність проведення формувального експерименту, метою якого була апробація розробленої на основі моделі методики з урахуванням визначених педагогічних умов, що впливають на ефективність цього процесу.

На базі Інституту педагогічної освіти у експериментальній групі впроваджувалась розроблена на основі теоретичної моделі дослідно-експериментальна методика професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до впровадження інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі під час викладання навчальних дисциплін «Образотворче мистецтво з методикою викладання», «Музичне виховання з основами хореографії», «Інноваційні моделі навчання та виховання молодших школярів».

Роботу з професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до впровадження інноваційних технологій було інтегровано за такими напрямками:

- формування у майбутнього учителя початкових класів позитивної мотивації до процесу опанування, змістовного засвоєння та упровадження інноваційних технологій;

- збагачення навчальних дисциплін «Образотворче мистецтво з методикою викладання», «Музичне виховання з основами хореографії», «Інноваційні моделі навчання та виховання молодших школярів» інноваційною складовою;

– формування та розвиток особистісних та професійних знань, умінь, навичок та якостей майбутнього вчителя.

Експериментальна методика включала упровадження наступних інноваційних технологій в процесі формувального експерименту:

- 1) інтерактивні технології навчання;
- 2) комп'ютерно- інформаційні технології;
- 3) ігрові технології;
- 4) проєктні технології.

У процесі формувального експерименту під керівництвом викладачів інституту педагогічної освіти нами було розроблено зміст лекційних занять, плани та методичні рекомендації до практичних та лабораторних занять і самостійної роботи з навчальних дисциплін «Образотворче мистецтво з методикою викладання», «Музичне виховання з основами хореографії», «Інноваційні моделі навчання та виховання молодших школярів». Зміст лекцій містить навчальний матеріал з опорою на використання інноваційних технологій навчання у початковій школі.

Курс практичних та лабораторних занять орієнтований на вироблення практичних професійних вмінь та навичок студентів до впровадження інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі, оволодіння методичною майстерністю та педагогічною творчістю.

Для активного включення студентів у підготовку до професійної педагогічної діяльності у контексті використання інноваційних технологій у галузі мистецтва ми упроваджували різні форми та методи організації навчального процесу.

Серед аудиторних занять, на нашу думку, дієвими є проблемні лекції, семінарські заняття з елементами проблемного навчання, а саме: дискусії, евристичні бесіди, «мозковий штурм», парна робота, робота у трійках, групова діяльність, колективно-творча робота. Такі організаційні форми роботи сприяли формуванню у студентів умінь самостійно виділяти педагогічну проблему; формулювати гіпотезу та знаходити шляхи її підтвердження і методику

розв'язання; намічати можливі шляхи практичного застосування здобутих результатів. Використання інтерактивних методів і прийомів навчання давало змогу активізувати навчально-дослідну діяльність студентів, підвищувало їх зацікавленість до викладеної дисципліни, спонукало до подальшого використання активних методів навчання учнів початкових класів під час проходження педагогічної практики.

Формуванню креативності майбутнього вчителя початкових класів сприяло використання нестандартних форм та методів педагогічної взаємодії, серед яких чільне місце посідає ігрове проектування. Гра є ефективним засобом збагачення та урізноманітнення навчальних занять. Розрізняють такі види ігор: рольова гра, ділова гра, ігрові вправи, ігрові дискусії, ігрові ситуації. З цією метою практичні та лабораторні заняття проводилися як навчально-педагогічні ігри, які проектували певні педагогічні ситуації, спрямовані на формування професійних навичок майбутніх учителів початкових класів.

Серед різноманіття інтерактивних методів та прийомів навчання нами було обрано, на наш погляд, найбільш дієві: мозковий штурм, метод проектів, різні види ігор, групова та парна творча робота, мікрофон, дискусія, метод «навчаючи-вчуся», ток-шоу.

З метою активного включення студентів у підготовку і самопідготовку до інноваційної діяльності у початковій школі в Інституті педагогічної освіти Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука використовуються наступні форми організації освітнього процесу:

- лекції з елементами проблемного навчання, лекції-візуалізації, практичні заняття у формі ділових ігор, які імітують певні педагогічні ситуації, лабораторні заняття з метою удосконалення практично-мистецьких навичок студентів у процесі вивчення мистецької освітньої галузі;
- студентські науково-практичні конференції з проблем початкової та мистецької освіти, семінарські заняття, тренінгові заняття, майстер-класи з художньої творчості, спрямовані на здобуття студентами нових знань у мистецькій освітній галузі.

До тем «Дидактичні засоби навчання на уроках образотворчого мистецтва в початковій школі», «Методи навчання образотворчого мистецтва у початковій школі», «Урок образотворчого мистецтва як основна форма організації навчально-виховного процесу» нами було розроблено лекції-візуалізації, методична цінність яких полягає у змістовному унаочненні навчального матеріалу. Окремі слайди мультимедійної презентації, якою супроводжувалося викладання лекції, містили самостійний матеріал, який потребував тільки коротких коментарів з боку викладача. Фрагменти слайдової презентації представлено у додатку Е

Студенти позитивно оцінили використання нами мультимедійних технологій, відзначивши якісніше засвоєння навчального матеріалу та підвищення стійкості уваги на занятті.

Проводячи практичне заняття з теми «Методи навчання образотворчого мистецтва у початковій школі» ми використали дискусію, яка включала розгляд наступного проблемного запитання «Чи варто «гратися» на уроці? (Використання ігор на уроці образотворчого мистецтва)». Студенти умовно розділилися на дві групи, одна з яких підтримувала доцільність використання ігрових методів навчання на уроках образотворчого мистецтва, інша ж доводила результативність використання класичних загальнодидактичних методик. За результатами дискусії майже всі студенти були переконані щодо необхідності використання інтерактивних методів навчання, серед яких чільне місце посідають дидактичні ігри, підтверджуючи їх позитивний вплив на мотивацію навчальної діяльності учнів на уроках образотворчого мистецтва.

У процесі практичного заняття на тему «Дидактичні засоби навчання на уроках образотворчого мистецтва в початковій школі» нами було використано метод мозкового штурму, в ході якого студенти упродовж однієї хвилини повинні було занотувати свої думки і дати відповідь на запитання «Як вдало обрати засоби навчання для проведення цікавого уроку?». Заняття проходило досить у цікавій та активній формі: студенти, розділившись на групи, генерували свої ідеї, систематизували їх і, зрештою, презентували свої варіанти вирішення

поставленої проблеми. По закінченню роботи, студенти визнали, що такі інтерактивні методи (мозковий штурм, робота у групах) зближують колектив з метою досягнення спільних цілей, привчають до творчого виходу із ситуації, що склалася.

У процесі проведення лабораторних занять ми упроваджували різноманітні ситуативні ігри, які програвалися студентами під час демонстрування розроблених фрагментів уроків. Дана форма роботи чи не найбільше запам'яталася студентам, адже в ході її проведення вони набули знань, опанували вміння і навички в невимушеній атмосфері гри. Крім того, цінність такої форми роботи полягала у тому, що здобуті уміння студенти мали змогу використати під час проходження педагогічної практики на базі рівненської гімназії «Гармонія».

На настановчій конференції студентам експериментальної групи було наголошено на тому, що у процесі проведення уроків з образотворчого мистецтва вони мали звернути увагу на інноваційну складову: тобто, розробляти конспекти уроків з використанням інтерактивних методів і прийомів навчання.

Наведемо приклади дидактичних ігор, які майбутні педагоги використовували на уроках образотворчого мистецтва під час проходження педагогічної практики.

Наприклад, на уроці з образотворчого мистецтва на тему: «Палітра осені», метою було: розвивати зорову пам'ять, формувати знання з кольороведення (назви кольорів, які кольори слід змішувати, щоб отримати певний колір); удосконалювати навички роботи пензлем.

Матеріал: картки – завдання із вказівкою, які кольори треба змішати, щоб одержати третій, і навпаки: є колір, потрібно визначити, які два кольори змішали, щоб одержати даний колір.

Кожний учень одержав картку – завдання, на якій він виконав завдання:

1. Два прямокутники розфарбовані, наприклад, один жовтим, інший – коричневим кольором, між ними поставлений знак «+», а третій прямокутник залишається не розфарбованим.

Учні змішували на палітрі два вказаних кольори, одержали третій і розфарбовали ним прямокутник;

2. Прямокутник розфарбований кольором початку осені, наприклад зеленувато – жовтим, поряд з ним – два прямокутники, з'єднанні знаком «+» [41].

Щоб зацікавити дітей, студенти створювали ігрову ситуацію: дощем зміло кольори з деяких осінніх листочків (замість прямокутників роздавали зображення листків), пропонували учням поновити їх колір.

На уроці за темою: «Художник – чарівник», метою було набуття навичок роботи з аквареллю по вогкому паперу, формування умінь вливання одного кольору фарби до іншого для отримання нового кольору.

Матеріал: два листки паперу: один простий, інший – змочений водою, вода, фарби, пензлик, склянка.

Спочатку майбутні педагоги-практиканти вводили дітей в ігрову ситуацію:

– Ми всі художники – чарівники, які здатні творити на папері чудеса. Зараз я вам продемонструю, як це відбувається: у мене два листки паперу. Один з них – звичайний папір, а інший – змочений чарівною водою. У вас на партах стоять склянки, наповнені чарівною водою, я беру папір, змочений чарівною водою (папір повинен знаходитися в стадії висихання, пензликом малюю три пелюстки малиновою фарбою, кольори будуть розпливчастими), потім – три пелюстки фіолетовою фарбою. Помічаєте, як кольори впливають один на другий - ось і вийшли чарівні квіти.

- Тепер давайте перетворимо папір на чарівний: візьміть пензлика, опустіть його у воду та змочіть ним папір. Покладіть пензлика, тримайте руки над папером, закрийте очі і повільно рухайте і промовляйте: «Раз, два, три, папір чарівний. Дивись!». Так треба промовити 2-3 рази.

Учні повторювали чарівні слова, а папір тим часом підсихав.

– Тепер ми можемо створювати чарівні квіти. Візьмемо тоненький пензлик, змочимо жовтою фарбою, промалюємо три пелюстки жовтою фарбою, потім – три пелюстки червоною фарбою, потім малюємо зелень.

В кінці уроку студенти підводили підсумок робіт. Діти дивилися, у кого вийшли незвичайні квіти на папері [8, с. 12].

Розробляючи художньо – дидактичні ігри, студенти-практиканти враховували чотири види діяльності учнів на уроці: малювання з натури, тематичне, декоративне малювання, бесіди про образотворче мистецтво.

У процесі формувального експерименту студенти використовували художньо – дидактичні ігри таких видів: ігри – подорожні або екскурсії, ігри – змагання або естафети, ігри – загадки, ігри – лото, композиційні ігри.

Тренувальні вправи студенти експериментальної групи теж намагалися проводити у формі ігор-загадок. Наприклад, роздавали дітям картки, на яких був частково зображений орнамент. Кожен уявляв орнамент і зображав на аркуші фрагмент, якого не вистачало

На нашу думку, рекомендовані вправи в подальшому можуть доповнюватись учителем у відповідності з навчальною метою. Не треба побоюватись, що вони будуть стомлювати дітей. Якщо вчитель проводить заняття емоційно, з чітко поставленим завданням, то вправи будуть і цікавими, і корисними для дітей.

У розв'язанні задач творчого розвитку учнів велику користь приносять сучасні технічні засоби і новітні технології такі, наприклад, як комп'ютер і засоби мультимедіа. Впровадження технічних засобів в освітню сферу стало особливо актуальним у наші дні [3].

На уроках образотворчого мистецтва, музичного виховання та інноваційних моделей ми застосовували сучасні інформаційні технології: мультимедійні навчальні посібники з образотворчого мистецтва, презентації, документальні фільми, ресурси глобальної мережі Інтернет.

. Застосування ІКТ на уроках образотворчого мистецтва сприяє всебічному і гармонійному розвитку особистості дитини, насамперед розвитку її творчих здібностей та дозволяє :

- підвищувати продуктивність уроку;

- підвищувати якість рівня використання наочності на уроці образотворчого мистецтва;
- об'єктивно та своєчасно проводити контроль та підведення підсумків на уроках образотворчого мистецтва;
- дає змогу залучити учнів до створення творчих робіт ; підвищувати бажання самостійного пошуку інформації з найрізноманітніших джерел;
- розвивати самостійне мислення [3].

У додатку Є наведено приклади слайд-презентацій, які ми використовували у процесі формувального експерименту під час вивчення дисципліни «Музичне виховання з основами хореографії» (Додаток Є).

Застосування комп'ютерних технологій давало нам змогу моделювати уроки образотворчого мистецтва, музичного виховання з основами хореографії більш цікавими, якісними, яскравими, візуальними, творчими, адже комп'ютер перестає бути джерелом інформації, а стає організатором образотворчої діяльності школярів.

Працюючи за інноваційними технологіями, ми особливу увагу намагались приділяти інтерактивному навчанню, при цьому використовували такі інтерактивні методи навчання, як «Мікрофон», «Ланцюжок», «Коло», «Аукціон», «Мозковий штурм», «Гронування», «Чистий аркуш», «Дерево знань», «Асоціативний куц», «Гронування», «Навчаючи – вчуся».

У процесі вивчення мистецької освітньої галузі ми пропонували використовувати такі методи як «Ланцюжок», «Пінг-понг», побудова асоціативного куца, «Так - ні», використання сигнальних карток.

Наприклад, гра «Так - ні» на лабораторному занятті «Образотворче мистецтво з методикою викладання» у процесі моделювання теми «Рельєфна композиція» (3-й кл. «Скульптура») студенти ховали зразок або фото рельєфної композиції і пропонували учням відгадати, про що йтиме мова на уроці, ставлячи запитання, які вимагають від педагога тільки відповідей «так» чи «ні».

Студенти ставили такі запитання:

- Це твір живопису (графіки, скульптури,...)?

- Це об'ємна скульптура?
- Це скульптура на площині?
- Це рельєф? [42]

Якщо знайдено студентами відповіді, показували в групі зразок і оголошували тему уроку. Цей прийом вчить пов'язувати розрізнені факти, систематизувати наявну інформацію, сприяти зміцненню здобутих знань.

Метод «Асоціації. Побудова асоціативного куща» полягав у тому, щоб за стислий проміжок часу студенти пригадали та сформулювали засвоєні раніше знання з теми образотворчого мистецтва, запропонованої викладачем. Дані відповіді у формі коротких тез записували на дошці навколо розглянутого поняття чи явища. Результатом була схема-опора, яка давала змогу актуалізувати знання учнів і готувати їх до сприйняття нового матеріалу з даної теми (Додаток Ж).

Опишемо технологію впровадження інноваційних технологій мистецької освіти, яку студенти використовували під час проходження пропедевтичної практики.

«Прес-конференція» – це рольова імітаційна гра, для якої студенти-практиканти ділили клас на групи «консультантів» (заздалегідь підготовлених учнів) та «репортерів» (молодших школярів, які готували питання з даної теми з метою отримання необхідної інформації). Використовували цей метод під час засвоєння теми «композиції»: «консультанти» опрацювали матеріал: «Види композицій + приклади художніх творів»; «репортери» ставили свої запитання з метою отримання від «консультантів» якнайповнішої інформації [49].

Завданням для всіх учнів було наступне: створити абстрактні композиції з геометричних фігур. Для цієї форми роботи використовувався інтерактивний прийом «робота в парах».

Для того, щоб дати змогу учням висловити свої думки та передати враження від сприймання художніх творів, студенти-практиканти використовували такі методи як «Світська розмова», «Мікрофон», «Ланцюжок».

На уроках, що містили такий вид діяльності, як сприйняття творів мистецтва, ефективним виявилось використання інтерактивного методу «Мікрофон» – спосіб вираження своїх думок, що дає кожному змогу висловитись швидко, визначити головне, виступаючи по черзі [56].

Вирішення завдання перевірки та зміцнення знань пов'язане з використанням таких методів: «Навчаючи вчуся», «Акваріум», метод проєктів, «Аукціон», «Образна структурна модель».

Метод «Навчаючи вчуся» майбутні педагоги використовували під час узагальнення та закріплення вивченого та завершення роботи з теми. Метою цього інтерактивного методу є дати учням змогу взяти участь у навчанні й передачі своїх знань однокласникам. Використання цього методу сприяло узагальненню загальної картини понять і фактів у мистецтві, викликало певні запитання й підвищувало пізнавальний інтерес молодших школярів до уроків образотворчого мистецтва.

Порядок проведення:

1. Підготувати картки з фактами, що стосуються теми образотворчого мистецтва, по одній для кожного учня.

2. Роздати по одній картці кожному учневі.

3. Упродовж кількох хвилин учні читають та засвоюють інформацію на картці.

4. Після того, як учні ознайомляться з інформацією, студенти-практиканти пропонували їм ходити по класу, ознайомлюючи зі своєю інформацією інших однокласників, при цьому учень може одночасно розмовляти тільки з однією особою. Завдання полягало в тому, щоб поділитися своїм фактом і самому отримати певну інформацію від іншого учня.

5. Після того як учні завершать цю вправу, майбутні педагоги пропонували їм розповісти що-небудь із тієї інформації, яку вони дізналися від інших. Відповіді записувались на дошці [54, с. 34].

Застосовуючи «Акваріум», майбутні педагоги розподіляли учнів на чотири групи і пропонували їм прочитати текст, що містив певний обсяг навчального

матеріалу або розглядали ряд наочних посібників з описами та поясненнями упродовж 3-5 хвилин, після чого одна з груп сідала в центр класу для того, щоб відокремити діючу групу від слухачів певною відстанню. Ця група отримувала лист із завданнями та схемою роботи:

1. Прочитати завдання вголос.
2. Обговорити проблему у формі диспуту.
3. Дійти спільного рішення за 3-4 хвилини [24].

Групі пропонували уголос прочитати ситуацію або завдання та обговорити її розв'язання. Всі інші учні класу тільки слухали, не втручаючись у хід обговорення. На цю роботу групі відводився регламент у 3-5 хвилин, після чого група займала свої місця, а майбутні педагоги ставили до класу запитання:

- Чи погоджуєтесь ви з думкою групи?
- Чи була ця думка достатньо аргументованою, доведеною?
- Який з аргументів ви вважаєте найпереконливішим? [55]

На таку бесіду відводилося до 2-3 хвилин, після чого місце в «Акваріумі» займала інша група, яка обговорювала наступне завдання з проблем образотворчого мистецтва. В результаті всі групи по черзі мали можливість побувати в «Акваріумі», що давало змогу обговорити у класі всі виконані завдання.

На уроці образотворчого мистецтва майбутні педагоги використовували такий методичний прийом, як «Метод прес». Наприклад, під час роботи над картинами їх аналіз відбувався за трьома запитаннями:

1. Що відбувається на картині?
2. Що ще відбувається?
3. Що ви тут побачили такого, що дає право вам так думати?

Діти починали свої відповіді, починаючи зі слів:

- Я вважаю, що...
- Я не погоджуюсь з думкою..., тому що...
- Я заперечую думку..., тому що...
- Я доповнюю думку...

- Я підтримую думку..., бо...
- Я змінила свою думку і тепер вважаю, що...[56]

Вислуховуючи думки учнів, педагоги не виправляли помилки, а лише відкоректовували відповіді учнів. Підводячи підсумок уроку, студенти-практиканти зауважували: звучали думки... Я сьогодні задоволена уроком, Сергій був активним і гарні будував речення...

У процесі педагогічної практики студенти застосовували активні форми навчання на уроках образотворчого мистецтва, які реалізували шляхом:

- проведення нестандартних уроків;
- вирішення проблемних ситуацій;
- міжпредметних зв'язків на уроках;
- предметних тижнів.

З метою розвитку творчих здібностей учнів на уроках образотворчого мистецтва, поступово та систематично включати їх у самостійну пізнавальну діяльність та забезпечуючи співпрацю між учнями і вчителем, майбутні педагоги використовували у своїй практиці нестандартні уроки образотворчого мистецтва: урок – вікторина; урок – виставка; урок – інтерв'ю; урок – конкурс; урок – дискусія; урок – захист творчих робіт; урок – подорож; урок – КВК.

Уроки образотворчого мистецтва, проведені нетрадиційно, сприяли стимулюванню творчої діяльності учителя й учнів, створювали сприятливі умови для спільної співпраці.

Сповнені яскравих вражень, невимушеного спілкування, такі нетрадиційні уроки образотворчого мистецтва допомагали зацікавити учнів мистецтвом, внести певні емоції у міжособистісні стосунки між молодшими школярами.

Отже, уроки образотворчого мистецтва, музичного виховання, проведені за допомогою нестандартних, інноваційних технологій покликані впливати на внутрішній і духовний світ учнів, пробуджувати інтерес до творчої діяльності молодших школярів.

3.2. Аналіз результатів та підтвердження ефективності моделі професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до впровадження інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі

Проведена нами дослідно-експериментальна робота мала на меті перевірку достовірності моделі професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до впровадження інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі.

Мета контрольного експерименту – перевірити ефективність на основі розробленої моделі методики підготовки майбутніх педагогів до впровадження інноваційних технологій мистецької освіти.

У відповідності до мети ми визначили такі завдання контрольного експерименту:

1) здійснити повнорну діагностику рівнів готовності майбутніх педагогів контрольної та експериментальної груп до впровадження інноваційних технологій мистецької освіти;

2) виявити, які зміни відбулися у рівнях готовності третьокурсників до впровадження інноваційних технологій у процесі реалізації експериментальної технології;

3) порівняти діагностичні дані студентів експериментальної і контрольної груп.

Теоретичне обґрунтування моделі професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до впровадження інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі, її дослідно-експериментальна апробація в умовах аудиторної роботи та педагогічної практики дозволили проаналізувати результати педагогічного експерименту.

Під час роботи застосовувались методи дослідження: спостереження, бесіда, тестування, анкетування, аналіз продуктів навчальної і творчої діяльності, оцінювання результатів діяльності. Метод спостереження мав цілеспрямований характер і проходив у природних умовах. Спостереження мало

самостійні завдання, проводилось систематично, відповідно до плану, при цьому фіксувались об'єктивні дані і дії, особливості професійного вдосконалення студентів. Результати спостережень систематично відмічались.

Перевірка студентів контрольної групи засвідчила невисокі показники сформованості їхнього професійного самовираження. У більшості випадків ці студенти не прагнуть до вдосконалення свого творчого потенціалу, задовільняючись використанням традиційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі.

За результатами формувального експерименту було виявлено, що у студентів контрольної групи не відбулося суттєвих змін у досвіді професійної готовності до впровадження інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі. Натомість, студенти експериментальних груп показали позитивні результати та певну динаміку за всіма компонентами та показниками.

На рис. 3.5. продемонстровано динаміку сформованості готовності майбутніх педагогів до впровадження інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі за когнітивним критерієм.

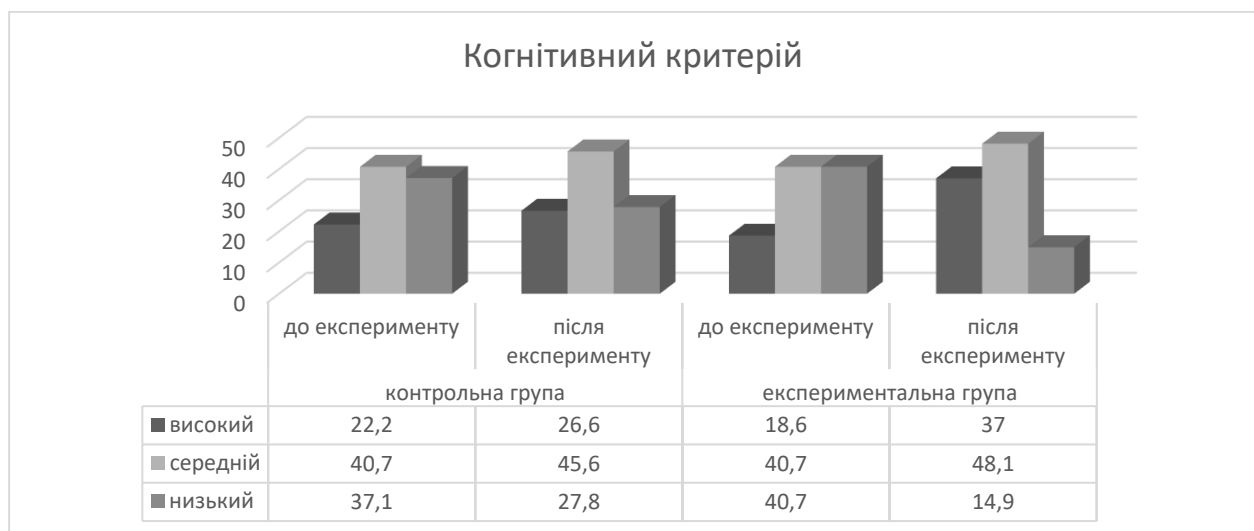

Рис. 3.5. Динаміка рівнів готовності майбутніх педагогів до впровадження інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі за когнітивним критерієм

Після упровадження експериментальної методики в експериментальній групі простежується суттєва динаміка підвищення рівнів готовності майбутніх педагогів до упровадження інноваційних технологій мистецької освіти за когнітивним

критерієм: на 18,4 % підвищились показники високого рівня, на 7,4 % – середнього, на 25,8% знизились показники низького рівня.

У контрольній групі не спостерігалось відчутних позитивних змін: на 4,4 % збільшилися показники високого рівня, на 4,9 – середнього, показники низького рівня знизилися на 9,3 %.

Відчутна динаміка змін рівнів готовності студентів експериментальної групи до впровадження інноваційних технологій мистецької освіти спостерігалася і за показниками мотиваційного критерію (рис. 3.6).

Рис. 3.6. Динаміка рівнів готовності майбутніх педагогів до впровадження інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі за мотиваційним критерієм

У експериментальній групі простежується суттєва динаміка підвищення рівнів готовності майбутніх педагогів до упровадження інноваційних технологій за мотиваційним критерієм: на 18,5 % підвищились показники високого рівня, на 7,5 % – середнього, показників низького рівня за мотиваційним критерієм у студентів експериментальної групи не було виявлено.

У контрольній групі теж спостерігалася позитивна динаміка, але вона була незначною: на 4,2 % збільшилися показники високого рівня, на 3,8 – середнього, показники низького рівня знизилися на 8 %.

Результати контрольного експеримента також засвідчили позитивну динаміку рівнів готовності студентів експериментальної групи до впровадження

інноваційних технологій мистецької освіти за діяльнісно-інноваційним критерієм порівняно з контрольною (рис. 3.7).

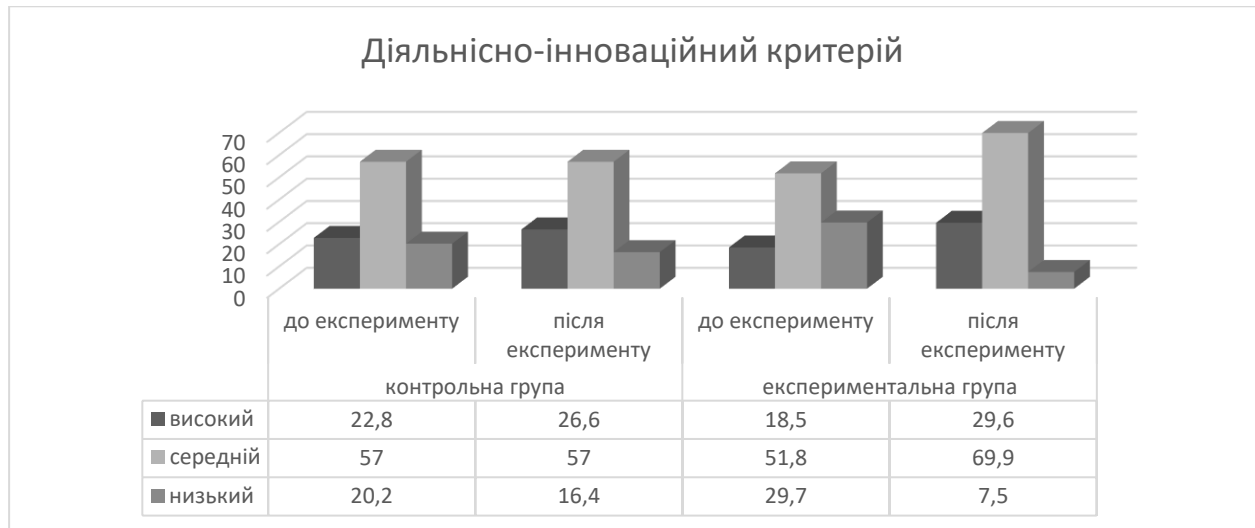

Рис. 3.7. Динаміка рівнів готовності майбутніх педагогів до впровадження інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі за діяльнісно-інноваційним критерієм

Після упровадження еспериментальної технології у експериментальній групі простежується суттєва динаміка підвищення рівнів готовності майбутніх педагогів до упровадження інноваційних технологій за діяльнісно-інноваційним критерієм: на 11,1 % підвищились показники високого рівня, на 18,1 % – середнього, на 22,2% знизилась показники низького рівня.

У контрольній групі не спостерігалось відчутних позитивних змін: на 4,2 % збільшилися показники творчого рівня, показники середнього рівня залишилися сталими, показники низького рівня знизилась на 3,8 %.

Дані стосовно загальної характеристики розподілу студентів педагогічного факультету за рівнями сформованості професійної готовності до впровадження інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі відображені у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Загальна характеристика розподілу студентів педагогічного факультету за рівнями сформованості професійної готовності до впровадження інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі за результатами констатувального та контрольного експериментів

Рівні	Контрольна група		Експериментальна група	
	Констатувальний	Контрольний	Констатувальний	Контрольний
Високий	19,9	24	17,3	32
Середній	50,3	53,2	50,5	61,5
Низький	29,8	22,8	32,2	6,5

Отже, порівнюючи результати контрольної та експериментальної груп при проведенні констатувального і формувального експериментів, можна зробити висновок про результативність впроваджуваної нами моделі професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до впровадження інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі .

Аналіз результатів експериментально-дослідної роботи свідчить, що в експериментальній групі відбулося зниження кількості студентів низького рівня – від 32,2% до 6,2%, зростання середнього– з 50,5 % до 61,5% та значне зростання високого – з 17,3% до 32%, що підтверджує усвідомлення студентами механізмів становлення професійної готовності до впровадження інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі та своєрідності взаємин індивідуального, особистісного і суб’єктного становлення індивідуальності майбутнього вчителя.

У студентів контрольної групи спостерігалось: зростання показників творчого рівня з 19,9 % до 24 %, середнього – з 50,3% до 53 %. Показник низького рівня у студентів контрольної групи знизився на 7 %.

Перевага показників готовності майбутніх педагогів експериментальної групи до впровадження інноваційних технологій мистецької освіти порівняно з досліджуваними контрольної групи свідчить про ефективність упровадженої на

основі розробленої теоретичної моделі технології підготовки студентів впровадження інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі .

Отже, отримала підтвердження сформульована на початку роботи гіпотеза, яка полягала у припущенні, що професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи якісно покращується з урахуванням наступних педагогічних умов: створення інноваційного освітнього середовища закладу вищої освіти; інтеграція традиційних та інноваційних технологій у процесі викладання мистецької освітньої галузі; міждисциплінарна інтеграція з метою забезпечення цілісності освітнього процесу.

Висновки до розділу 3

Готовність вчителів початкової школи до впровадження інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі розглядається нами як складова частина загальної професійної підготовки фахівця у ЗВО й включає теоретичні знання, до яких можна зарахувати оволодіння основними категоріями педагогічної інноватики; розуміння актуальних інноваційних технологій та умов їх ефективного застосування для навчання мистецької освітньої галузі, знання основ образотворчого мистецтва та музики; практичні вміння, що об'єднують здатність аналізувати й доцільно добирати інноваційні технології з метою формування мистецьких компетентностей, враховуючи психофізіологічні особливості дітей молодшого шкільного віку; дотримуватись методичних принципів впровадження інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі відповідно до етапу навчання, рівня володіння мистецтвом, практичної мети уроку тощо.

У дослідженні визначено та обґрунтовано наступні критерії та показники готовності майбутніх педагогів до впровадження інноваційних технологій в процесі вивчення мистецької освітньої галузі: когнітивний, мотиваційний та діяльнісно-інноваційний, а також охарактеризовано рівні: високий, середній, низький.

З метою здійснення педагогічного аналізу стану готовності майбутніх учителів до впровадження інноваційних технологій було проведено констатувальний експеримент, у якому взяли участь студенти 3 курсу педагогічного факультету Інституту педагогічної освіти ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука». Всього експериментом було охоплено 53 майбутніх педагоги, серед яких 26 осіб представили експериментальну групу, 27 майбутніх фахівців початкової освіти – контрольну.

За результатами дослідження ми визначили, що із 27 студентів експериментальної групи 17, 3 % з них володіють високим рівнем готовності до впровадження інноваційних технологій мистецької освіти, натомість 50, 5 % визнають, що частково готові до неї. Також 32,2 % майбутніх педагогів експериментальної групи було охарактеризовано низьким рівнем готовності до впровадження інноваційних технологій.

Результати констатувального експерименту в Інституті педагогічної освіти підтвердили доцільність створення педагогічних умов для розвитку в студентів позитивної самооцінки, високих ідеалів і професійних цінностей для їх подальшого професійного зростання та створення і впровадження спеціальної моделі професійної підготовки майбутніх фахівців до впровадження інноваційних технологій мистецької освіти.

Результатом здійсненої нашої наукової діяльності стало створення моделі підготовки вчителів початкової школи до впровадження інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі як системного образу формування готовності до означеного виду діяльності. Представлена модель складається з таких блоків: цільового, концептуального, змістовно-методичного, діагностично-результативного та педагогічних умов, які впливають на ефективність процесу підготовки вчителів початкової школи до впровадження інноваційних технологій.

У дослідженні визначено педагогічні умови, дотримання яких сприятиме процесу формування готовності майбутніх педагогів до впровадження

інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі: створення інноваційного освітнього середовища закладу вищої освіти; інтеграція традиційних та інноваційних технологій у процесі викладання мистецької освітньої галузі; міждисциплінарна інтеграція з метою забезпечення цілісності освітнього процесу.

Урахування всіх складових представленої моделі підготовки вчителів початкової школи до впровадження інноваційних технологій (цільового, концептуального, змістовно-методичного, діагностико-результативного блоків) та педагогічних умов на ефективність вищезазначеного процесу, дає змогу досягнути прогнозованого результату моделювання – сформувати готовність майбутніх учителів початкової школи до впровадження інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі.

Потреба у вирішенні проблеми підготовки майбутніх педагогів початкової освіти до впровадження інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі зумовила необхідність проведення формувального експерименту, метою якого була апробація розробленої на основі моделі методики з урахуванням визначених педагогічних умов, що впливають на ефективність цього процесу.

На базі Інституту педагогічної освіти у експериментальній групі впроваджувалась розроблена на основі теоретичної моделі дослідно-експериментальна методика професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до впровадження інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі під час викладання навчальних дисциплін «Образотворче мистецтво з методикою викладання», «Музичне виховання з основами хореографії», «Інноваційні моделі навчання та виховання молодших школярів».

Роботу з професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до впровадження інноваційних технологій було інтегровано за такими напрямками: формування у майбутнього учителя початкових класів позитивної мотивації до процесу опанування, змістовного засвоєння та упровадження інноваційних

технологій; збагачення навчальних дисциплін «Образотворче мистецтво з методикою викладання», «Музичне виховання з основами хореографії», «Інноваційні моделі навчання та виховання молодших школярів» інноваційною складовою; формування та розвиток особистісних та професійних знань, умінь, навичок та якостей майбутнього вчителя.

Експериментальна методика включала упровадження наступних інноваційних технологій в процесі формувального експерименту: інтерактивні технології навчання; комп'ютерно- інформаційні технології; ігрові технології; проєктні технології.

З метою активного включення студентів у підготовку і самопідготовку до інноваційної діяльності у початковій школі в Інституті педагогічної освіти Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука використовуються наступні форми організації освітнього процесу: лекції з елементами проблемного навчання, лекції-візуалізації, практичні заняття у формі ділових ігор, які імітують певні педагогічні ситуації, лабораторні заняття з метою удосконалення практично-мистецьких навичок студентів у процесі вивчення мистецької освітньої галузі; студентські науково-практичні конференції з проблем початкової та мистецької освіти, семінарські заняття, тренінгові заняття, майстер-класи з художньої творчості, спрямовані на здобуття студентами нових знань у мистецькій освітній галузі.

Теоретичне обґрунтування моделі професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до впровадження інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі, її дослідно-експериментальна апробація в умовах аудиторної роботи та педагогічної практики дозволили проаналізувати результати педагогічного експерименту.

За результатами формувального експерименту було виявлено, що у студентів контрольної групи не відбулося суттєвих змін у досвіді професійної готовності до впровадження інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі. Натомість, студенти експериментальних груп показали позитивні результати та певну динаміку за всіма компонентами та показниками.

Аналіз результатів експериментально-дослідної роботи свідчить, що в експериментальній групі відбулося зниження кількості студентів низького рівня – від 32,2% до 6,2%, зростання середнього – з 50,5 % до 61,5% та значне зростання високого – з 17,3% до 32%, що підтверджує усвідомлення студентами механізмів становлення професійної готовності до впровадження інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі та своєрідності взаємин індивідуального, особистісного і суб'єктного становлення індивідуальності майбутнього вчителя.

У студентів контрольної групи спостерігалось: зростання показників творчого рівня з 19,9 % до 24 %, середнього – з 50,3% до 53 %. Показник низького рівня у студентів контрольної групи знизився на 7 %.

Перевага показників готовності майбутніх педагогів експериментальної групи до впровадження інноваційних технологій мистецької освіти порівняно з досліджуваними контрольної групи свідчить про ефективність упровадженої на основі розробленої теоретичної моделі технології підготовки студентів впровадження інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі .

Отже, отримала підтвердження сформульована на початку роботи гіпотеза, яка полягала у припущенні, що професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи якісно покращується з урахуванням наступних педагогічних умов: створення інноваційного освітнього середовища закладу вищої освіти; інтеграція традиційних та інноваційних технологій у процесі викладання мистецької освітньої галузі; міждисциплінарна інтеграція з метою забезпечення цілісності освітнього процесу.

ВИСНОВКИ

Підготовка вчителів нового типу стає найважливішою передумовою відродження не тільки освіти, а й усієї вітчизняної культури, її інтеграції в загальнолюдське та європейське співтовариство (. Сьогодні професійно затребуваним є педагог, здатний запроваджувати інноваційні технології в освітній процес, застосовувати на практиці нові знання, прийоми й форми роботи, досягнути найвищого рівня ефективності поставленої мети.

Аналіз психолого-педагогічної, методичної літератури й значного масиву наукових праць, присвячених підготовці вчителів до організації освітнього процесу початкової школи, дав змогу визначити стан досліджуваної проблеми та уточнити сутність базових понять наукової розвідки, а саме: «професійна компетентність вчителя початкової школи», «інноваційні технології навчання мистецьких дисциплін у початковій школі», «готовність вчителя початкової школи до застосування інноваційних технологій навчання». Уточнено поняття «інноваційні технології мистецької освіти» як сукупність нових методик, організаційних форм, методів, прийомів, засобів навчання, спрямованих на формування мистецької компетентності молодших школярів, що забезпечує пізнавальну активність суб'єктів освітнього процесу.

Метою освітньої галузі «Мистецтво» є формування і розвиток в учнів комплексу ключових, міжпредметних і предметних компетентностей у процесі опанування художніх цінностей та способів художньої діяльності шляхом здобуття власного естетичного досвіду.

Зміст освітньої галузі «Мистецтво» визначається за такими змістовими лініями: музична, образотворча та мистецько-синтетична (відповідно хореографічного, театрального та екранних видів мистецтва), які реалізуються шляхом вивчення окремих предметів або інтегрованих курсів.

Загальна мистецька освіта – це підсистема шкільної освіти, що гармонійно поєднує навчання, виховання і розвиток дітей і молоді засобами мистецтва, вона покликана підготувати їх до активної участі в соціокультурному житті, до подальшої художньо-естетичної самоосвіти. Мистецька освіта є посередником

між суспільно значущими культурними цінностями й особистісними цінностями людини та забезпечує набуття ключових і предметних мистецьких компетентностей, формування прагнення і здатності до художньо-творчої самореалізації і духовного самовдосконалення протягом життя.

Інтерактивне навчання – це специфічна форма організації пізнавальної діяльності, що має конкретно передбачувану мету – створити комфортні умови навчання, за яких кожний учень відчуватиме свою успішність, інтелектуальну спроможність.

Інноваційний розвиток мистецької освіти майбутніх учителів початкової школи – це комплекс створених і впроваджених організаційних та змістових нововведень, розвиток низки чинників і умов, необхідних для нарощування інноваційного потенціалу професійної педагогічної підготовки студентів педагогічних факультетів до художньо-естетичного виховання молодших школярів.

Інновації мистецької освіти – це новизна, що ефективно змінює результати професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи у галузі художньо-естетичного виховання молодших школярів, створюючи вдосконалені нові освітні, дидактичні, виховні системи; освітні педагогічні технології; методи, форми, засоби розвитку особистості, організації навчання і виховання в умовах закладу вищої освіти.

Готовність вчителів початкової школи до впровадження інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі розглядається нами як складова частина загальної професійної підготовки фахівця у ЗВО й включає теоретичні знання, до яких можна зарахувати оволодіння основними категоріями педагогічної інноватики; розуміння актуальних інноваційних технологій та умов їх ефективного застосування для навчання мистецької освітньої галузі, знання основ образотворчого мистецтва та музики; практичні вміння, що об'єднують здатність аналізувати й доцільно добирати інноваційні технології з метою формування мистецьких компетентностей, враховуючи психофізіологічні особливості дітей молодшого шкільного віку; дотримуватись методичних

принципів впровадження інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі відповідно до етапу навчання, рівня володіння мистецтвом, практичної мети уроку тощо.

У дослідженні визначено та обґрунтовано наступні критерії та показники готовності майбутніх педагогів до впровадження інноваційних технологій в процесі вивчення мистецької освітньої галузі: когнітивний, мотиваційний та діяльнісно-інноваційний, а також охарактеризовано рівні: високий, середній, низький.

З метою здійснення педагогічного аналізу стану готовності майбутніх учителів до впровадження інноваційних технологій було проведено констатувальний експеримент, у якому взяли участь студенти 3 курсу педагогічного факультету Інституту педагогічної освіти ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука». Всього експериментом було охоплено 53 майбутніх педагоги, серед яких 26 осіб представили експериментальну групу, 27 майбутніх фахівців початкової освіти – контрольну.

Результати констатувального експерименту в Інституті педагогічної освіти підтвердили доцільність створення педагогічних умов для розвитку в студентів позитивної самооцінки, високих ідеалів і професійних цінностей для їх подальшого професійного зростання та створення і впровадження спеціальної моделі професійної підготовки майбутніх фахівців до впровадження інноваційних технологій мистецької освіти.

Результатом здійсненої нашої наукової діяльності стало створення моделі підготовки вчителів початкової школи до впровадження інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі як системного образу формування готовності до означеного виду діяльності. Представлена модель складається з таких блоків: цільового, концептуального, змістовно-методичного, діагностично-результативного та педагогічних умов, які впливають на ефективність процесу підготовки вчителів початкової школи до впровадження інноваційних технологій.

У дослідженні визначено педагогічні умови, дотримання яких сприятимуть процесу формування готовності майбутніх педагогів до впровадження інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі: створення інноваційного освітнього середовища закладу вищої освіти; інтеграція традиційних та інноваційних технологій у процесі викладання мистецької освітньої галузі; міждисциплінарна інтеграція з метою забезпечення цілісності освітнього процесу.

Урахування всіх складових представленої моделі підготовки вчителів початкової школи до впровадження інноваційних технологій (цільового, концептуального, змістовно-методичного, діагностико-результативного блоків) та педагогічних умов на ефективність вищезазначеного процесу, дає змогу досягнути прогнозованого результату моделювання – сформувати готовність майбутніх учителів початкової школи до впровадження інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі.

Потреба у вирішенні проблеми підготовки майбутніх педагогів початкової освіти до впровадження інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі зумовила необхідність проведення формувального експерименту, метою якого була апробація розробленої на основі моделі методики з урахуванням визначених педагогічних умов, що впливають на ефективність цього процесу.

На базі Інституту педагогічної освіти у експериментальній групі впроваджувалась розроблена на основі теоретичної моделі дослідно-експериментальна методика професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до впровадження інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі під час викладання навчальних дисциплін «Образотворче мистецтво з методикою викладання», «Музичне виховання з основами хореографії», «Інноваційні моделі навчання та виховання молодших школярів».

Роботу з професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до впровадження інноваційних технологій було інтегровано за такими напрямками:

формування у майбутнього учителя початкових класів позитивної мотивації до процесу опанування, змістовного засвоєння та упровадження інноваційних технологій; збагачення навчальних дисциплін «Образотворче мистецтво з методикою викладання», «Музичне виховання з основами хореографії», «Інноваційні моделі навчання та виховання молодших школярів» інноваційною складовою; формування та розвиток особистісних та професійних знань, умінь, навичок та якостей майбутнього вчителя.

Експериментальна методика включала упровадження наступних інноваційних технологій в процесі формувального експерименту: інтерактивні технології навчання; комп'ютерно- інформаційні технології; ігрові технології; проєктні технології. З метою активного включення студентів у підготовку і самопідготовку до інноваційної діяльності у початковій школі в Інституті педагогічної освіти Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука використовуються наступні форми організації освітнього процесу: лекції з елементами проблемного навчання, лекції-візуалізації, практичні заняття у формі ділових ігор, які імітують певні педагогічні ситуації, лабораторні заняття з метою удосконалення практично-мистецьких навичок студентів у процесі вивчення мистецької освітньої галузі; студентські науково-практичні конференції з проблем початкової та мистецької освіти, семінарські заняття, тренінгові заняття, майстер-класи з художньої творчості, спрямовані на здобуття студентами нових знань у мистецькій освітній галузі.

Теоретичне обґрунтування моделі професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до впровадження інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі, її дослідно-експериментальна апробація в умовах аудиторної роботи та педагогічної практики дозволили проаналізувати результати педагогічного експерименту.

За результатами формувального експерименту було виявлено, що у студентів контрольної групи не відбулося суттєвих змін у досвіді професійної готовності до впровадження інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої

галузі. Натомість, студенти експериментальних груп показали позитивні результати та певну динаміку за всіма компонентами та показниками.

Аналіз результатів експериментально-дослідної роботи свідчить, що в експериментальній групі відбулося зниження кількості студентів низького рівня – від 32,2% до 6,2%, зростання середнього – з 50,5 % до 61,5% та значне зростання високого – з 17,3% до 32%, що підтверджує усвідомлення студентами механізмів становлення професійної готовності до впровадження інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі та своєрідності взаємин індивідуального, особистісного і суб'єктного становлення індивідуальності майбутнього вчителя. У студентів контрольної групи спостерігалось: зростання показників творчого рівня з 19,9 % до 24 %, середнього – з 50,3% до 53 %. Показник низького рівня у студентів контрольної групи знизився на 7 %.

Перевага показників готовності майбутніх педагогів експериментальної групи до впровадження інноваційних технологій мистецької освіти порівняно з досліджуваними контрольної групи свідчить про ефективність упровадженної на основі розробленої теоретичної моделі технології підготовки студентів впровадження інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі .

Отже, отримала підтвердження сформульована на початку роботи гіпотеза, яка полягала у припущенні, що професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи якісно покращується з урахуванням наступних педагогічних умов: створення інноваційного освітнього середовища закладу вищої освіти; інтеграція традиційних та інноваційних технологій у процесі викладання мистецької освітньої галузі; міждисциплінарна інтеграція з метою забезпечення цілісності освітнього процесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Академічний тлумачний словник української мови. URL: [http://sum.in.ua/s/ghotovnistj s](http://sum.in.ua/s/ghotovnistj_s) (дата звернення: 15.08.2020).
2. Алексюк А. М. Загальні методи навчання в школі. Київ: Радянська школа, 1981. 264 с.
3. Антонович Є. А., Проців В. І., Свид О. П. Художні техніки в школі. Київ, 1997. 86 с.
4. Бабанский Ю. К. Избранные педагогические труды. Москва : Педагогика, 1989. 560 с.
5. Бабанский Ю. К. Методы обучения в современной общеобразовательной школе : книга для учителя. Москва : Просвещение, 1985. 208 с.
6. Баліцька Н. Г., Біда О. А., Волошина Г. П. Використання інтерактивних технологій навчання в професійній підготовці майбутніх вчителів: монографія / за заг. ред. Н. С. Побірченко. Київ : Наук.світ, 2003. 138 с.
7. Бех І. Д. Особистісно зорієнтоване виховання: науково-метод. посібник. Київ: ІЗМН, 1998. 204 с.
8. Бех І.Д. Проблема методів в сучасній школі. *Педагогіка і психологія*. 1996. № 6. С. 136-141.
9. Бордовская Н. В. Психология и педагогика. СПб., 2003. 432 с.
10. Будас Ю.О. Підготовка майбутніх вчителів до інноваційної педагогічної діяльності засобами ділової гри: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.04. Вінниця, 2010. 20 с.
11. Васютіна Т. М. Підготовка майбутнього вчителя до організації ігрової діяльності в навчально-виховному процесі початкової школи. *Педагогічна наука: історія, теорія, практика, тенденції розвитку*. 2008. №1. URL: http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/8688/1/Tetyana%20Vasyutina_Pidgotovka%20maybutnogo%20vchutelya.pdf (дата звернення: 15.08.2020).
12. Вербицкий А. Контекстное обучение в компетентностном подходе. *Высшее образование в России*. 2006. №11. URL: <https://cyberleninka.ru/>

- article/n/kontekstnoe-obuchenie-v-kompetentnostnompodhode-1 (дата звернення: 15.08.2020).
13. Вітюк В. В. Готовність педагогів до змін в умовах реалізації Концепції «Нова українська школа». *Педагогічний пошук*. 2017. №2 (94). С. 3-6.
 14. Выготский Л. С. Игра и ее роль в психическом развитии ребенка. Стенограмма лекции, прочитанной в 1933 г. в ЛГПИ им. А.И. Герцена. URL: <https://dob.1sept.ru/article.php?ID=200500510> (дата звернення: 15.08.2020).
 15. Галаган І.М. Використання інформаційно-комунікаційних технологій у початкових класах. *Початкова школа*. 2013. № 2. С. 33–34.
 16. Гальперин П. Я. Методы обучения и умственное развитие ребенка. Москва: Просвещение, 1985. 45 с.
 17. Гершунский Б. С. Об использовании прогностических методов в педагогических исследованиях. *Прогнозирование развития школы и педагогической науки*. Москва, 2004. Ч. 2. С. 168– 182.
 18. Гончаренко С. У. Педагогічні дослідження: методологічні поради молодим науковцям. Київ-Вінниця: ДОВ Вінниця, 2008. 278 с.
 19. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 376 с.
 20. Гончарова О.А. Педагогічні умови підготовки майбутнього вчителя іноземної мови до інноваційної діяльності: дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.04. Київ, 2008. 264 с.
 21. Гра по-новому, навчання по-іншому. Методичний посібник/ Упорядник О. Рома. The LEGO Foundation, 2018. 44 с.
 22. Гура О. І. Психолого-педагогічна компетентність викладача вищого навчального закладу: теоретико-методологічний аспект. Запоріжжя: ГУ ЗІДМУ, 2006. 322 с.
 23. Деменнікова Т.В. Формування психолого-педагогічної готовності студентів до проектної діяльності майбутнього вчителя початкових класів. *Початкова школа*. 2010. № 11. С. 1–4.

24. Демиденко Т.М. Підготовка майбутніх учителів трудового навчання до інноваційної педагогічної діяльності: дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.04. Черкаси, 2004. 220 с.
25. Державний стандарт галузі «Художня культура». *Мистецтво та освіта*. 1997. №3. С.2-10.
26. Дзятківська Г. Ігрові технології навчання в початковій школі: особливості використання. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/13013/1/9Dzyatkivska.pdf> (дата звернення: 15.08.2020).
27. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посіб. Київ : Академвидав, 2004. 450 с.
28. Дубровська Л. О., Дешко О. О. Проблема готовності вчителів початкових класів до упровадження ідей реформи нової української школи. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки*. 2018. №3. С. 23-27.
29. Дурай-Новакова К. М. Формирование профессиональной готовности к деятельности. Москва : Просвещение, 1983. 356 с.
30. Завгородня Т. Проблеми педагогіки : історія, сучасність, перспективи. Івано-Франківськ : Третяк І., 2008. 427 с.
31. Задорожний В.І. Уроки образотворчого мистецтва в 1-3 класах. Київ, 1972. 140 с.
32. Закон України «Про вищу освіту» : станом на 5 вересня 2017 року [Електронний ресурс]. URL : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/>
33. Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 15.08.2020).
34. Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень / за ред. В. О. Моляко, О. Л. Музики. Житомир : Рута, 2006. 320 с.
35. Зеленська О. Використання інноваційних технологій на уроках у початкових класах. *Початкова школа*. 2014. № 9. С. 47-48.
36. Зміст, дидактичні структури та методичне забезпечення уроків у початкових

- класах (психологічні та педагогічні аспекти) / за ред. Г. П. Коваль. Тернопіль, 2010. 192 с.
37. Зязюн І. А. Система освіти у вимірі компетентнісної діяльності й дії вчителя та майстерного управління учінням. *Вища освіта України*. № 3 (дод. 2). 2014. С. 29-36.
 38. Зязюн І.А. Краса педагогічної дії: навч. посібник [для вчителів, аспірантів, студентів середніх та вищих навчальних закладів]. Київ.: Україно-Фінський інститут менеджменту і бізнесу, 1997. 302 с.
 39. Изобразительное искусство в учебно-воспитательном процессе. Москва, 1986. 25 с.
 40. Ильин Е. П. Мотивация и мотивы. СПб. : Питер, 2000. 512 с.
 41. Ильин Е. П. Мотивация и мотивы. СПб., 2000. 512 с.
 42. Искусство в жизни детей: Опыт художественных занятий с младшими школьниками. Москва, 1991. 127 с.
 43. Іванішена С. Форми та методи інтерактивного навчання. *Початкова школа*. № 3. 2006. С. 9-11.
 44. Ігрові технології як інструмент профілактичної роботи спеціалістів психологічної служби закладів освіти : [навч.-метод. пос.] / автор-упорядник Т. В. Войцях. Черкаси : Черкаський ОПОПП, 2014. 92 с.
 45. Ільман В. Деякі аспекти вдосконалення професійної підготовки вчителя початкової школи : сучасні тенденції. *Рідна школа*. 2011. № 1-2. С. 30-32.
 46. Інновації у вищій освіті: проблеми, досвід, перспективи : монографія / за ред. П. Ю. Сауха. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка, 2011. 444 с.
 47. Інноваційні технології навчання: навч. посібн. для студ. вищих технічних навчальних закладів / упорядн. словника С.В. Волобуєва. Київ : НТУ, 2017. 172 с.
 48. Как проектировать универсальные учебные действия в начальной школе: от действия к мысли: пособие для учителя / [А.Г. Асмолов, Г.В. Бурменская, И.А. Володарская и др.]; под ред. А.Г. Асмолова. Москва: Просвещение, 2008. 151 с.

49. Кириченко М.А. Основи образотворчої грамоти: навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ: Вища школа, 2002. 190с.: іл.
50. Коваль Л. В. Професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи: технологічна складова : монографія. Донецьк : Юго-Восток, 2009. 375 с.
51. Коваль Л.В. Професійна підготовка майбутніх учителів у контексті розвитку початкової освіти: моногр. 2-ге вид., перероб. і допов. Донецьк: ЛАНДОН-ХХІ, 2012. 343 с.
52. Комар О. А. Підготовка майбутніх учителів початкової школи до застосування інтерактивних технологій. Теоретико-методичні аспекти. Монографія. Умань: РВЦ «Софія», 2008. 332 с. 52.
53. Комар О. А. Інтерактивні технології – технології співпраці / О.А.Комар // Початкова школа, 2004. – № 9. – С. 5-7.
54. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики: колективна монографія / [Н.М. Бібік, Л.С. Ващенко, О.І. Локшина [та ін.]; за заг. ред. О.В. Овчарук. Київ: «К.І.С.», 2004. 112 с.
55. Коновець С.В. Образотворче мистецтво в початковій школі. Київ, 2000. 79 с.
56. Концептуальні засади реформування середньої школи. Нова українська школа / Міністерство освіти і науки України. 2016. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainskashkola-compressed.pdf> (дата звернення: 15.08.2020).
57. Кравченко О.В. Національний культурний простір сучасної України як культурологічна проблема. *Вісник Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. Київ: Міленіум, 2011. № 1. С. 51-55.
58. Кравчинська, Т. С. Педагогіка партнерства – основні ідеї, принципи та сутність. *Підготовка керівних та педагогічних кадрів дл реалізації Концепції Нової української школи: матеріали наук.-практ. інтернет-конф.* (Харків, 6 квіт. 2017 р.). Харків: Харківська академія неперервної освіти, 2017. С.85-88.

59. Красовська О. О. Удосконалення педагогічних умов професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи в галузі мистецької освіти засобами інноваційних технологій. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2014. № 3. С. 395-405. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/pednauk_2014_3_51.
60. Красовська О. О. Художньо-педагогічні інноваційні технології та компетентності майбутніх фахівців початкової школи в галузі педагогіки мистецтва. *Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету*. Педагогічні науки. 2013. № 2. С. 71-77. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpbdpu_2013_2_14.
61. Красовська О.О. Обґрунтування цілей професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи в галузі мистецької освіти засобами інноваційних технологій. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. № 9. 2014 . Ч. 1. С. 94-101.
62. Красовська О.О. Образотворче мистецтво з методикою викладання у початковій школі: навчально-методичний посібник для студентів III курсу педагогічного факультету. Львів: Новий Світ - 2000, 2011. 186 с.
63. Кудикіна Н. В. Внесок вітчизняних психологів у формуванні педагогічної теорії ігрової діяльності дітей. *Практична психологія та соціальна робота*. 2005. №1. С. 7-9.
64. Кузьмінський А. І. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. Київ : Знання, 2005. 486 с.
65. Курлянд З. Н. Професійна усталеність вчителя – основа його педагогічної майстерності. Одеса, 1995. 160 с.
66. Кушакова І. В. Деякі питання професійної готовності майбутніх учителів початкових класів. *Гуманізація навчального процесу* : зб. наук. праць. Слов'янськ : СДПУ, 2009. С. 66-70.
67. Кыверялг А. А. Методы исследования в профессиональной педагогике. Таллин : Валгус, 1980. 334 с.

68. Леонтьев А. А. Что такое деятельностный подход в образовании. URL: <http://school2100.com/upload/iblock/ddb/ddbd4b0d94c5c90731c84a2ebc7865c1.pdf> (дата звернення: 15.08.2020).
69. Ломов Б. Ф. Методологические и теоретические проблемы психологии. Москва: Наука, 1984. 443 с.
70. Максименко С. Д. Генеза здійснення особистості: наук.монографія. Київ: КММ, 2006. 255 с.
71. Мар'євич Н. К. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до організації музично-ігрової діяльності молодших школярів: автореф.дис...канд.пед.наук, Вінниця, 2015. URL: <https://vsru.edu.ua/science/dis/a2.pdf> (дата звернення: 15.08.2020).
72. Масол Л. М. Методика навчання мистецтва у початковій школі. Харків, 2018. 256 с.
73. Масол Л.М. Методика навчання мистецтва у початковій школі: посібник для вчителів. Харків: Веста: Видавництво «Ранок», 2006. 256 с.
74. Матвієнко О. В. Підготовка майбутніх учителів до педагогічної взаємодії : монографія. Київ : НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2009. 384 с.
75. Навчальні програми для 1-4 класів. Програми Нової української школи. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-pochatkovoyi-shkoli> (дата звернення: 15.01.2021).
76. Ніколенко Л. Т. Педагогіка партнерства як умова реалізації завдань розвитку особистості дитини у контексті Нової української школи. *Методист*. 2018. Т. 6. С.84-92.
77. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja. Київ: Літера ЛТД. 2018.
78. Онишків З.М. Мультимедіа в початковій школі. Початкова школа. 2012. № 5. С. 48–50.
79. Основи психології : підручник/ за заг. ред. О. В. Киричука, В. А. Роменця. 4-е. вид., стер. Київ : Либідь, 1999. 632 с.
80. Отич О. Педагогіка мистецтва: сутність та місце в системі наук про освіту.

Мистецтво та освіта. 2008. №2. – С. 13-17.

81. Падалка Г. М. Педагогіка мистецтва. Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін. Київ : Освіта України, 2008. 274 с.
82. Пасічний А.М. Образотворче мистецтво: Словник-довідник. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2003. 216 с.
83. Педагогічний словник / За ред. дійсн. члена АПН України Ярмаченка М.Д. Київ: Педагогічна думка, 2001. 516 с.
84. Петриченко Л.О. Підготовка майбутнього вчителя початкової школи до інноваційної діяльності в позааудиторній роботі: дис... канд. пед. наук: спец. 13.00.04. Х., 2007. 240 с.
85. Петухова Л.Є. Теоретичні основи підготовки вчителів початкових класів в умовах інформаційно-комунікаційного педагогічного середовища : моногр. Херсон: Айлант, 2007. 200 с.
86. Пехота О. М .Освітні технології : навч.-метод. посіб. Київ : А.С.К., 2001. 256 с.
87. Підготовка майбутнього вчителя до впровадження педагогічних технологій: навч. пос. / За ред. І. А. Зязюна, О. М. Пехоти. Київ : А.С.К., 2003. 240 с.
88. Побірченко Н. Інноваційні підходи до підготовки майбутніх вчителів у контексті реформування системи вищої педагогічної освіти. *Рідна школа*. 2003. № 3. С. 3-5.
89. Пометун О. Активні й інтерактивні методи навчання: до питання про диференціацію понять. *Шлях освіти*. 2004. № 3. С. 10-15.
90. Постанова Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87 «Про затвердження Державного стандарту початкової освіти». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF> (дата звернення: 15.08.2020).
91. Професійна педагогічна освіта: інноваційні технології та методики: моногр. / за ред. О.А. Дубасенюк. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка, 2009. 564 с.

92. Резапкіна Г. В. Психологічний портрет учителя: опыт самодіагностики. Психологія и школа. 2009. №1. С. 64-75.
93. Рожок В. Мистецька освіта і Болонський процес. *Урядовий кур'єр*. 2005. 4 серп.
94. Рудницька О.П. Основи викладання мистецьких дисциплін. Київ : АПН України, 1998. 183 с.
95. Савченко О. Я. Уміння вчитися – ключова компетентність молодшого школяра. К.: Педагогічна думка, 2014. 176 с.
96. Селевко Г. К. Современные образовательные технологии : [учеб. пособ.]. Москва : Народное образование, 1998. 256 с.
97. Семиченко В. А. Психологія педагогічної діяльності: навч. посіб. К.: Вища школа, 2004. 335 с.
98. Сластенин В. А. Педагогіка: учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / В.А. Сластенин, И.Ф. Исаев, Е.Н. Шиянов; Под ред. В. А. Сластенина. М. : Издат. центр «Академия», 2002. 576 с.
99. Сластенин В.А., Подымова Л.С. Педагогіка: инновационная деятельность. Москва: ИЧП «Издательство Магистр», 1997. 224 с.
100. Сорочук І. І. Роль діяльнісного підходу у процесі становлення педагога нового покоління. *Young Scientist*. 2018. №12.1 (64.1). С. 63-67.
101. Степанюк К.І. Підготовка майбутніх учителів до проектної діяльності в контексті розвитку сучасної початкової освіти. Імідж сучасного педагога. 2012. № 6. С. 36–38.
102. Тараненко С.П. Інтеграція навчальних предметів як засіб формування в учнів початкової школи цілісності сприйняття навколишнього світу. URL: <http://library.ippro.com.ua>. 2017. (дата звернення:19.04.2019).
103. Упровадження концепції Нової української початкової школи в Запорізькій області: перші кроки: колективна монографія / відп.ред. Т.Є. Гура. Запоріжжя, 2019. 260 с.
104. Фесенко О., Шинкаренко В. Формування особистісного компонента професійної компетентності вчителя початкової школи в контексті нової

- української школи. *Науковий вісник МНУ імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки*. 2020. № 1 (68). С. 282-286.
105. Хомич Л. О. Професійно-педагогічна підготовка вчителя початкових класів. Київ: Магістр – S, 1998. 200 с.
106. Хуторской А. В. Дидактическая эвристика. Теория и технология креативного обучения. Москва: Изд-во МГУ, 2003. 416 с.
107. Шишов С. Е. Мониторинг качества образования в школе. Москва: Пед. о-во России, 1998. 320 с.
108. Шість цеглинок в освітньому просторі школи. Методичний посібник / Упорядник О. Рома. The LEGO Foundation, 2018. 32 с.
109. Шмаков С. А. Игры учащихся – феномен культуры. М.: Новая школа, 1994. 240 с.
110. Щедровицкий Г. П. Мышление – Понимание – Рефлексия. Москва: Наследие ММК, 2005. 800 с.
111. Щербаківський В.М. Українське мистецтво: Вибрані неопубліковані праці. – Київ : Либідь, 1995. 288 с.; іл..
112. Эльконин Д. Б. Психология игры. Москва : ВЛАДОС, 1999. 360 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

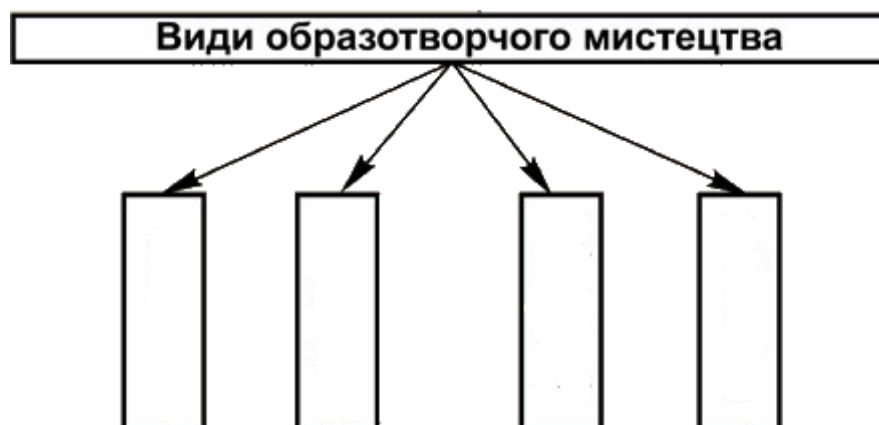
Тестові завдання для визначення готовності майбутніх педагогів до впровадження інноваційних технологій у процесі вивчення мистецької освітньої галузі

Вступ „Що таке мистецтво“

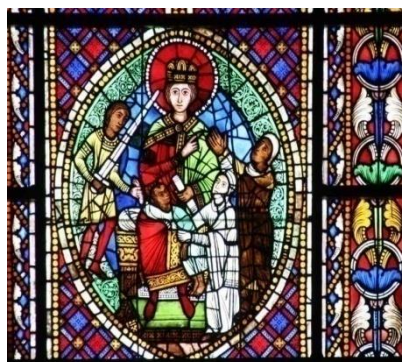
1. Заповніть схему.

2. Заповніть схему.

3. Назвіть види живопису.

4. Оригінальна графіка включає:

- А. плакати , репродукції, ілюстрації, гравюри;
- Б. оформлення наклейок, етикеток, упаковок;
- В. малюнки, ескізи майбутніх картин, начерки, книжкові ілюстрації.

5. Які бувають види скульптури?

- А. станкова, монументальна, малих форм;
- Б. станкова, книжкова, ужиткова;
- В. театральна, монументальна, ужиткова.

6. Із чого починається картина?

- А. із вибору фарб;
- Б. із вибору формату;
- В. із вибору матеріалу.

7. Яку назву має формат картини дуже витягнутої по горизонталі або вертикалі?

- А. тондо;
- Б. фриз;
- В. ідеальний.

8. Яку назву має формати картини круглої форми?

- А. тондо;
- Б. фриз;
- В. ідеальний.

9. В якому виді мистецтва художники вдало використовують усі можливі формати?

- А. декоративно – ужитковому;
- Б. живописі;
- В. графіці.

10. Вставте пропущене слово.

_____ взаєморосташування предметів, зображень, частин зображення, за якого вони виглядають якнайкраще.

- А. Драпіровка;

- Б. Контраст;
В. Композиція.

11. Назвіть види образотворчого мистецтва.

12. Описати картину:

1. вид образотворчого мистецтва? _____
2. жанр? _____
3. техніка виконання? _____
4. вид живопису за призначенням? _____
5. система кольорової будови картини? _____
6. переважаючі кольори? _____
7. чим вразила картина, які викликає емоції?

Розділ „ Графіка “

1. Вставте пропущене слово.

_____ вид образотворчого мистецтва, основним зображальним засобом якого є рисунок, виконаний переважно на папері олівцем, пером, вуглем.

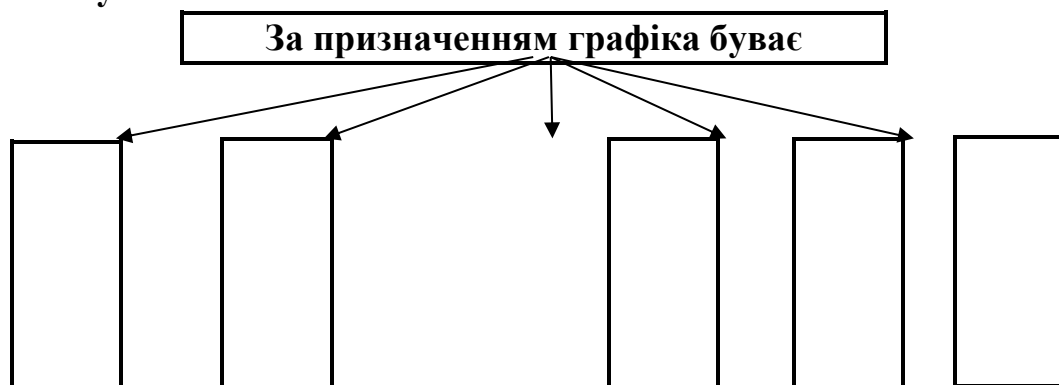
- А. Гризайль;
- Б. Графіка;
- В. Гравюра.

2. Вставте пропущене слово.

_____ друковано – графічний твір, відбиток на папері з друкарської форми, виконаний автором.

- А. естамп;
- Б. гравюра;
- В. літографія.

3. Заповніть схему.

4. Назвіть види графічної техніки в яких виконано показані графічні рисунки?

5. Другий план картини, рельєфу, орнаменту, на якому чітко вимальовуються основні зображення називається

- А. контраст;
- Б. композиція;
- В. тло.

6. Вставте пропущене слово.

Головне завдання _____ — розмістити предмети та їх частини так, щоб створити гармонійне та виразне ціле, врахувавши при цьому масштаб, пропорції, рівновагу, тему, сюжет, образ, єдність і цілісність виразність, гармонію тощо.

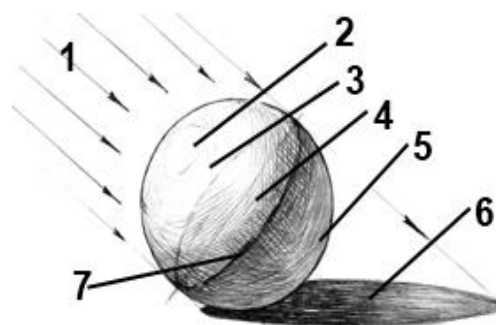
- А. композиція;
- Б. контраст;
- В. передній план.

7. Пропорція це -

- А. співмірність усіх частин зображення художнього твору або архітектурної споруди, їхня відповідність одна одній і співвідношення із цілим;
- Б. уявна лінія, яка поділяє фігуру на дві дзеркально рівні частини;
- В. побудова, взаємне розташування частин предмета.

8. Назвіть закономірності розміщення світла і тіней на предметі.

1. _____ ;
2. _____ ;
3. _____ ;
4. _____ ;
5. _____ ;
6. _____ ;
7. _____ .

9. Ілюстрація — це малюнок, виконаний:

- А. із натури;
- Б. по пам'яті;
- В. за мотивами одного з уривків літературного твору.

10. Складові елементи книжкової графіки — це:

- А. обкладинка, титулка, форзац, шмуцтитул, фронтиспис, ілюстрація;
- Б. живопис, графіка;
- В. обкладинка, сторінки книги.

11. Які назви мають сучасні шрифти?

- А. антиква, готичний, шкільний;
- Б. декор, таймс, літературний;

В. устав, шкільний, устав.

12. Різновид графіки, творами якої є предмети практичного призначення (етикетки, поштові марки тощо) це

- А. плакатна графіка;
- Б. станкова графіка;
- В. прикладна графіка.

Розділ „ Живопис “

1. Живопис – це:

- А. вид образотворчого мистецтва, твори якого виконуються допомогою кольорових фарб, що наносяться на будь-яку поверхню;
- Б. жанр образотворчого мистецтва, твори якого виконуються за допомогою фарб;
- В. вид образотворчого мистецтва, твори якого виконуються за допомогою графічних засобів.

2. Види живопису:

- А. натюрморт, портрет, анімалістика, краєвид;
- Б. інтер'єр, екстер'єр, ікона;
- В. театральньо-декораційний, монументально-декоративний, станковий, декоративно-прикладний.

3. Основний виражальний засіб живопису:

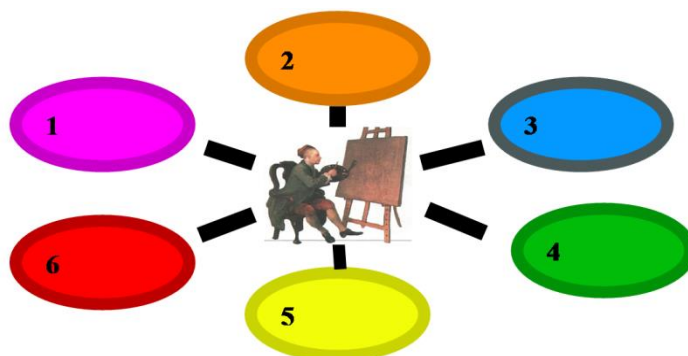
- В. лінія;
- Б. пластичність;
- В. колір.

4. Техніки станкового живопису:

- А. олійна, акварель, темпера, гуаш, пастель;
- Б. фреска, панно, мозаїка, вітраж;
- В. контурна, поліхромна, воскова, клейова.

5. Заповніть схему.

Художні засоби живопису.

6. Заповніть схему

7. Які кольори є основними?

- А. зелений, жовтий, червоний;
- Б. синій, жовтий, червоний;
- В. білий, чорний, червоний.

8. До теплих кольорів належать:

- А. червоний, оранжевий, жовтий;
- Б. зелений, синій, фіолетовий;
- В. білий, сірий, чорний.

9. Живописна робота, що виконується одним кольором, має назву:

- А. аля-прима;
- Б. гризайль;
- В. лесирування.

10. Які кольори належать до ахроматичних?

- А. червоний, оранжевий, жовтий, зелений, синій, голубий, фіолетовий;
- Б. чорний, сірий, білий.
- В. сірий та його відтінки, червоний, жовтий, синій.

11. Яка робота виконується з використанням контрастних кольорів?

- А. білі хмарки на синьому небі;
- Б. сині дзвіночки в зеленій траві;
- В. червоні маки на зеленому лузі.

12. Вставте пропущене слово.

_____ передання глибини простору завдяки зменшенню чіткості обрисів предметів, зменшенню кольорових відтінків під впливом повітряного шару, що розділяє предмет і спостерігача.

- А. повітряна перспектива;

- Б. пропорція;
- В. композиція.

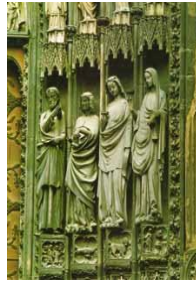
Розділ „ Скульптура і декоративно – прикладне мистецтво “

1. Один із видів образотворчого мистецтва, який художньо відтворює навколишній світ за допомогою об’ємної форми.

- А. вітраж;
- Б. графіка;
- В. скульптура.

2. Яку назву має вид скульптури зображений на малюнку?

- А. горельєф;
- Б. барельєф;
- В. контррельєф.

3. Що відноситься до _____ засобів художньої виразності в скульптурі?

- А. колір, насиченість, відтінок;
- Б. об’єм, форма, силует;
- В. лінія, штрих, пляма, крапка;

4. Визначте серед наведених зображень:

- А. горельєф _____ ;
- Б. барельєф _____ ;
- В. контррельєф _____ .

1

2

3

5. Вид образотворчого мистецтва, твори якого мають практичне значення.

- А. художня фотографія;
- Б. декоративно – ужиткове;
- В. живопис.

6. Вид мистецтва, проектування утилітарних виробів масового виробництва або діяльність художників із розробки зразків предметного середовища.

- А. флористика;
- Б. гризайль;
- В. дизайн.

7. Опишіть орнамент.

1. який мотив орнаменту _____ ;
2. який вид композиції _____ ;
3. тип орнаменту _____ ;
4. який застосовано ритм _____ .

8. Най поширеніша техніка прикрашання великодніх яєць

- А. крашанка;
- Б. восковий розпис;
- В. др'япанка.

9. Назвіть мотиви орнаментів вишивок.

10. Узагальнення і спрощення фігур за малюнком і кольором, перероблення фігур у зручну для орнаменту форму це

- А. стилізація;
- Б. текстура;
- В. перевтілення.

11. Назвіть види декоративно – прикладного мистецтва.

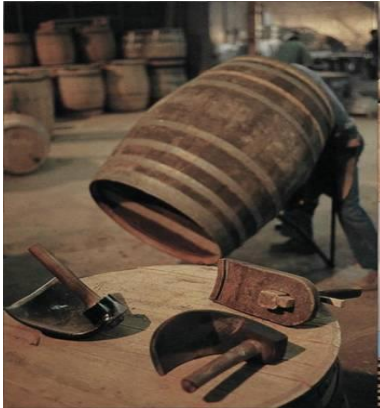

1.

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

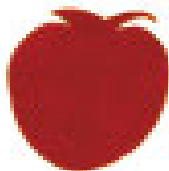

6. _____

12. Назвіть основні елементи петриківського розпису.

1

2

3

4

5

6

7

Розділ „ Посаднання різних видів мистецтва “

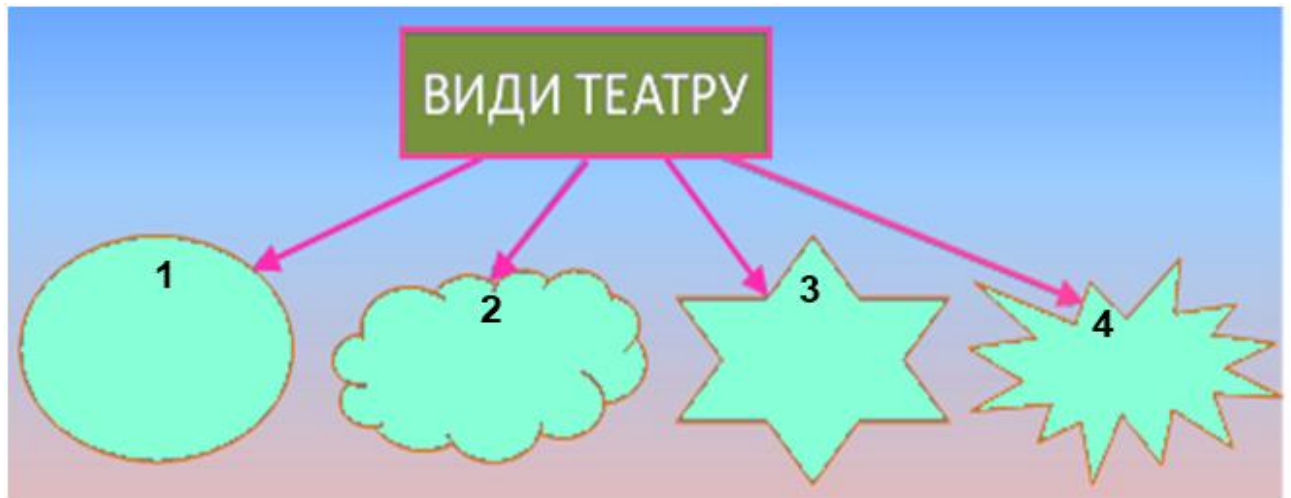
1. Органічне посаднання різних видів мистецтва в художнє ціле, що організовує матеріальний і духовний побут людини, створює якісно нове художнє явище це -

А. синтез мистецтв;

Б. жанр;

В. сюжет.

2. Заповніть схему.

3. У якому театрі на сцену виходять актори, щоб розповісти про життя героїв, стосунки між людьми, їхні переживання яких вони зображують за допомогою діалогу?

- А. ляльковому;
- Б. пантомімі;
- В. драматичному.

4. Театрі в якому сюжет розкривається мовою музики, співу і танцю.

- А. драматичний;
- Б. музичний;
- В. ляльковий.

5. Як називається художнє або архітектурне зображення місця дії у виставах?

- А. сцена;
- Б. інтер'єр;
- В. декорація.

6. Заповніть схему

7. Які види музичного театру показані на зображеннях?

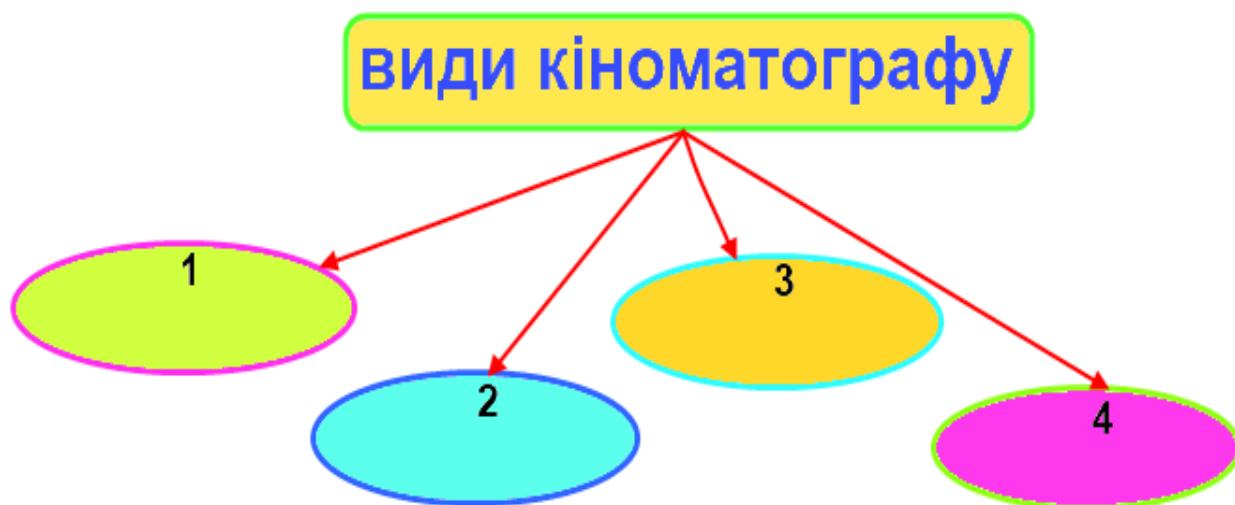

1. _____
 2. _____ 3. _____

8. Мистецтво відтворення зображень на екрані , які викликають враження реальної дійсності.

- А. кіномистецтво;
 Б. театр;
 В. цирк.

9. Заповніть схему.

10. Кругла будівля з ареною і трибунами для глядачів, де відбуваються видовища, супроводжувані музичною ексцентрикою, які демонструють силу і відвагу артистів, велофігуристів, боротьби, муштрувальників свійських і приборкувачів диких тварин з інтермедіями та буфонадами.

- А. балет;
- Б. цирк;
- В. театр.

11. У такому ляльковому театрі ляльками керують згори за допомогою ниток, дротів, прутів.

- А. театр нижніх ляльок (маріонеток);
- Б. театр горішніх ляльок (рукавичних, тростинних);
- В. театр серединних ляльок.

12. Старовинний пересувний театр ляльок, де виконують п'єси на релігійні та світські теми.

- А. інтермедія;
- Б. вертеп;
- В. тантамарески.

Додаток Б

АНКЕТА

Дослідження стану готовності майбутнього вчителя початкових класів до впровадження інноваційних технологій за когнітивним критерієм

1. Чи відчуваєте Ви потребу у професійній самоосвіті?
 - А) Так
 - Б) Іноді
 - В) Ні

2. Чи маєте Ви необхідні теоретичні знання про інноваційні технології мистецької освітньої галузі у початковій школі?
 - А) Так
 - Б) Лише з окремих тем
 - В) Ні

3. Ви розумієте сутність індивідуальної, групової роботи, роботи в парах, трійках?
 - А) Так
 - Б) Лише окремих форм роботи
 - В) Ні

4. Чи володієте Ви знаннями щодо особливостей проведення фронтальної інтерактивної роботи?
 - А) Так
 - Б) Частково
 - В) Ні

5. Чи використовуєте у своїй діяльності передовий педагогічний досвід?
 - А) Постійно
 - Б) Періодично
 - В) Не використовую

6. Ви цікавитесь інноваційними технологіями освітнього процесу?
 - А) Так

Б) Іноді

В) Ні

7. Чи приймаєте активну участь у семінарах, засіданнях круглого столу, студентських наукових конференціях, де обговорюються проблеми і шляхи удосконалення навчально-виховного процесу?

А) Так

Б) Іноді

В) Не бачу в цьому потреби

8. Чи ознайомлюєтесь Ви з діагностичними методиками?

А) Так

Б) Іноді

В) ні

Інтерпретація результатів:

За кожен відповідь «А» – 2 бали, «Б» – 1 бал, «В» – 0 балів.

12-16 балів – високий рівень; 7-11 – середній; до 7 балів – низький.

Додаток В

АНКЕТА ДЛЯ СТУДЕНТІВ

Дослідження стану готовності майбутнього вчителя початкових класів до впровадження інноваційних технологій за мотиваційним критерієм

Просимо Вас дати щирі відповіді на питання анкети, мета якої дослідити Ваше ставлення до навчання. Висновки, зроблені за результатами анкетування, будуть мати важливе наукове значення. В анкеті є запитання, на які треба дати конкретну відповідь; відповісти своїми словами.

Будемо щиро вдячні Вам за відповідь.

1. Які заняття Вам цікавіше відвідувати? Чому?

- а) не цікаві жодні заняття
- б) лекції
- в) практичні
- г) і лекції, і практичні
- д) свій варіант

2. Яким лекціям Ви надаєте перевагу? Чому?

- а) лекція-монолог викладача;
- б) лекція з елементами діалога;
- в) лекція з елементами дискусії;
- г) лекція, побудована на вільному спілкуванні лектора з аудиторією;
- д) Ваш варіант відповіді

3. Яким практичним заняттям Ви надаєте перевагу? Чому? а)

опитування у формі діалогу;

- б) підготовка-повідомлень рефератів-доповідей;
- в) робота у групах;
- г) організація і проведення дискусії
- д) Ваш варіант відповіді

4. Яку позицію Ви бажаєте займати на заняттях? Чому? а) пасивну:

слухати і записувати;

б) мінімально активну: іноді задавати питання лектору;

в) активну: при необхідності задавати питання викладачу і вступати з ним у діалог;

г) максимально активну: брати активну участь в занятті, задавати питання, дискутувати з колегами і викладачем;

д) Ваш варіант відповіді

5. Які лекції і практичні Вам хотілось би відвідувати?

а) такі, які потребують мінімального напруження і моєї активності;

б) мінімально активну: іноді задавати питання лектору;

в) активну: при необхідності задавати питання викладачу і вступати з ним у діалог;

г) максимально активну: брати активну участь в занятті, задавати питання, дискутувати з колегами і викладачем;

д) Ваш варіант відповіді

6. Які наслідки занять ви вважаєте важливими для себе?

а) бажання глибше вивчити матеріал;

б) емоційний підйом; відкриття в собі нових якостей, особливостей;

в) бажання поділитись враженнями, знаннями зі своїми колегами; бажання поділитись враженнями, знаннями з викладачем;

г) бажання спілкуватись з викладачем як з рівним; переосмислення своїх життєвих позицій, поглядів на життя тощо

7. Ви вступили до педагогічного ВУЗу

а) бо в інші вузи не пройшов (пройшла) за результатами рейтингу

б) за рекомендацією друзів

в) за рекомендацією батьків

г) за своїм бажанням

8. Чим Вас приваблює професія вчителя?

а) нічим

б) тривалою відпусткою влітку

в) спілкуванням з учнями

г) відповідальність в освіченості прийдешніх поколінь

9) Чи цікаво навчатись у вчителя, який використовує інноваційні досягнення педагогічної науки?

а) ні

б) не знаю

в) так

г) сучасний вчитель повинен використовувати інноваційні технології

10) Ви би хотіли стати таким вчителем і використовувати інтерактивну технологію у своїй професійній діяльності?

а) ні

б) не знаю

в) так

г) я зроблю для цього все можливе

Вибір варіанту "а" – 1 бал, варіанту "б" – 2 бали, варіанту "в" – 3 бали, варіанту "г" – 4 бали.

Додаток Д

Дослідження стану готовності майбутнього вчителя початкової школи до впровадження інноваційних технологій за діяльнісно-інноваційним критерієм

ОПИТУВАЛЬНИК

Шановні студенти! Прохання оцінити сформованість у вас перерахованих нижче умінь за 5-бальною шкалою.

Уміння:

- 1) складати конспект лекції з елементами інноваційного навчання;
- 2) розробляти інтерактивні вправи під час лабораторних занять з методик викладання;
- 3) організовувати індивідуальні, групові, колективні форми роботи з школярами;
- 4) використовувати в організації навчально-пізнавальної діяльності молодших школярів усю сукупність інтерактивних методів;
- 5) використовувати у своїй діяльності інноваційний педагогічний досвід, досвід колег, традиції школи, міста, регіону;
- 6) організовувати свій робочий час.

Інтерпретація результатів:

Сума балів:

25-30 – високий рівень

15-24 – середній рівень

Від 14 балів – низький

Додаток Е

Фрагмент слайдової презентації до теми лекційного заняття «Урок як основна форма організації навчального процесу з образотворчого мистецтва»

Урок образотворчого мистецтва у початкових класах

1. Урок - основна форма організації навчально-виховного процесу з образотворчого мистецтва в 1-4 класах

- Спосіб взаємодії вчителя та учня у навчально-виховному процесі визначається організаційними формами навчання.
- До них належать:
 - урок,
 - практичні заняття,
 - індивідуальна робота,
 - самостійна робота,
 - екскурсії,
 - домашня навчальна робота та інші.

- Головною формою організації навчально-виховного процесу під час викладання образотворчого мистецтва у початкових класах є **урок**.
- Саме на уроці вирішуються важливі завдання формування образотворчих знань, умінь і навичок, естетичного виховання та розвитку пізнавальної активності, спостережливості, уваги, образної пам'яті, нестандартного мислення, зв'язного мовлення та творчої уяви молодших школярів.

Сучасні вимоги до уроку образотворчого мистецтва враховують такі аспекти.

- Урок повинен включати методично доцільний підбір різноманітних форм, методів і прийомів навчально-виховної роботи, які забезпечуватимуть активізацію розумової та самостійної творчої діяльності дітей, розвиток їх образотворчих здібностей.
- Під час проведення уроку слід дбати про реалізацію особистісно зорієнтованого підходу до навчання образотворчого мистецтва та врахування вікових і психічних особливостей учнів молодшого шкільного віку.
- Впровадження на уроці образотворчого мистецтва інтегрованого підходу до побудови навчально-виховного процесу.

Додаток Є

Фрагмент слайдової презентації до теми лекційного заняття

«Слухання музики»

**МЕТОДИ І ПРИЙОМИ
АКТИВІЗАЦІЇ УВАГИ УЧНІВ
В ПРОЦЕСІ СЛУХАННЯ
МУЗИКИ**

План

1. Особливості слухання музики молодшими школярами
2. Етапи опрацювання творів для слухання

1. Особливості слухання музики молодшими школярами

- Сучасну дитину оточує багатий світ звуків, який створюють перш за все смартфони, телебачення, кіно.
- Вона слухає музику, доступну і недоступну її розумінню, близьку, цікаву з тематики, і музику, розраховану на дорослих.
- От чому весь процес музичного виховання і, зокрема, слухання музики в школі повинні бути чітко цілеспрямованими.

- З іншого боку, процес сприйняття музичних творів повинен спиратися на наявний досвід дітей.
- У галузі слухання музики перед дітьми ставляться, наприклад, такі завдання:
 - розрізнити і називати танець, колісанку, марш,

- частини твору (вступ, заспів, приспів, фрази);
- розвивати бажання слухати улюблені мелодії, висловлюватися про них.

- Найважливішим засобом музичної виразності є тембр.
- Різноманітність тембрів, їх барвистість яскраво розкриваються при слуханні інструментальної і вокальної музики.
- Діти 7-8 років добре розрізняють багато інструментів:
 - балалайку,
 - скрипку,
 - трубу,
 - фортепіано,
 - флейту;
 - чують звучання духового, струнного оркестрів і оркестру народних інструментів.

Розглянь репродукцію картини Юрія Бобіна «Зимовий ліс». Що допомогло художнику зобразити зиму? Чи можна розповісти про цю пору року мовою звуків?

Ю. Бобін. Зимовий ліс

- Починаємо роботу з бесіди про образ, його втілення в творах різних мистецтв, різних епох
- чи зосереджуємося на одній його художній деталі.

Гобой

Валторна

Додаток Ж
Асоціативний куц з теми «Портрет»

